

แนวเสียดสวรรค์

พิมพ์ครั้งที่ ๕

เล่ม ๕

แ่ววเสียงสวรรคค์ เล่ม ๕

- การสำรวจโบราณสถาน
- วัดโขลง คูบัวราชบุรี
- ป้อมทุ่งเศรษฐี กำแพงเพชร
- วัดอวาสใหญ่ กำแพงเพชร
- วัดกะโลทัย กำแพงเพชร
- วัดอรุณญิก สุโขทัย
- วัดพระพายหลวง สุโขทัย
- วัดนางพญา ศรีสัชนาลัย

● มโนปุพพกมา ฌมมา ●

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

หนังสือ

ผู้เขียน

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ครั้งที่ ๑

เจ้าของผลงาน

ผู้อำนวยการ

บรรณาธิการ

ผู้จัดการ

ผู้จัดทำทุน

ผู้จัดรูปเล่มหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ผู้ออกแบบปก

คณะพิสูจน์อักษร

ผู้ประสานงาน

ผู้ให้คำปรึกษาเรื่อง

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

เจ้าของลิขสิทธิ์

แก้วเสียงสุวรรณค์ เล่ม ๕

พร รัตนสุวรรณ

กันยายน ๒๕๖๓

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

ศรีเพ็ญ จัตตะศรี

ผ่องผิว พัฒนประภาพันธุ์

ทวี ลีลาเวชบุตร

ชลิกา โรจนโกศล

ศมานันท์ ถนัดธรรมกุล

บริษัท ปารมิตา สตูดิโอ จำกัด

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

สอาด แก้วเกษ

สุภาณี หงส์เงิน

ทวี ลีลาเวชบุตร

กิตติ รัตนศรีวิจิตร

นริศ เรเชียงแสน

ศุภกฤต ลีลาเวชบุตร

พงษ์เพชร อมรสิทธิ์

ดร.นันทพล โรจนโกศล

มูลนิธิพร รัตนสุวรรณ

๔๗/๒ ถ.สามเสน บางลำพู

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕

แว่วเสียงสวรรค์ เล่ม ๕

โดย

พร รัตน์สุวรรณ

จัดพิมพ์โดย

สำนักคัมภีร์ทางวิญญาน

สถิติการพิมพ์

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง	พ.ศ. ๒๕๑๗	จำนวน	๑,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่สอง	พ.ศ. ๒๕๑๘	จำนวน	๑,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่สาม	พ.ศ. ๒๕๒๒	จำนวน	๑,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่สี่	พ.ศ. ๒๕๒๙	จำนวน	๑,๐๐๐	เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ห้า	พ.ศ. ๒๕๓๙	จำนวน	๑,๐๐๐	เล่ม

หนังสือ “แว่วเสียงสวรรค์ เล่ม ๕” เล่มนี้
มูลนิธิพร รัตนสุวรรณ จัดทำขึ้นใหม่
ในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)
เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๖๓

คำปรารภ ในการพิมพ์ครั้งที่ ๕

*****

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ศึกษาค้นคว้า พระพระไตรปิฎก-อรรถกถา แล้วยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนามาตั้งแต่สมัยยังอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ต่อมาได้ลาสิกขาออกมาเป็นอุบาสก ก็ยังคงศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก-อรรถกถา ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาอยู่ตลอด เป็นอาจารย์สอนในคณะพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถวายความรู้ธรรมประยุกต์ ความรู้เรื่องสมาธิวิปัสสนาแก่พระนิสิตมหาจุฬาฯ และอบรมสมาธิวิปัสสนาแก่ประชาชนผู้สนใจแก่นักเรียนพุทธศาสนาวินยาศาสตร์ ที่ธรรมวิชัยวัดมหาธาตุฯ ทำพระจันทร์เป็นเวลาหลายปี ทั้งบรรยายธรรม

อบรมสมาธิวิปัสสนาแก่คณะชมรมพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์
นักเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
สามพราน ฯลฯ ทั้งเปิดอบรมสมาธิวิปัสสนา แก่สมาชิก
ผู้สนใจที่บ้านพัก ทำนทำงานเพื่อศาสนาเพื่อธรรมะ
ตลอดมาจนกระทั่งจากโลกมนุษย์เข้าสู่ภูมิทิพย์

ย้อนหลังไป เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ อาจารย์พร
รัตนสุวรรณ ได้ก่อตั้งสำนักค้นคว้าทางวิญญาณ เพื่อ
ศึกษาชีวิตที่พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า “โอปปาติกะ”
หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “ผีสิงเทวดา” คือชีวิตของสัตว์
ที่เกิดผุดขึ้น เกิดผุดขึ้นมาโตเต็มตัวในทันใด ตายก็
ไม่มีเชื้อหรือซากปรากฏ การศึกษาค้นคว้านั้นก็ใช้วิธีเข้า
สมาธิไปติดต่อกับโอปปาติกะ ได้สอบถามเรื่องราว
ของโอปปาติกะนั้นๆ และเรื่องราวเหตุการณ์ในอดีตที่
ผ่านมาของ สถานที่ที่เป็นโบราณสถานนั้น ๆ

- หนังสือ “แว่วเสียงสวรรค์” เล่ม ๕ นี้ เป็น

ผลงานที่ **อาจารย์พร รัตนสุวรรณ** ได้นำคณะไปสำรวจโบราณสถานในที่ต่างๆ โดยการเข้าสมาธิไปติดต่อสอบถามเรื่องราวต่างๆ จากโอบปาติกะผู้ที่เคยเกี่ยวข้องกับ สถานที่นั้นๆ บ้าง จากโอบปาติกะที่ดูแลรักษาสถานที่นั้นๆ บ้าง อีกเรื่องหนึ่งก็เป็นเรื่องการเขียนพระรูปพระมหากษัตริย์ในอดีตของไทย โดยคุณศรีเพ็ญเข้าสมาธิไปดูรูปของพระมหากษัตริย์นั้นๆ ซึ่งไปเกิดเป็นโอบปาติกะได้มาเป็นแบบให้แล้วออกมาบอกให้อาจารย์ลาวัญย์เขียน

ต่อมา **อาจารย์พร รัตนสุวรรณ** ได้จัดให้มีการปาฐกถาเกี่ยวกับเรื่องการไปสำรวจโบราณสถานโดย **อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์** และปาฐกถาเรื่องการเขียนพระรูปของอดีตพระมหากษัตริย์ไทยโดย **อาจารย์ลาวัญย์ อุปอินทร์** แล้วได้นำเรื่องราว ๒ เรื่องนี้ และความรู้สึกของผู้เขียนพระรูปของอดีตพระมหากษัตริย์ไทย มาลงพิมพ์ในหนังสือ **วิญญาน** เริ่มตั้งแต่ฉบับที่ ๕-๖ เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง ฉบับที่

๑๑-๑๒ เดือนพฤศจิกายน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ รายละเอียดต่างๆ นอกจากนี้ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ชี้แจงไว้แล้วในคำนำ คำปรารภเรื่องการสำรวจโบราณสถาน และคำปรารภเรื่องการเขียนพระรูปอดีตพระมหากษัตริย์ไทย เมื่อคราวจัดพิมพ์ครั้งแรก

หนังสือ “แว่วเสียงสวรรค์” เล่ม ๕ นี้ ได้จัด พิมพ์ครั้งแรก เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๗ จัดพิมพ์ครั้งหลังสุด เป็นครั้งที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้ขาดคราวไป สำนัก คั่นคว่ำทางวิญญูณจึงจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ นับเป็นการจัด พิมพ์ครั้งที่ ๕

หนังสือเล่มนี้ จะเป็นคู่มือสำหรับศึกษาเทียบเคียงเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่รู้ ๆ กัน ได้เป็นอย่างดีตามสมควร

สำนักคั่นคว่ำทางวิญญูณ

เมษายน ๒๕๓๙

สำนักคั่นคว่ำทางวิญญูณ ๔๗/๒ ถนนสามเสน
 บางลำพู เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐๒-๒๘๒ - ๒๐๑๒๕

คำนำ

เรื่องการสำรวจโบราณสถาน กับเรื่องการเขียน
พระรูปอดีตพระมหากษัตริย์ไทย ทั้งสองเรื่องนี้เป็น
ปาฐกถาของ **อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์** กับของ
อาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ (ดาวราย) ซึ่งข้าพเจ้า
ได้เชิญให้มาแสดงที่ห้องฝึกสมาธิ แผนกธรรมวิจัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
และได้เคยนำลงพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือวิญญาน
ตั้งแต่ ฉบับเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นไป จนกระทั่ง
ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๑๖ จึงจบ

เหตุไรจึงไปสำรวจโบราณสถาน และได้ผลออกมา
อย่างไร ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ในตอนคำปรารภของเรื่อง
นี้แล้ว ขอให้ดูหน้าแรกของเล่มนี้ ส่วนความเป็นมา

ของการเขียนพระรูปอดีตพระมหากษัตริย์ไทย ก็ขอให้ไปอ่านในหน้า ๑๕๐* และตอนท้าย ๆ ของเล่มนี้ นอกจากนี้ยังมีอยู่ในหนังสือแว่วเสียงสวรรค์ เล่ม ๒ ซึ่ง ข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้ทราบโดยละเอียดว่า เหตุไรจึงได้มี การเขียนพระรูปของ **พ่อขุนรามคำแหงมหาราช** เพราะฉะนั้นควรจะได้อ่านคำชี้แจงจากในหนังสือแว่วเสียงสวรรค์ เล่ม ๒ นั้นด้วย (หน้าแรกของเล่มนี้)

เนื่องจากเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการสำรวจโบราณสถานและการเขียนพระรูปเหล่านี้ ได้เขียนครั้งละตอนในวาระต่าง ๆ กัน ดังที่ได้ชี้แจงมาให้ทราบแล้ว และในเมื่อรวบรวมนำมาพิมพ์เป็นเล่มเดียวกัน ก็ไม่มีเวลาที่จะจัดทำให้ดีขึ้น เคยนำลงในหนังสือวิญญูณอย่างไรก็ลอกลงมาอย่างนั้นโดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือเพิ่มเติมแต่อย่างใดเลย ฉะนั้นข้อบกพร่อง หรือความไม่สะดวกในการอ่านจะต้องมีอย่างแน่นอน ข้าพเจ้าต้อง

---

* พิมพ์ครั้งนี้อยู่หน้า ๑๒๖

[๗]

ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย เพราะในขณะที่จัดพิมพ์เรื่อง
เหล่านี้ ข้าพเจ้ามีงานเฉพาะหน้ามากมาย ไม่มีเวลาที่จะ
ปรับปรุงให้ดี จึงต้องปล่อยออกมาในลักษณะนี้ก่อน ต่อ
ไปในเมื่อจะจัดพิมพ์ใหม่อีกครั้ง เข้าใจว่า รูปเล่มและ
เนื้อเรื่องคงจะน่าอ่านยิ่งกว่านี้แน่นอน และอาจมีเรื่อง
อะไรใหม่เพิ่มเติมอีกด้วย

พร รัตนสุวรรณ

๑ พฤษภาคม ๒๕๑๓

สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ (ชั่วคราว)

๔๗/๒ ถนนสามเสน บางลำพู กรุงเทพมหานคร

โทร, ๐๒-๒๔๒-๒๐๒๕ เข้าตรอกข้างร้านตัดเสื้อมิตรชาย

ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับถนนลำพู ทางเข้าวัดสังเวช ฯ

สารบาญ เล่ม ๕

เรื่อง	หน้า
๑. คำปรารภเรื่องการสำรวจโบราณสถาน	๑
๒. ปาฐกถาเรื่องการสำรวจโบราณสถาน ครั้งที่ ๑ โดย อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์	๖
๓. วัดโขลง คูบัว ราชบุรี	๒๗
๔. สุโขทัย กำแพงเพชร	๒๙
๕. ป้อมทุ่งเศรษฐี กำแพงเพชร	๓๑
๖. วัดอวาสใหญ่ กำแพงเพชร	๓๖
๗. วัดกะโลทัย กำแพงเพชร	๔๓
๘. วัดอรุณญิก สุโขทัย	๔๔
๙. วัดพระพายหลวง สุโขทัย	๔๖

เรื่อง	หน้า
๑๐. วัดเจ้าจันทร์ ศรีสังฆาลัย	๕๓
๑๑. วัดนางพญา ศรีสังฆาลัย	๕๖
๑๒. คำปรารภเรื่องการสำรวจ โบราณสถานครั้งที่ ๒	๖๒
๑๓. ปาฐกถาเรื่องการสำรวจโบราณสถานครั้งที่ ๒ โดย อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์	๖๕
๑๔. เมืองศรีสังฆาลัย	๖๘
๑๕. วัดนางพญา ศรีสังฆาลัย (ต่อจากครั้งแรก)	๗๐
๑๖. วัดเจ้าจันทร์ ศรีสังฆาลัย (ต่อจากครั้งแรก)	๗๔
๑๗. ศาลเจ้าแม่ละอองสำลี ศรีสังฆาลัย	๗๘
๑๘. อยุธยา	๘๒
๑๙. วัดมหาธาตุ	๘๔
๒๐. วัดสนามชัย สุพรรณบุรี	๑๐๒
๒๑. วัดขุนเมืองใจ อยุธยา	๑๐๖
๒๒. ปราสาทหินพิมาย นครราชสีมา	๑๐๙
๒๓. วัดโขลง ราชบุรี (ต่อจากครั้งแรก)	๑๑๘

เรื่อง

หน้า

๒๔. คำปรารภเรื่องการเขียนพระรูป
อดีตพระมหากษัตริย์ไทย ๑๒๖
๒๕. ปาฐกถาเรื่องการเขียนพระรูป อดีตพระมหา
กษัตริย์ไทย โดยอาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ ๑๒๗
๒๖. คำปรารภถึงความรู้สึกของผู้เขียน
พระรูป ของอดีตพระมหากษัตริย์ ๑๖๒
๒๗. ความรู้สึกของอาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ เมื่อ
คราวเขียนพระรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
พระเจ้าตากสินมหาราช ฯลฯ ๑๖๕
๒๘. ความรู้สึกของอาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ เมื่อ
คราวเขียนพระรูปพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ๑๗๑

แว่วเสียงสวรรค์

ปรารภเรื่อง การสำรวจโบราณสถาน ครั้งที่ ๑

* ในระหว่างเดือนเมษายนและพฤษภาคม ๒๕๑๖ นี้ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสออกไปสำรวจโบราณสถานหลายแห่งร่วมกับ **อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์** ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ดีในทางศิลปสถาปัตยกรรมสมัยต่างๆ และมีความรู้ทางประวัติศาสตร์โบราณคดีทั้งนี้เพื่อจะหาข้อพิสูจน์ว่า **โอปปาทิกะ** ซึ่งเคยมีความเกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้นๆ จะสามารถบอกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความ

---

* วิทยุญาณ ฉบับที่ ๕-๖ พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๑๖

เป็นมาของเจดีย์หรือวิหาร พระพุทธรูป และอื่น ๆ ได้
 มากน้อยเพียงไร ซึ่งถ้าหากปรากฏว่าท่านสามารถบอก
 เรื่องราวในอดีตได้ตรงกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
 และทางโบราณคดี เราก็จะได้ข้อพิสูจน์ที่ชาวสะอาดเกี่ยว
 กับเรื่องโอบปาติกะออกมาอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือ ในเมื่อ
 ผู้ที่ติดต่อกับโอบปาติกะไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องประ
 วัติศาสตร์และโบราณคดีมาก่อน แต่ในเมื่อเข้าสมาธิไป
 แล้วออกมาบอกเรื่องราวต่างๆ ได้ถูกต้อง ซึ่งทำให้ผู้ที่
 มีความรู้ทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์รับรองได้ว่า
 เรื่องที่บอกมานี้เป็นความจริง ก็จะทำให้เราเชื่อได้ว่า ผู้ที่
 เข้าสมาธิไปติดต่อนั้น จะต้องได้พบเห็น โอบปาติกะ ที่รู้
 เรื่องราวนั้นจริง ๆ ไม่เช่นนั้นเขาจะพูดออกมาอย่างนี้
 ไม่ได้

จากการที่ได้เที่ยวตระเวนไปมาหลายแห่ง ทำให้
 ข้าพเจ้ามีความหวังมากขึ้นโดยลำดับ ซึ่งความหวังที่ว่านี้
 หมายถึงการที่จะทำให้คนทั้งหลายเกิดความเชื่อได้อย่าง
 สนิทใจว่าโอบปาติกะมีจริง บุคคลที่ตายไปแล้ว ก็ยังมี

ชีวิตอยู่อีกโลกหนึ่ง ซึ่งในเมื่อเราสามารถติดต่อกันได้ เราสามารถที่จะได้รับความรู้จากท่านเหล่านั้น เสมือนหนึ่งท่านยังมีชีวิตอยู่ นี่คือผลโดยตรงที่ข้าพเจ้าต้องการจะพิสูจน์ออกมาให้ชัด ส่วนผลพลอยได้อีกอย่างอื่น เช่นทำให้เรารู้ถึงเรื่องราวในอดีตกว้างยิ่งขึ้น ซึ่งเรื่องราวที่ว่านี้ เราไม่อาจที่จะหาได้จากหนังสือ หรือจากตำราใด ๆ หรือพูดอีกนัยหนึ่ง บุคคลที่ตายไปแล้วสำหรับคนที่มีความรู้ เป็นคนที่อยู่ในสุคติภูมิ มีชีวิตเป็นอิสระ บุคคลเหล่านี้ก็คือตำราวิชาการต่าง ๆ ที่ได้เก็บรักษาเอาไว้เป็นอย่างดีอยู่ในโลกที่ตาเรามองไม่เห็น เป็นตำราที่มีชีวิต เป็นตำราที่เคลื่อนที่ได้ ซึ่งเราสามารถจะสรรหาความรู้ได้อย่างมากมาย นี่คือผลพลอยได้ที่ยิ่งใหญ่

และข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ถ้าคนทั้งหลายเกิดความเชื่อว่า เราสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีที่นอกเหนือไปจากวิธีการต่าง ๆ อย่างที่มีอยู่ในโลกมนุษย์ก็แปลว่า โลกกำลังจะก้าวหน้าไปอีกยุคหนึ่ง ซึ่งเป็นยุคที่จะทำให้โลกนี้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และ

เป็นการก้าวหน้า ชนิดที่จะนำสันติสุขมาสู่โลกได้อย่างถาวร ถ้าหากเราจะเปรียบเทียบวิธีการศึกษา วิธีการปกครอง หรือวิธีการจัดระบบเศรษฐกิจ หรือหลักการอะไรก็ตาม เท่าที่เราู้กันอยู่ในเวลานี้ กับวิธีที่เราจะได้รับจากคนที่ เราเข้าใจว่าเขาตายไปแล้วนั้น เราจะพบว่า วิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ ผลรวดเร็วกว่า เพราะคนเหล่านี้ความจริงเขาไม่ได้สูญเสีย ชีวิต เขาไม่ได้สูญเสียความรู้ ความสามารถ อุปนิสัยใจคอที่ เคยมีอยู่ในสมัยเมื่อยังเป็นมนุษย์ก็ยังคงมีอยู่ และยิ่งกว่านั้น บรรดาสัตว์โบราณที่สูญพันธุ์ หรือมนุษย์บางเผ่าที่สูญพันธุ์ สิ่งก่อสร้างบางอย่างที่สลักหักพังไปหมดแล้วนั้น สิ่งเหล่านี้ก็ ยังสามารถที่จะค้นพบ ได้ในโลกที่ตาเรามองไม่เห็น

และอีกสิ่งหนึ่ง ที่จะทำให้เกิดความประทับใจอยู่ ตลอด เวลา ก็คือ ทำให้เรารู้อย่างแจ่มแจ้งว่า ผลของความดีและ ความชั่วของแต่ละคนที่ทำเอาไว้ นั้น ไม่มีการสูญหาย คนเราทำกรรมไว้อย่างไร จะต้องได้รับผลอย่างนั้น อย่างแน่นอน ตามกฎของกรรมที่ว่า หว่านพืชเช่นใด

ย่อมได้ผลเช่นนั้น ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และเมื่อคนทั้งหลายได้ศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องชีวิต ในโลกของโอปปาติกะ และเข้าใจสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโลกนี้ดี คนทั้งหลายก็จะมีหิริโอตตัปปะเกิดขึ้น ซึ่งคุณธรรมอันนี้แหละ จะทำให้โลกนี้มีสันติสุขอย่างถาวร ข้าพเจ้าได้ประเมินผลจากงาน เท่าที่ทำได้มาให้ท่านดูเพียงบางส่วน ผลที่แท้จริงจากการค้นคว้าในด้านนี้ นั้น ยังมีอีกมากมาย ข้าพเจ้าได้ใช้เวลาในช่วงระยะเวลาสองเดือน ได้ออกตระเวนไปตามสถานโบราณต่าง ๆ รู้สึกว่าได้ผลเกินคาดหมาย อย่างที่เล่ามาให้ฟังนี้ แต่เรื่องนี้ก็ข้าพเจ้าจะเป็นคนเล่าเองก็รู้สึกว่าจะไม่ค่อยมีน้ำหนัก ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องให้ อาจารย์จุลทัศน์ มาแสดงปาฐกถาที่ห้องฝึกสมาธิแผนกธรรมวิจัย และข้อความต่อไปนี่คือคำบอกเล่าของ อาจารย์จุลทัศน์ ถ้าท่านสงสัยเป็นประการใด ก็สามารถที่จะสอบถามจากอาจารย์จุลทัศน์ได้โดยตรง และจากคนอื่น ๆ อีกหลายคนที่ได้ร่วมไปในคณะกรรมการเดินทางครั้งนี้

พร รัตนสุวรรณ

ปาฐกถา
เรื่องการสำรวจโบราณสถาน*
ครั้งที่ ๑

โดย

อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์

สวัสดี ท่านผู้มีเกียรติที่ได้มาร่วมชุมนุมกันอยู่ที่นี่ ขอขอบคุณ สำหรับให้ผมได้มีโอกาสมาพูดถึงเรื่องที่ผมเองก็ยังไม่ได้ตั้งหัวข้อไว้ว่าเป็นเรื่องอะไร ก็คงจะเป็นเรื่องประสบการณ์จากการศึกษาในแนวหนึ่ง สำหรับตัวผมเอง ก่อนที่ผมจะได้พูดถึงประสบการณ์ในแนวการศึกษาแนวหนึ่งนั้น ก็ใครที่จะเรียนให้ทราบความเป็นมาว่า ผมมีความสนใจในเรื่องอะไรมาก่อน โดยอาชีพผม

---

* ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ณ ห้องธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย

เป็นครูสอนทางด้านศิลปะและการช่าง และโดยเฉพาะ
ความสนใจที่มีมาแต่เดิม ก็สนใจในศิลปะประจำชาติของ
เราโดยเฉพาะ เป็นด้วยอะไรผมก็ยังไม่ตอบตัวเองไม่ได้
ว่าทำไมจึงมาให้ความสนใจในเรื่องศิลปะในชาติเรา แต่
ตลอดเวลามาก็มีความรักความศรัทธาในศิลปะของบ้าน
เมืองเรา ของคนในอดีตในประเทศของเราที่ได้สร้างสม
เอาไว้ มีความหวงแหน และเมื่อมาเป็นครูมีหน้าที่ต้อง
สอนในวิชาศิลปะประจำชาติ ก็เกิดมีปัญหามากมายที่
เดียว เพราะวิชาการทางด้านศิลปะของไทยเรานี้ขาดตำรับ
ตำรา กล่าวได้ว่ามีน้อยหรือเกือบจะไม่มีเลยที่จะหยิบ
ฉวยเอามาใช้ในการสอนนักเรียน ต่างกว่าต่างประเทศ
เพราะตำรับตำราไม่เฉพาะแต่ในด้านศิลปะ เขามีพร้อม
มูลทุกอย่างที่จะหยิบฉวยมาใช้ มีตั้งแต่ง่ายที่สุดไปจนถึง
ยากที่สุดทุกระดับ แต่ว่าของไทยเรานี้มีอุปสรรคที่ว่า เรา
จะศึกษาเรื่องง่าย ๆ เช่นว่าโบสถ์หรือวิหารของเรานี้ทำไม
จึงทำช่อฟ้าใบระกา ท่านที่นั่งอยู่ในที่นี้จะไม่สามารถหา
ตำรับตำราได้เลย ที่จะอธิบายได้ว่า ทำไมจึงต้องทำ

อย่างนั้น มีแต่ปัญหาอย่างนี้มาตลอด ผมจึงเกิดความสนใจศึกษาค้นคว้า นำความรู้ต่าง ๆ มาประมวลกันเข้า เพื่อจะได้ใช้สอนเด็กนักเรียน ที่เติบโตเป็นกำลังของประเทศชาติ ช่วยให้รู้จักมีความรักความหวงแหน ความซาบซึ้งในศิลปะของประเทศ เพราะว่าศิลปะนี้ ได้ชื่อว่า เป็นอารมณ์แห่งประเทศชาติ เป็นวัฒนธรรมของประเทศชาติ เป็นเอกลักษณ์อันหนึ่งที่จะทำให้เห็นความเป็นชาติเป็นอย่างไร เมื่อเป็นอย่างนี้ผมก็ได้พยายามค้นคว้าเกี่ยว กับศิลปะของไทย แต่ละสาขาที่อยู่ในขอบข่ายที่จะทำได้ การศึกษาค้นคว้าก็มีอุปสรรคมากมาย คือเราขาดตำราขาดหลักฐานสารพัด เราจะไปพึ่งประวัติศาสตร์ของชาติไทยเรา นี้ อย่างเก่งที่สุดหลักฐานที่มีอยู่ก็ไม่เกิน ๑,๘๐๐ ปี ไม่เกิน พ.ศ. ๑๘๐๐ ขึ้นไป เพราะเกินขึ้นไปกว่านั้นก็เป็นนิทาน เป็นตำนาน เป็นนิยาย ซึ่งนักประวัติศาสตร์ท่านก็ไม่ตกลงปลงใจที่จะเชื่อกันได้ เป็นต้นว่า ตำนานเมืองเหนือ นักประวัติศาสตร์หลายท่านก็ไม่ยอมเชื่อว่า จะเป็นไปได้ว่าเป็นตำนานของชนชาติไทย

หรือเช่นว่าพงศาวดารโยนกที่ **พระยาประจิกจรจักร์** เป็นผู้เขียนเอาไว้ ก็ยังไม่ค่อยเป็นที่เชื่อถือของนักวิชาการรุ่นใหม่เท่าใดนัก จะไปพึ่งตำราอย่างอื่นก็หายากก็จำเป็น อยู่เองที่จะต้องไปค้นคว้าจากของจริง ซึ่งเป็นการเสียเวลา มากทีเดียว และการศึกษาค้นคว้าจากของจริงนั้นก็ทำ ได้ไม่ถนัดนัก เพราะว่าสิ่งที่เป็นพยานหลักฐานต่างก็อยู่ กระจัดกระจายในที่ต่าง ๆ เราจำต้องเดินทางไปศึกษาถึง บ้านเมืองนั้น และก็ไม่ได้เป็นที่แน่ใจได้ว่า สิ่งเหล่านี้ จะคงสภาพให้เราศึกษาได้ เพราะในปัจจุบันก็มีผู้เป็นนักนิยมวัตถุไปขุดไปค้นไปทำลาย เพื่อหาของมีค่าในสถานที่ เหล่านั้น ช่วยทำลายหลักฐานการค้นคว้าเพื่อประโยชน์ ของประเทศชาติให้สูญไปก่อนที่เราจะไปถึงก็มี เมื่อเป็น อย่างนี้ก็อุปสรรคอยู่มากทีเดียว ผมก็พยายามที่จะทำ ให้ดีที่สุด ที่อายุของเราจะทำได้เพื่อรวบรวมหลักฐานเหล่านี้ไว้

การรวบรวมหลักฐานเหล่านี้ บางครั้งก็มีอุปสรรคที่ว่าเรารวบรวมมาได้แล้ว ก็ไม่สามารถจะตีความออก

มาได้ว่า สิ่งเหล่านั้นสร้างทำกันในยุคใดสมัยใด ก็ต้องอาศัยการเปรียบเทียบสกุลช่าง ฝีมือช่าง รูปแบบ วิธีการก่อสร้าง จนกระทั่งรายละเอียดต่างๆ ซึ่งเป็นการเสียเวลา เพราะบ่อยครั้งเราก็อาจจะไม่แน่ใจว่าเราจะทำไปได้ตลอด คราวนี้ผมเองมีพื้นฐานความเชื่อในด้านพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง คือเชื่อในกฎของกรรม เชื่อในกฎของกรรมที่ว่า ในโลกนี้กับโลกที่เราจะไปพบข้างหน้านั้น มันน่าจะมีการรองรับสิ่งซึ่งเราสะสมเอาไว้ เพราะผมเชื่อว่าเรากำลังเดินไปข้างหน้า ในขณะที่เราเดินไปข้างหน้า เราก็ได้สะสมกรรมของเราตลอดเวลา แต่ว่าถ้าเราถอยหลัง กรรมของเรานั้นก็อาจจะลดลง ผมเชื่อของผมอย่างนี้ จะผิดถูกอย่างไรผมไม่ทราบ แต่เมื่อเชื่อว่าถ้าเรายิ่งเดินไปข้างหน้าเท่าไร เราก็ต้องสร้างกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นเท่านั้น และในโลกที่เราจะไปพบข้างหน้านั้น เราก็เปรียบเหมือนโลกที่เป็นเงาของเรา มันคงเหมือนกับโลกที่เราอยู่เช่นนี้

เมื่อผมเทียบของผมอย่างนี้แล้ว ก็เผชิญจากการ

ค้นคว้าที่สำคัญ ที่เข้ามาอยู่ในวงของความสนใจของผม ก็คือ เรื่องพระเจดีย์อนุสรณ์สงครามยุทธหัตถีครั้ง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทำสงครามกับพระมหาอุปราชา เรื่องราวเหล่านี้ก็ยังค้างอยู่ ก็ได้มาพบกับอาจารย์พร และได้พบว่า อาจารย์พร ก็ได้มีความสนใจศึกษาเรื่องในอดีต และมีวิธีการทางด้านการศึกษาอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมาตรงกับความสนใจของผมคือ การติดต่อหรือสืบความรู้เข้าไปในช่วงเวลาของอดีต อันนี้ก็ทำให้ผมเกิดความสนใจที่เป็นความสนใจที่ตรงกัน คือศึกษา ค้นคว้าเข้าไปสู่ออดีต ซึ่งผมเองมีความเชื่อมาก่อน ที่นี้การติดต่อความเข้าไปในช่วงเวลาของอดีตนี้ ผมขอเพิ่มเติมอีกหน่อยหนึ่ง อาจจะเป็นเรื่องเหลวไหลสำหรับบางท่านที่มีความเชื่ออย่างปัจจุบัน แต่ผมเองมีความเชื่อเบื้องต้นสำหรับเรื่องเหล่านี้ ถ้าเป็นที่อื่นผมก็จะไม่พูด แต่นี้เป็นสถาบันการค้นคว้าทางวิญญาน ผมก็จะเรียนให้ทราบ ว่า ผมมีประสบการณ์มาก่อน ๓ ครั้งในระยะสี่ห้าปีล่วงมาแล้ว ที่เชื่อว่าอดีตนั้นน่าจะมีจริง ถ้ามีทางที่จะศึกษาค้นคว้า เข้าไปถึง

ในระยะเมื่อ ๕-๖ ปีล่วงมาแล้ว ผมมีความสนใจในการทำสมาธิอยู่บ้าง ก็ได้ฝึกฝนพอสมควร เพียงแต่ให้จิตสงบ ก็เกิดไปมีประสบการณ์อย่างหนึ่งเข้า ประสบการณ์ครั้งแรกนั้นคือ ปกติผมมีเวลาว่างเมื่อไร ผมก็ชอบออกไปเที่ยวตามวัดวาอารามต่างๆ เพื่อศึกษาศิลปะ เก็บตัวอย่างฝีมือช่างความคิดของท่านเก่า ๆ มาสะสมไว้ แยกเป็นหมวดเป็นหมู่ ใ้ใช้เป็นประโยชน์ในการสอนนักศึกษาต่อไป วันหนึ่งผมได้เดินทางไปที่วัดปราสาท อยู่ทีคลองบางกรวย อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นวัดสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดนี้มีลักษณะสถาปัตยกรรมตอนปลาย คือสร้างโบสถ์ที่ไม่มีทางหน้าต่าง มีแต่ประตูทางเข้าด้านหน้าเท่านั้น ที่ตามโบราณเรียกกันว่า **โบสถ์มหาอุด** สิ่งสนใจนอกจากสถาปัตยกรรมอันงดงามแล้ว ภายในก็มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง เขียนเป็นเรื่องทศชาติ โดยฝีมือช่างโบราณมาก ผมเคยไปที่วัดนี้ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว แต่ก็ยังมีความสนใจอีก วันนั้นผมไปเพื่อจะไปดูหรือไปศึกษา ผมไปถึงที่นั่นก็ในราวบ่ายโมงเศษ ก็เข้าไปในโบสถ์ ซึ่งก็มีผู้ร่วมทางไปด้วยกันห้าคน เมื่อเข้า

ไปแล้วต่างคนต่างก็แยกย้ายกันไปดู ต่างคนต่างก็เป็น
ครูช่างด้วยกัน ก็แยกย้ายกันดูตามอัธยาศัย ผมเองก็ไป
ติดใจรูปภาพอยู่ภาพหนึ่ง คือเป็นภาพเทวดา เขาเขียน
เอาไว้สูงเท่าคนฝีมือท่านงามเหลือเกิน ขณะที่ผมกำลัง
พิจารณาดูรูปภาพนั้น ผมก็รู้สึกว่ามี การเปลี่ยนแปลง
ที่ เราสังเกตได้ว่าไม่เคยประสบมาก่อนในชีวิต คือรู้สึก
ตัว เองเหมือนกับหลุดออกไปจากสิ่งแวดล้อม คือคล้าย
กับว่ามีแก้วมาครอบเรา ทำให้เราหยุดนิ่งเหมือนกับตัวนี้
ตรึงกับที่ แล้วการเคลื่อนไหวหรือลมหายใจของเราก็เกือบ
จะไม่ได้ยิน และสรรพสำเนียงต่าง ๆ หรือผู้คนที่อยู่ด้วย
ในพระอุโบสถหลังนั้นซึ่งไม่ใหญ่นัก ก็รู้สึกไม่มีใครอยู่
เลย คล้ายกับเราถูกตัดขาดหรือว่าอยู่ในขวดโหลอะไร
อย่างใดอย่างหนึ่ง และสายตาที่เพ่งอยู่ที่ภาพนั้นก็หยุด
นิ่ง ในขณะที่นั้นเองก็เกิดเป็นเสียงออกจากฝาผนังตรงหน้า
ของผม แต่เสียงนั้นคล้ายกับไม่ใช่เสียงคนพูด แต่เป็น
เสียงคล้าย ๆ คลื่นที่เข้ามาทางหน้าผากของเรา แล้วไป
กระทบภายในเสียงนั้น ได้พูดถึงเรื่องวิธีการเขียนรูป
อย่างโบราณ เป็นการได้ยินภายใน ผมเองเป็นคนเชื่อ

อะไรยาก ผมก็พยายามที่จะต่อต้านว่าผมไม่ได้ยิน ผมไม่ได้รู้ แต่เสียงนั้นก็ยังอธิบายทุกอย่าง ซึ่งเป็นความรู้ที่ผมไม่เคยเรียนรู้จากไหนมาก่อน หรือจากครูบาอาจารย์ที่ไหน หรือจากการอ่านหนังสือที่ไหน หรือจิตใต้สำนึกของผมพุ่งขึ้นมาในสิ่งที่ผมรู้มาก่อนนี้ ผมไม่มี เป็นความรู้ใหม่ล้วน ๆ เลย เสียงเหล่านั้นได้ยินอยู่ประมาณเกือบจะครึ่งนาที แต่สรุปเนื้อความได้อย่างยืดยาวมาก เป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์ที่สุด แล้วหลังจากนั้นประมาณครึ่งนาทีกว่า ๆ ประมาณนั้น ผมประมาณเอาเหตุการณ์ทั้งหลายก็กลับกลายเป็นสภาพเดิมคล้าย ๆ กับภาวะธรรมชาติที่มากะทบร่างกายแล้ว ก็หมดภาวะที่ถูกระงับ

ผมได้เก็บความรู้สึกนั้นไว้ไม่อธิบายให้ใครฟังกระทั่งได้พิเศษ เพราะไม่แน่ใจว่า ผู้ที่เราจะอธิบายให้ฟังหรือผู้ที่จะเล่าให้ฟังนั้นเขาจะเชื่อเรา เพราะสิ่งเหล่านี้ มันไม่มีอะไรเป็นเครื่องบันทึกหลักฐานเอาไว้ หรือจะแสดงให้ใครเขาเห็นอย่างไรว่าเราได้รู้สึกเป็นอย่างนี้ แต่

มาอีกไม่นานผมก็ได้ประสบกับเหตุการณ์อย่างนี้อีก คือ
ในตีกวชิรญาณ ซึ่งเวลานี้เป็นหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
เป็นที่สะสมตู้พระธรรมเก่า ๆ ที่เขียนลายรดน้ำอย่างสวย
งาม จัดว่าเป็นตำราเรียนลวดลายไทยได้ทั้งหลังเลย ผม
มีเวลาว่างก็เข้าไปในนั้น วันที่ผมไปพบเหตุการณ์นั้น ที่
เป็นเวลาบ่าย ๆ และในหอจดหมายนั้นเงียบมาก ไม่มี
คนเข้าไป ก็มีตู้อยู่ใบหนึ่งเป็นตู้ฝีมือช่างอยุธยา รุ่นเดียวกับ
กับผู้มีชื่อเสียงมากของอยุธยา คือที่วัดเชิงหวายที่อยู่
ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ผมไปดูตู้ใบนี้ ก็ติดใจลวดลายอยู่
มาก ในขณะที่ผมไปยืนดูลวดลายที่บ้านตุนั้น ก็เกิดเหตุ
การณ์คล้าย ๆ กับที่ผมเคยพบที่วัดปราสาท คือถูกสะกด
นั่งเหมือนกับเราถูกจับไปขังในห้องเงียบ และมีอะไรมา
ตรึงตัวเราอย่างนั้น และก็มีเสียงออกมาอีกอย่างเดิม แต่
คราวนี้เสียงนั้นพูดนานมาก อาจจะประมาณหนึ่งนาที่
เห็นจะได้ เท่าที่ผมรู้สึกเสียงนั้นอธิบายเหตุผลวิธีการ
การผูกลวดลายที่มาของพันธุ์ไม้ ต้นเค้าอย่างไรมาจาก
ไหน มาจากดอกอะไร ๆ ที่ผมไม่เคยได้เล่าได้เรียนหรือ

เคยได้รู้มาก่อนเลย เป็นความรู้ใหม่ที่สุดสำหรับผม แล้ว ก็พอหมดสิ้นกระแสความ ผมก็กลับไปสู่สภาพที่เป็น ปกติ นี่เป็นประสบการณ์ที่ผมเชื่อว่า ในกาลเวลาอีกช่วง หนึ่งหรือในเวลาอีกแดนหนึ่งนั้นยังมี และถ้าเรายังมีอะไรติดต่อกับเขาได้ และน่าจะเป็นไปได้ และสิ่งที่ ผมได้มาเมื่อผมได้พิสูจน์ดูก็จะเป็นจริง ดังที่ผมได้รู้ได้เล้า มั่นเป็นจริง มั่นได้ประโยชน์มันทำได้ผลจริง ผมก็เชื่อได้ วิชาความรู้นั้นเป็นจริง และเมื่อเป็นของจริงแล้ว ผมได้ จากใครแล้วผมได้อย่างไร ผมเองผมไม่ได้ เป็นคนที่ฝึก สมารถได้อย่างชำนาญ การกระทำของผม เป็นแต่เพียง ทำให้จิตใจสบายเท่านั้น ผมก็คิดว่าอาจจะเป็นกุศลของ เราที่ท่านเหล่านั้น ท่านไปอยู่ในกาลเวลา หนึ่งนั้นเมตตา จิงทะลุออกมาจากเวลา แล้วก็มาให้สิ่งที่ท่านเห็นว่าเรา จะรับได้ ผมก็เชื่ออย่างนี้มาตลอด

ต่อมาจนมาพบอาจารย์พรเข้า ซึ่งมีแนวการ ศึกษา คั่นคว่ำ ที่ตรงกับความสนใจของผม ผมเองเมื่อ พบอาจารย์พรครั้งแรก ๆ ได้มีการไปค้นหาหลักฐานอะไร

ต่างๆนี้ ผมเรียนให้ทราบที่ผมไม่ศรัทธา ผมไม่เชื่อ เพราะผมเป็นคนไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ใครจะมาบอกอะไรผม ผมไม่เชื่อง่ายๆ ต้องให้ตัวผมเองเป็นข้อพิสูจน์ ผมจะเขียนอะไรผมเอาตัวผมเป็นผู้พิสูจน์ เรื่องผีเรื่องนางผมเอาตัวผมเองเป็นผู้พิสูจน์เพื่อให้รู้ว่าผีเป็นอย่างไร ไม่ใช่ว่าใครมาบอกว่ามีผีก็เชื่อว่ามีผี อะไรพวกนี้ ผมเป็นคนอย่างนั้น ก็เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วก็มีกรพิสูจน์กันว่า มันเป็นไปได้ไหมที่ว่า วิธีการของอาจารย์พร จะสามารถติดต่อเข้าไปในช่วงเวลาในอดีตได้ จากหลายๆครั้งที่ได้ไปพบและได้ร่วมพิสูจน์กับอาจารย์พร ก็มีเหตุผลที่ทำให้เกิดความเชื่อ บางท่านก็บอกว่าผมเชื่อง่าย แต่ว่าความเชื่อทั้งหลายในโลกนี้ มันเป็นเรื่องของแต่ละคน แต่ความเชื่อ นั้น จะเชื่อได้แค่ไหนมันต้องมีเหตุผลรับรอง และเหตุผลรับรองในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ เกี่ยวกับการศึกษาทะลุเข้าไปในอดีตนี้ ผมคิดว่าไม่ใช่เหตุผลอันเลื่อนลอยหรือเหลวไหลที่ผมจะปลงใจเชื่อในเวลาต่อมา ทั้งนี้ก็เพราะว่า ในโลกปัจจุบันซึ่งวิทยาศาสตร์เจริญมากแล้วนี้ ก็ยังมีนักวิทยาศาสตร์พยายามที่จะหาเครื่องมือ และ

หาวิธีการที่จะศึกษาทะลุเข้าไปในอดีต เพื่อรู้เรื่องราวในอดีตได้ นั่นก็เป็นวิธีการหนึ่งที่เขาใช้พิสูจน์กัน เวลานี้ทันสมัยที่สุด คือพิสูจน์โดยวิธีคาร์บอน หรือเทอร์คาร์บอน ๑๔

วิธีการเหล่านี้เป็นอย่างไร ผมจะขอเล่าคร่าวๆ ผมเองก็ไม่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พอ คือเขาเชื่อกันว่า เหนือขึ้นไปบนพื้นโลกนี้เหนือประมาณ ๕ ไมล์ ในห้วงอวกาศเหล่านั้น รังสีที่ตกลงมาจากดวงอาทิตย์ แล้วก็มาทำปฏิกิริยากันกับไนโตรเจน แล้วก็เกิดเป็นแก๊สมันตภาพรังสีที่เราเรียกกันว่า เรดิโอ แอ็คติฟ เรียกว่าเป็นคาร์บอน ๑๔ ซึ่งคาร์บอน ๑๔ มันจะปลิวตกลง บนพื้นโลกของเรา และพืชทั้งหลายที่มีใบเขียวมันก็จะ รับประทานคาร์บอน ๑๔ นี้เข้าไป สัตว์ก็ติดคนก็ติดรับประทาน พืชเหล่านี้เข้าไป คาร์บอน ๑๔ นี้ มันก็จะสะสมอยู่ในทั้งคนและสัตว์ แล้วก็เข้าไปฝังลึกอยู่ถึงในกระดูก สะสมอยู่อย่างนั้นชั่วชีวิตของคนคนนั้น เมื่อคนหรือ สัตว์เหล่านั้นสิ้นชีวิตลง การสะสมก็หมดไป คาร์บอน ๑๔

นั่นก็จะค้างอยู่ในเศษของกระดูก และวิธีพิสูจน์ว่า
คนเหล่านั้นเกิดในสมัยใด สัตว์เหล่านั้นเกิดในสมัย
ใด เขาก็เอากระดูก หรือซากของกระดูกของสัตว์
เหล่านี้ เอาไปพิสูจน์หาจำนวนคาร์บอน ๑๔ ที่มีมัน
ตกค้างอยู่ในซากของกระดูก เมื่อเขาพิสูจน์แล้ว เข
าก็จะมาทำสถิติว่ามีจำนวนเท่าไร สะสมลงมาเท่าไร
เขาก็ทราบจำนวนปี ว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาแล้วนาน
เท่าไร ดังเช่นในปัจจุบัน เราก็ส่งเอาโครงกระดูกยุค
ก่อนประวัติศาสตร์ ไปพิสูจน์ว่ามีจำนวนอายุที่ตาย
มาแล้วเท่าไร คือหลังจากที่คาร์บอน ๑๔ มันหยุด
สะสมแล้วเท่าไร ที่เป็นวัตถุก็เหมือนกัน อย่างเช่น
เป็นพระพุทธรูป เป็นโบราณวัตถุอื่น ๆ เขาก็ นำเอา
ไปเข้าคาร์บอน ๑๔ เพราะว่าวัตถุนี้มันไม่เสฟฟิช ก็
จริงอยู่ แต่ว่าในพีชแต่ละชนิดลักษณะที่มันก่อดัวกัน
เข้า มันก็ย่อมก่อดัวด้วยปรมาณูที่มารวมกันเข้า จึงคง
เป็นรูปเช่นเดียวกับพระพุทธรูปเหมือนกัน ร่างกายทั้ง
หลายเมื่อมาประกอบกันเข้าด้วยส่วนต่าง ๆ เข้ามารวม
กัน มันเป็นภาวะ เราจึงเห็นเป็นรูปขึ้น เมื่อภาวะมัน
แตกออกไป รูปมันก็สลายออกไป หลักวิทยาศาสตร์

มันก็เป็นแบบนี้ และแร่ธาตุต่างๆ วัตถุต่างๆ มันก็ประกอบสสารเป็นแร่เป็นธาตุขึ้นมา และในแร่ธาตุต่างๆ มันก็มีอนุตต่างๆ ในอนุตนั้นมันเป็นปรมาณู ในกลางปรมาณูนั้นมันก็มีนิวตรอน ในนิวตรอนมันก็มีจำนวนไม่เท่ากันในแต่ละภาค ทีนี้ในเมื่อเวลามันประกอบกันเข้า จำนวนนิวตรอนที่มันไม่เท่ากันมันก็จะตกค้างอยู่ เขาก็เอาไปเข้าหาวิธีการที่มันเข้าไม่เท่ากันนี้ ทีนี้เราก็ไปหาไอโซโทปของมันในลักษณะที่มันเป็นคาร์บอน ๑๔ ที่ มันอยู่ในนิวตรอนที่มันค้างอยู่ว่ามีจำนวนเท่าไร เขาก็จะทราบอายุของสิ่งของเหล่านั้นว่า ทำมาแล้วในอดีตนานเท่าไรปี นี่ก็เป็นวิธีการค้นหาอดีตเพื่อทราบอายุโดยใช้ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ซึ่งเขาค้นพบใน พ.ศ. ประมาณ ๒๔๘๔ คร. วิลล์ราด เอด ริฟกี เป็นผู้ค้นพบเรื่องนี้ แต่เขาก็ค้นพบ และรู้ได้แต่เพียงอายุของสิ่งของเหล่านั้นเท่านั้น นี่ก็แสดงให้เห็นว่า การศึกษาในอดีตนั้นมีผู้สนใจมาก และก็มียุวิธีการต่างๆ กัน ซึ่งครั้งแรกๆ ก็ไม่มีใครจะเชื่อนักหรอก ในเรื่องค้นคว้าเรื่องคาร์บอน ๑๔

แต่ต่อมาจากเหตุผลต่าง ๆ หลาก ๆ ครั้งที่ทดลองเข้า ก็พิสูจน์ได้ว่าเรื่องอายุในอดีตนั้นเชื่อได้ นี่ก็เป็นวิธีทางอันหนึ่ง เมื่อมีเหตุผลที่ควรเชื่อได้ว่า เครื่องมือในการค้นคว้าในอดีตนี้มันมีหลายทางด้วยกัน แล้วในทางด้าน การค้นคว้าอื่น ๆ มันก็น่าจะศรัทธาและเชื่อได้ และโดยเฉพาะ การค้นคว้าในทางด้านวิญญาน หรือทางด้านติดต่อในอดีตโดยจิตนี้ น่าจะเป็นศาสตร์หนึ่ง ซึ่งผมคิดว่าจะเป็นไปได้ เพราะผมเชื่อว่าการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ก็เป็นวิทยาศาสตร์เหมือนกัน แต่เป็นทางด้านจิต เป็นวิทยาศาสตร์ทางด้านสาขาทางจิต และอีกอย่างหนึ่ง ผมก็เชื่อว่า เมื่อมนุษย์นี้สามารถที่จะสร้างมือที่เจาะเข้าไปในอดีต จนทราบกาลเวลาได้แล้ว หรือมนุษย์สามารถจะสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์มาก เป็นต้นว่า เราส่งภาพไปในอากาศ หรือส่งเสียงไปในอากาศอย่างนี้ได้ หรือสร้างเครื่องมือวิจิตรพิสดารต่าง ๆ ได้ เครื่องมือเหล่านั้นสร้างโดยมนุษย์ ฉะนั้น เครื่องมืออันนั้นมันไม่เก่งกว่ามนุษย์หรอก เพราะถ้ามันไม่มีมนุษย์เป็นผู้เปิด

สวิสต์เดินเครื่องแล้ว เครื่องเหล่านั้นก็ทำอะไรไม่ได้ แต่มนุษย์ก็น่าจะเก่งกว่าเครื่องมือเหล่านั้น เพราะมนุษย์สามารถจะเดินเครื่องด้วยตัวเอง แต่มนุษย์ยังขาดความรู้จักตัวเองนั่นเอง เพราะฉะนั้น ถ้ามนุษย์รู้จักตัวเองและรู้จักใช้เครื่องมือ หรือเครื่องจักรภายในตัวเองได้ให้มีประสิทธิภาพแล้ว ผมคิดว่าอย่าว่าแต่เครื่องมือคาร์บอน ๑๔ เลย อย่างอื่นก็อาจจะทำได้ดีกว่านั้นถ้ารู้จักวิธี ฉะนั้น ผมจึงมาปลงใจเชื่อว่าเป็นวิธี หรือทางหนึ่งในการศึกษาได้โดยการติดต่อทางสมาธิก็อาจจะช่วยได้ที่เราจะศึกษาเรื่องในอดีตประกอบกัน

การศึกษานั้นเรากล่าวได้ว่ามีหลายทาง ที่ผมทำอยู่เองแต่ก่อนนั้น ก็คือการเก็บสถิติเปรียบเทียบจากสิ่งที่ผมสนใจศึกษาอยู่ อีกอย่างหนึ่งคือการฟังหรือการสืบต่อกันมา ซึ่งก็ไม่แน่ว่ามันจะถูกต้อง แล้วในปัจจุบันถึงแม้จะมีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ช่วยด้วย เช่น พิสูจน์สนิมของวัตถุโบราณว่าเกิดสนิมมาจากอะไรนานเท่าไร แต่ถ้าการศึกษานั้นได้ช่วยกันประกอบหลายทาง ก็

ทำให้เกิดความแน่ใจมั่นคงและเกิดความถูกต้องมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาในเรื่องของสมาธิ ที่สามารถจะติดต่อเข้าไปในช่วงเวลาของอดีตได้ ก็เป็นเรื่องที่น่าจะลองทำดู ที่นี้ความเชื่อในเรื่องการศึกษาในอดีตโดยทางสมาธิ ด้านที่ผมได้รับความสนใจทางอาจารย์พร ผมมีความเชื่อว่า อดีตนั้นน่าจะตกค้างอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เป็นของแน่ เพราะผมได้ประสบการณ์มาจากตัวเองแล้ว อีกอันหนึ่งที่ผมเชื่อในทางนี้ก็คือว่า กรรมนั้นมีจริง เมื่อกรรมมีจริงแล้ว สิ่งที่คุณสะสมไว้แต่เดิมล่วงมาแล้ว ถ้าเราสามารถที่เข้าไปสู่ช่วงเวลานั้น เราก็จะไปพบกรรมของคนเหล่านั้นแน่ ๆ ประการสุดท้ายผมเชื่อว่า สัจจะทั้งหลายมันจะพิสูจน์ได้ทุกกรณี ถ้าสิ่งนั้นเป็นสัจธรรมคือสืบเนื่องมาจากที่ผมเชื่อว่ากรรมนั้นมีจริง เมื่อกรรมมันมีจริง สัจธรรมทั้งหลายมันต้องพิสูจน์ได้แน่ ๆ ผมก็จึงมายอมรับว่าต้องร่วมพิสูจน์กับอาจารย์พรดู ซึ่งในตอนนั้นผมก็เชื่อแล้วละ เมื่อกี้ผมบอกว่าไม่เชื่อ เพราะเมื่อกี้ผมไม่ทราบเหตุผลว่าอาจารย์พรทำอะไรกัน แต่ต่อมาก็พบว่า เป็นวิธีการที่เป็นแนวการศึกษาแนวหนึ่ง คือ

เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ทางวัตถุ เหมือนอย่างที่เขาทำคาร์บอนเทสต์ ๑๔ อันนี้เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตที่มีแนวที่จะแทงไปสู่อดีตได้ จากการที่ผมเดินทางไปพิสูจน์เหล่านี้ ก่อนอื่นเครื่องมือของอาจารย์พร ก็คือคุณศรีเพ็ญ ซึ่งผมได้ดูได้สังเกตคุณศรีเพ็ญ ด้วยประสบการณ์ของผม ผมเชื่อว่าคุณศรีเพ็ญ ไม่รู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ โบราณคดี ตำนาน หรือความเชื่อเก่า ๆ อะไรต่ออะไร ซึ่งเป็นพื้นมาก่อนอย่างแน่ทีเดียว เพราะว่าก่อนที่จะออกไปพิสูจน์กันในที่ไกล ๆ เคยได้มีการพิสูจน์กันในเรื่องบางเรื่อง ก็เป็นที่น่าฟังอยู่ ผมขอพูดนำกึ่งก่อน ผมขอยกตัวอย่างอันหนึ่ง คือมีอยู่คราวหนึ่ง คุณศรีเพ็ญติดต่อกับ**สมเด็จพระนเรศวร** ๑ พร้อมกับ **พระเอกาทศรถ** ในเวลานั้นเองมีข่าวทางหนังสือพิมพ์ กำลังประโคมเรื่องพระเจดีย์ที่สุพรรณบุรี และพระเจดีย์ที่พนมทวน แล้วก็มึ้นักหนังสือพิมพ์ท่านหนึ่ง เป็นนักหนังสือพิมพ์อาวุโส ท่านก็เขียนเรื่องลง เป็นเชิงสรุปพระเจดีย์องค์นี้ว่า พระองค์อยู่ที่วัดสนามชัย และพระศพสมเด็จพระนเรศวร ๑ นั้นถวายเป็นพระเพลิงที่

วัดวรเชษฐาราม เขาว่าอย่างนั้น ผมเองผมไม่เชื่อ เพราะ
มันผิดพระราชประเพณี ที่พระเจ้าอยู่หัวในกรุงศรีอยุธยา
จะย้ายที่ถวายเป็นพระเพลิงไป ผมก็ให้คุณศรีเพ็ญติดต่อกถาม
ไปยังพระเอกาทศรถ เริ่มตั้งแต่ว่าพระศพของสมเด็จพระ
พระนเรศวร ฯ เมื่อสิ้นพระชนม์ที่เมืองหางแล้ว เามา
กรุงศรีอยุธยาใส่อะไรมา อันนี้ถ้าพูดกันจริงๆแล้ว ผม
ก็เชื่อว่า ถ้าเป็นที่อื่นที่เขาศึกษาเรื่องเกี่ยวข้องมาทางนี้
เรื่องเกี่ยวกับวิญญาณ เขาคงจะโกรธผมมาก เพราะ ตาม
ปัญหาประเภทหลงภูมิ ถ้าคนสามัญในปัจจุบันนี้ตอบ ก็
ต้องตอบว่า พระศพของพระนเรศวร ฯ ต้องใส่โกษมา
ถ้าตอบว่าใส่โกษมา ผมก็เลิกนับถืออาจารย์พร เพราะ
ว่ามันผิด แต่ว่าคำตอบที่คุณศรีเพ็ญตอบมาก็คือ **ใส่รังมา**
คำตอบที่ว่า **ใส่รังมา** เป็นคำพิสูจน์ได้ เพราะว่าพระศพ
พระเจ้าแผ่นดินที่จะใส่โกษกัน เริ่มมาตั้งแต่สมัยพระเจ้า
บรมโกษ ไม่ก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชขึ้นไป
ตามตำนานพระโกษศพที่ค้นคว้ากันมา ท่านผู้รู้ทั้งหลาย
ค้นคว้ากันมาว่าไม่ใส่โกษ ก่อนแผ่นดินพระนารายณ์ขึ้น

ไปจนถึงอยุธยาตอนต้นถึงสุโขทัย ใสรุ่งคือหีบปากผาย และขาข้างบนเป็นปราสาท เรียกว่ารุ่ง อันนี้ถูกต้องตรง ซึ่งคุณศรีเพ็ญเองผมเชื่อว่าไม่ทราบมาก่อนแน่ ๆ เพราะเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่รู้กันเฉพาะวงแคบ เฉพาะผู้ที่ค้นคว้าทางโบราณคดี

อีกอันหนึ่งผมก็ให้คุณศรีเพ็ญถามว่า แล้วพระศพนั้น ถวายพระเพลิงทำเมรุที่ไหน ก็บอกว่าเมรุอยู่ระหว่างวัดพระราม ซึ่งคุณศรีเพ็ญก็ไม่รู้ว่าวัดพระรามอยู่ที่ไหน กับวิหารเกลบ วิหารเกลบก็คือ ศาลาทรงธรรมหรือเปลื้องเครื่องที่หน้าวัดมงคลบพิตร หรือวัดสุขมงคลบพิตร กับวัดรามาวาส คือวัดของพระเจ้าอู่ทองที่บรรจจุลฺลีที่นั่น ตรงนั้นเป็นท้องพระเมรุหรือเป็นทุ่งพระเมรุในสมัยอยุธยา เพราะฉะนั้น พระศพของพระเจ้าแผ่นดินจะต้องทำอยู่ที่นั่นแน่ ต่างกับที่มีผู้อ้างว่าไปทำที่วัดวรเชษฐ ซึ่งที่วัดวรเชษฐ เราไปดูสถานที่แล้ว ไม่มีที่จะทำเมรุ แม้กระทั่งเมรุของชาวบ้าน ฉะนั้น เป็นข้อพิสูจน์ว่าควรเชื่อได้

วัดโขลง คูบัว ราชบุรี

เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว จึงได้ลงมือไปพิสูจน์กันในเรื่องอื่น ๆ ว่าจะเป็นอย่างไร ประสบการณ์ในแต่ละที่ผมจะเล่าไปเป็นลำดับว่าเป็นมาอย่างไร ครั้งแรกเราไปที่ราชบุรี คือที่ราชบุรีมีโบราณสถานในสมัยทวารวดี ตกประมาณ พ.ศ. ๑๑๐๐ ถึง ๑๖๐๐ ทั้งนี้เป็นต้น คือ ๑๑๐๐ ถึง ๑๖๐๐ ก็ในสมัยทวารวดีนั้นมีการสร้างพุทธสถานไว้มาก และก็ได้รับอิทธิพลศิลปะจากประเทศอินเดีย ตั้งแต่สมัยอมราวดีจนสมัยคุปตะ แล้วก็ต่อมาถึงสมัยอินเดียใต้ คือสมัยปาละ ปาลวะ จนปลายทวารวดี แล้วก็ส่งอิทธิพลศิลปะนี้ให้แก่อยุธยา ที่คูบัวนั้นก็มียอดหนึ่งเรียกว่า วัดโขลง ชาวบ้านเรียกว่าโขลง โบราณสถานนี้ขุดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ และก็เวลานี้ก็ปล่อยให้ว่างอยู่ในหมู่บ้านเหลือแต่เพียงฐานส่วนหนึ่ง เป็นโบราณสถานขนาดใหญ่มาก มีทำฐานสี่เหลี่ยมและก็มีเสารายไปตลอดและในระหว่างเสาก็ปั้นเป็นชุ่มหลอกเอาไว้ มีบันไดทางขึ้นใหญ่มาก เมื่อไปที่นั่นแล้ว ผมก็ให้คุณศรีเพ็ญ

ลองดูว่านี่เป็นอะไร คุณศรีเพ็ญก็ดูสักครู่หนึ่ง แล้วก็บอกว่า ข้างบนนี้เป็นรูปวิหารมีลักษณะเป็นอย่างนั้น ๆ ผมก็เขียนภาพให้ดู ครั้งแรกผมก็เขียนภาพหลอก ๆ ก่อนเขียนหลังคาทรงไทย อะไร ๆ เป็นอย่างไทย ๆ เพราะเชื่อว่า คุณศรีเพ็ญคงจะคุ้นกับสายตาของโบสถ์วิหารอย่างไทย ๆ ให้ดู ปรากฏว่าผมก็หลอกไม่ได้ เพราะคุณศรีเพ็ญบอกว่าไม่ใช่อย่างนั้น หลังคาต้องเป็นอย่างนี้ ทรงพุ่ม ๆ โค้ง ๆ เหมือนประทุนแล้วก็มีหน้าจั่ว ผมก็เขียนหัวหลอก ๆ ให้ดูอีก ก็หลอกไม่ได้ เพราะบอกว่าจั่วมันไม่ใช่อย่างนี้มันต้องโค้ง ๆ อย่างนั้น ๆ ผมก็เขียนจั่วแบบที่เป็นศิลปะของคุปตะให้ดู และเป็นคุปตะตอนปลายให้ดู ก็บอกได้ว่าเป็นอย่างนั้น ๆ อยู่ตรงนั้นตรงนี้ เมื่อสเก็ตภาพออกมาจนครบถ้วนแล้ว ภาพอันนั้นที่คุณศรีเพ็ญพูดออกมาตามที่คุณศรีเพ็ญเห็นแล้ว และก็สเก็ตตามลักษณะอย่างนั้นได้ มันเทียบกันได้ รับศิลปะในสมัยราชวงศ์पालะ ลงมาถึงสมัยหลังของอินเดียได้ ในสกุลช่างรตา แล้วมันก็สอดคล้องกับฐานที่เหลืออยู่ และลักษณะสถาปัตยกรรมอันนี้ มีลักษณะเหมือนกับเป็น

พระวิหารใหญ่ ที่มหาวิทยาลัยนาทันทาประเทศอินเดีย ที่ยังเหลืออยู่ครึ่งหนึ่ง เมื่อลักษณะที่ว่ามันตรงกันอย่างนี้แล้ว จะให้ผมกล่าวอย่างไรว่า ผู้ที่เห็นนั้นเห็นจริงหรือไม่ ในเมื่อเห็นแล้วถ่ายทอดให้ผมเองซึ่งเป็นช่าง ผมเองเป็นช่าง แล้วก็ถ่ายทอดมาตามความรู้ที่ผมมีอยู่ว่า ศิลปะแบบนั้นแบบนี้เป็นอย่างไร เมื่อบอกมาอย่างนั้น เราก็เขียนให้ดูมาปะติดปะต่อกัน มันก็เกิดไปตรงกับศิลปะตระกูลช่างอย่างนั้น ๆ และเมื่อเทียบสมัยกับวัตถุที่มีอยู่ที่นี่ มันตรงกันได้ก็เชื่อได้ว่า คุณศรีเพ็ญจะต้องมองในอดีตทะลุเข้าไปแล้วเห็นได้ นี่ก็เป็นประสบการณ์ที่ชัดเจนอันดับแรกที่เราพิสูจน์กัน ในด้านวัตถุ

สุโขทัย กำแพงเพชร

และต่อมาอีกก็มีเรื่องสนุกใหญ่ คือเมื่อขึ้นไปทีสุโขทัย ซึ่งเป็นราชธานีเก่าของไทยตั้งแต่สมัย พ.ศ. ๑๘๐๐ แล้วก็มิโบราณสถานอันน่าสนใจมาก แต่ว่า

ประวัติศาสตร์ของสุโขทัย ท่านทั้งหลายคงจะทราบแล้วว่า เลื่อนกลางสำหรับการศึกษาเต็มที่ เรามีศิลาจารึกก็กระท่อนกระแท่นแตกชำรุด แปลกกันออกมาแล้วก็เชื่อมโยงกันได้ยาก ฉะนั้น ประวัติศาสตร์ของสุโขทัยกล่าวได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่อยู่ในวงแคบ สำหรับคนไทยเป็นจำนวนไม่น้อยเลยที่ไม่รู้เรื่องประวัติศาสตร์สุโขทัย แม้กระทั่งลำดับกษัตริย์ของราชวงศ์สุโขทัย บางทีเราก็ไม่ทราบว่า มีกี่องค์กันแน่ บางท่านก็บอกว่ามี ๖ บางท่านก็บอกว่ามี ๑๐ บางท่านก็บอกว่ามี ๘ ยังไม่เป็นที่ตกลงกันเลยในนักประวัติศาสตร์ ฉะนั้น อันนี้ก็เป็นที่พิศุจน์อย่างหนึ่งได้ว่า คุณศรีเพ็ญคงไม่ทราบแน่ๆ กษัตริย์สุโขทัยมีกี่องค์ อันนี้ผมต้องขอประทานโทษ ว่าผมไม่ได้ละลาบละล้วงดูถูกว่า คุณศรีเพ็ญไม่มีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ แต่ว่าอันนี้เป็นเรื่องจริง เพราะว่าประวัติศาสตร์ตอนนี้นั้นแคบ มันกระท่อนกระแท่นเป็นเรื่องลึกลับกันอยู่ เมื่อเป็นอย่างนี้ ผมจะลำดับเหตุการณ์ที่เป็นไปตามลำดับ ว่าขั้นแรกเราไปที่ เมืองกำแพงเพชร

ป้อมทุ่งเศรษฐี กำแพงเพชร

เมืองกำแพงเพชรก่อนจะถึงตัวจังหวัดประมาณ ๒ กิโลเมตร ก็จะมีซากโบราณสถานเก่าแก่อยู่แห่งหนึ่ง เป็นกำแพง เป็นคล้ายๆ ป้อมเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และกำแพงนั้นก่อด้วยศิลาแลงทั้งหมด มีโบสถ์ เป็นรูปสี่เหลี่ยมปลายมน มีประตูเข้าออกสี่ด้านด้วยกัน และในระหว่างช่องกำแพงที่ตรงฐานนั้นก่อเป็นรูปช่อง เป็นรูปโคมแบบยอดแหลม ๆ และมีรูทะลุออกมา มีเชิงเทินข้างใน แต่สิ่งก่อสร้างในกำแพงนั้นไม่มีอะไรเหลือเป็นหลักฐานอยู่ มีแต่เพียงกำแพงรูปสี่เหลี่ยมเหมือนป้อม เรียกกันว่า **ป้อมทุ่งเศรษฐี** อยู่ในท้องทุ่ง ซึ่งใกล้ ๆ กับวัดที่มีพระเครื่องเป็นที่รำลึกกัน คือวัดซุ้มกอของกำแพงเพชร ที่นั่น คุณศรีเพ็ญก็ได้ติดต่อกับ ซึ่งผมก็ไม่ทราบว่าจะเรียกอะไร จะเรียกว่าวิญญานหรือโอปปาติกะอย่างไรก็ไม่ทราบ และเมื่อติดต่อเข้าไปก็พบคนเป็นจำนวนมากอยู่ในนั้น และคนเหล่านั้นก็นุ่งแต่กางเกง แล้วก็ผ้าทับทึงชายผ้าข้างหน้าและข้างหลัง ไม่สวมเสื้อ

ต่างก็ถืออาวุธต่าง ๆ มีหอกดาบปืนไฟอยู่ในนั้น เกล้าผม
ผมสูงเท่าที่คุณศรีเพ็ญบรรยายให้ฟัง แล้วก็พูดภาษาไทย
กันพอรู้เรื่อง ทีนี้ก็อีกอย่างหนึ่งคือว่า ผู้ที่ไม่สวมเสื้อนั้น
ได้มีพวกด้ายหรือเชือกพันเป็นเกลียว แล้วก็คาดอกทุก
คน เหมือนกับพระที่ท่านคาดผ้า ผมจะยังไม่พูดว่าคาด
ทำไม ผมให้คุณศรีเพ็ญถามว่า เขากำลังทำอะไรกันอยู่ เขาก็
บอกว่า เขากำลังเตรียมที่จะรบกัน เขาบอกว่ามาทำไมกัน
นี่ เขากำลังจะรบกัน มาสืบราชการลับหรืออะไร เพราะ
วันที่เราไป อยู่ในราว วันที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ เป็นเวลาข่าว
เครื่องบินตกเกี่ยวกับราชการลับ พวกนั้นก็คิดว่า พวก
เราคงไปสืบราชการลับกระมัง แล้วก็กำลังจะรบกันอยู่
มาทำไมเขากำลังจะรบกัน เขาถามกันใหญ่ และผมก็ให้
ถามอีกว่า กำลังจะเตรียมรบกับใคร เขาก็บอกว่า **กำลัง**
จะเตรียมรบกับกองทัพทางใต้ แล้วก็ถามว่า รู้ไหมใคร
คือคนที่มาจากทางใต้ เขาก็บอกว่า **ขุนบรม** ๙ ขุนบรม๙
คือใคร ผมจะยังไม่พูดละ แล้วก็ถามว่า หัวหน้าที่อยู่ที่
นี่คือใคร แล้วก็ป้อมนี้ของใคร ใครให้สร้างไว้ เขาก็บอก

ว่า **พระยาสิทธิ์เป็นผู้ให้สร้าง** พระยาสิทธิ์เป็นพระมหากษัตริย์
ในสมัยสุโขทัย ลำดับที่ ๗ ตามทฤษฎี ใหม่ ลำดับที่ ๗
เขาบอกว่าทางใต้กำลังขึ้นมาจะรบกัน พระยาสิทธิ์ก็ให้
มาป้องกันที่นี่ กำลังเตรียมกันทีเดียว มีปืนผาหน้าไม้ พอ
ผมพูดถึงปืนผาหน้าไม้ บางท่าน อาจจะคิดว่ามีแล้วหรือ
เพราะว่าปืนไฟของไทย ว่าแรก มีในสมัยพระชัยราชาธิราช
เนื่องจากพวกโปรตุเกสเข้ามา แล้วเอาปืนไฟมาสอนให้เรา
ใช้ แต่ถ้าท่านย้อนไปดู ศิลาจารึกกิติ ในตำนานกิติ จะพบ
ว่าการสงครามในสมัย พระยาเลอไทย หรือสมัยพระยาสิทธิ
ไทย หรือไสยลือไทย ซึ่งเป็นเวลาที่บ้านเมืองกำลังตกอยู่ใน
กลียุค รบกันมาก และโดยเฉพาะการรบในจำนวน ๕ ครั้ง
ในสมัยพระยาไสยลือไทย **ก็มีการยิงปืนไฟกันแล้ว** คือเจ้า
เมืองทาง เชียงใหม่ ได้ยกกองทัพมาช่วยฝ่ายสุโขทัยรบกับ
อยุธยา คือ**เจ้าไสยแก้ว** ก็ถูกปืนไฟตายในที่รบ นั้นแสดง
ว่า ปืนไฟมีมาแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย ไม่ใช่มาเริ่มมีมาแต่
สมัยอยุธยา อันนี้ก็สอดคล้องกับที่ว่า **ป้อมที่ทุ่งเศรษฐีนั้น**
จำเป็นต้องทำด้วยศิลาแลง เพราะมีปืนใช้แล้ว ต้องใช้

กำแพงเป็นหิน ไม่เช่นนั้นเป็นที่กำบังอาวุธไม่ได้ แต่ว่าถ้าพิจารณาเมืองในสมัยก่อนสุขุขทัยขึ้นไป เมืองส่วนใหญ่ นั้นทำด้วยมูลดิน และกำแพงนั้นทำด้วยเสาปักห่าง ๆ กัน นั้นเป็นเวลาที่ยังไม่มีปืนไฟ แต่ว่าในสมัยหลังลงมา คือ สมัยพระยาสิทธิ์ไทย กำแพงเมืองทำด้วยหินแล้ว เพราะมีปืนไฟใช้แล้ว คนที่อยู่ภายในนั้นจึงจะใช้กำแพงนั้น คุ่มกันลูกปืนได้ และช่องที่เขาเจาะไว้ที่ตรงเชิงกำแพงนั้น ก็ใช้เป็นที่สุดอดปืนใหญ่ออกไปยิงเข้าศึก เพราะปืนใหญ่โบราณท่านไม่ตั้งบนเชิงเทิน ท่านเจาะรูกำแพงแล้วก็ สอดออกไป ถ้าเวลาเข้าศึกมาใกล้ตัวก็ถอยปืนเข้ามา เอาหลักไม้มาปักคั่นเอาไว้ข้างบน เพื่อไม่ให้เข้าศึกลอดช่อง ทางปืนใหญ่เข้ามา อันนี้ก็เป็เหตุการ์ณที่สุดอดคล้องกัน ว่า ในสมัยนั้นใช้อย่างนั้นแล้ว

ที่นี้ผมทิ้งปัญหาไว้เมื่อกี้ นี้ คือขุนบรมฯ ขุนบรมฯ คือใคร ? ขุนบรม ๆ นั้นคือพระบรมราชาธิราชที่ ๑ คือขุนหลวงพระจ้าว ที่ได้รับราชสมบัติต่อจากพระเจ้าอู่ทอง เป็นเวลาตรงกันกับในแผ่นดินพระเจ้าสิทธิ์ไทย และ

พระบรมราชาธิราชขึ้นไปตีสุโขทัยถึง ๕ ครั้งด้วยกัน และครั้งที่เราไปพบที่กำแพงเพชรนั้น น่าจะเป็นสงคราม ครั้งแรก พ.ศ. ๑๙๑๕ ที่บอกว่าได้ขึ้นไปในเมืองพังคา ในศิลาจารึกบอกอย่างนั้น มันก็สอดคล้องกันอยู่ และ อีกอันหนึ่งที่บอกว่า คนรุ่นนั้นเอาเชือกคาดไว้ที่หน้าอก นี่เป็นวิธีการของทหารไทยโบราณ เพราะเวลามีการสู้รบ กันในสมัยก่อนนั้น เขาจะเอาเชือกด้ายดิบมาควั่น ควั่น แล้วก็รัดอกให้แน่น การรัดอกให้แน่นทำให้การหายใจเข้า เหนื่อยช้า และเข้าสู่รบกันได้นาน ๆ และยังมีรูปปั้นรูป หล่อสำริดในสมัยสุโขทัยเป็นรูปนักรบเหลืออยู่ **ที่กรุง** **เหล่านี้มีเชือกคาดหน้าอกทุกคน** เพราะฉะนั้นจึงเป็น ข้อพิสูจน์ได้ว่า สิ่งที่คุณศรีเพ็ญได้เห็นนั้นเป็นความจริง โดยมีวัตถุมีเอกสารมีจารึกเหลืออยู่ว่าสิ่งตรงนั้น ได้สร้าง ในสมัยไหน

ต่อมาอีกเรื่องหนึ่งที่ทุ่งเศรษฐีนั้น ซึ่งเรื่องทีกล่าว มาผมก็ยังไม่แน่ใจ เพราะว่าอะไร ๆ มันบอกอยู่ ทีนี้ มาแน่ใจอีกอันหนึ่งก็คือ **ผมพอมีความรู้ในเรื่องตัว**

หนังสือโบราณอยู่ โดยเฉพาะตัวหนังสือบนศิลาจารึก
พ่อขุนรามคำแหง ที่เป็นตัวหนังสือที่ไม่อ่านกันได้ง่าย
นัก สำหรับคนในปัจจุบัน ผมก็เขียนให้ ๒ คำ บน
กระดาษ แล้วก็ยื่นให้คุณศรีเพ็ญเข้าไปติดต่อ แล้วให้
เขาอ่านดูซิว่า เขาอ่านว่าอย่างไร แต่แล้วปรากฏว่า เขา
ก็อ่านได้ ผมเขียนคำว่า **พ่อกู** ให้เขาดู เขาก็อ่านว่า
พ่อกู และเขายังว่า **พ่อกู ไม่ใช่พ่อมึง** ประทานโทษ
เขาบอกอย่างนี้ จึงเป็นข้อยืนยันว่าคนที่มองไม่เห็น เขา
อ่านหนังสือออก และอ่านหนังสือในสมัยของเขาออก
อย่างนี้จะให้เราไม่เชื่ออย่างไร เพราะมีส่วนเชื่อได้มาก
ที่เดียวว่าเราติดต่อกันได้ วัตถุประสงค์ พยานบอก หนังสือ
ก็บอกได้อ่านออกเช่นนี้

วัดอวาสใหญ่ กำแพงเพชร

ที่นี้ถัดจากนั้นเราก็ไปที่วัดอวาสใหญ่ วัดอวาสใหญ่
นี้เป็นวัดอรุณญิก อยู่นอกเมืองกำแพงเพชรออกไป

เป็นวัดใหญ่โตมาก มีสิ่งก่อสร้างใหญ่โตเหลือเกิน โดยเฉพาะในกลุ่มวัดอรัญญิกวัดนี้ใหญ่โตมาก วัดนี้ตามตำนานก็ดี ตามประวัติก็ดีไม่มีกล่าวเลยว่า ใครเป็นผู้สร้าง ผมก็ให้คุณศรีเพ็ญติดต่อดูว่า วัดนี้สร้างมาเมื่อไร ใครเป็นผู้สร้าง สร้างทำไม สร้างในสมัยใด อะไรเหล่านี้ คุณศรีเพ็ญก็ติดต่อไป แต่ว่าไม่ได้เจอตัวผู้ที่ต้องการจริงๆ เจอกับผู้ที่รักษาที่นั่น (พวกโอบปาติกะซึ่งอยู่ที่นั่นมานานแล้ว) แล้วก็เห็นบอกว่าติดต่อได้ด้วยความช่วยเหลือของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งท่านมีแก้ไขเป็นห่วงแล้วก็อธิบายให้ฟังว่า วัดนี้สร้างพร้อมๆกันกับสร้างเมืองซากังราว ซากังราวนั่นคือ เมืองกำแพงเพชร ที่อยู่ทางด้านตะวันออก สร้างในสมัยพระเจ้าเลอไทย พระเจ้าเลอไทยขึ้นครองราชเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๘๖๐ ถึง ๑๘๘๓ ต่อจากปู่ไสยสงคราม ซึ่งพระยาเลอไทยเป็นลูกของพ่อขุนรามคำแหง วัดอวาสใหญ่นี้ คนที่คุณศรีเพ็ญเข้าไปติดต่อ บอกว่าเจ้าลิ คงหมายถึงพระยาสิทธิไทยสร้างไถ่บาป ให้ถามว่าไถ่บาปใคร บอกว่าไถ่บาป

เจ้าลือผู้เป็นพี่ชาย ผมขอเรียนอธิบายตรงนี้นิดหนึ่ง ว่าชื่อต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะไม่ตรงกันกับชื่อที่มีในประวัติศาสตร์ หรือในจารึกก็ได้ แต่มีข้อที่ควรให้คิด ว่าทำไมพระราชวงศ์พระร่วงชื่อจึงไม่เหมือนกับชื่อของคนทั่วไป เป็นต้นว่า **ลิ ลือ เลอ ราม** อย่างนี้เป็นต้น หรือ **นำ เนา ถม** หรือ **บางกลางท่าว** อะไรอย่างนี้ ถ้าพิจารณาดูแล้ว จะเห็นว่าชื่อเหล่านี้ น่าจะเป็นภาษาไทยใหญ่มากกว่า และราชวงศ์ของพ่อขุนรามคำแหงนี้ หรือราชวงศ์พระร่วงในปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์พยายามค้นคว้าแล้ว เห็นว่าน่าจะเป็นพวกไทยใหญ่ อาจจะเป็นสาย ของพระเจ้าพรหมมหาราช เพราะในประวัติศาสตร์จีน ที่หลวงลิขิต คุนตระกูลนำมาแปลไว้ใน พ.ศ. ๒๔๘๔ เขาบอกว่า ราชวงศ์สุโขทัย เป็นราชวงศ์ที่สร้างโดยพระเจ้าพรหมมหาราช และพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เป็นลูก พระเจ้าพรหมสายหนึ่ง และอีกสายหนึ่งแยกไปเป็นสายพระเจ้าชัยศิริ อีกหลักฐานหนึ่งที่ค้นพบทางไทยใหญ่ เขาบอกว่า ราชวงศ์ของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ คงจะมา

เมื่อครั้งขุนหลวงแสนฟ้าหรือขุนหลวงเสื่อฟ้า พระองค์ลงมาที่ราชอาณาจักรในตอนใต้ แล้วก็ทิ้งหัวหน้านักรบเหล่านั้น ค้างเอาไว้ในดินแดนไทยทางเหนือ และตนเองกลับไปปราบความไม่เรียบร้อยในแคว้นไทยใหญ่ แล้วก็ไปสิ้นพระชนม์ที่นั่น ฉะนั้นพวกหัวหน้านักรบที่เป็นไทยใหญ่นี้ก็มาตั้งตัวเป็นชุมชนคนไทย เพราะฉะนั้น ชื่อเหล่านี้ในสายของราชวงศ์สุโขทัย จึงมีชื่อที่ไม่มีลักษณะที่คุ้นหูกับเรา เช่น **ลิไทย เลอไทย** ซึ่งคำว่า **ไทย** เป็นที่บอกสกุลว่า **มาจากชาวไทยหรือชาวไตเดิม** นี่เป็นเรื่องหนึ่งที่ผมกล่าวเพิ่มเติมไว้

ที่นี้เมื่อถามแล้วบอกว่า วัดอวาสใหญ่ที่สร้างเพื่อไถ่บาป ไถ่บาปพีชาย คือเจ้าลือ ซึ่งเกิดทำสงครามกันที่นี้ก็ไปตรงกับในศิลาจารึกหลักที่ ๔๕ ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อพระยาเลอไทยสิ้นพระชนม์นั้นเกิดความไม่เรียบร้อยในกรุงสุโขทัย ตามศิลาจารึกว่า เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๐ หรือมหาศักราช ๑๒๖๙ เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นมา สมเด็จพระยาดำรงฯ ท่านสันนิษฐานไว้ในตอนนี้ ก่อนที่

ท่านจะพบศิลาจารึกหลักนี้บอกว่า ความไม่เรียบร้อยนั้น อาจจะเกิดจากว่ามีพี่ชายของพระยาสิทธิไทยคงจะต่างมารดา กัน แล้วได้ขึ้นครองราชสมบัติก่อนจะเป็นโดยวิธีใดก็ตามเถิด แล้วก็คงจะภายหลังที่มีการชิงราชสมบัติกันขึ้น ท่านเขียนไว้ในหนังสือแสดงพงศาวดารสยามที่ทรงปาฐกถา ที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ นานมาแล้ว แล้วต่อมาเขา ก็มาพบศิลาจารึกอันนี้ แล้วก็มาพบว่า ผู้ที่ขึ้นครองราชสมบัติต่อจากพระยาเลอไทยที่เป็นพระราชบิดาของ พระยาสิทธิไทยนั้น คือพระยาจ๋วนำถม ฉะนั้นในศิลาจารึกก็ดี ในตำนานก็ดีในแสดงพงศาวดารสยามก็ดี พอสรุปได้ว่า พระยาเลอไทยคงจะมีราชบุตร ๒ พระองค์ พระยาจ๋วนำถมคงจะเป็นราชบุตรองค์ใหญ่ ที่เกิดด้วยต่างพระมเหสีกัน หรือต่างมารดาของพระยาสิทธิไทย และในเวลานั้น ก็เป็นเวลาในเมืองสุโขทัยกำลังหมิ่นเหม่ต่ออำนาจของเมืองอยุธยา จึงให้พระยาจ๋วนำถมลงมาอยู่ที่เมืองกำแพงเพชร ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านที่พระองค์สร้างขึ้น ตอนนั้นเรียกว่าซากังราว และคงให้พระยาสิทธิไทยขึ้นไปครองเมืองศรีสัตนาแลย ซึ่งเป็นเมืองลูกหลวงอยู่เดิม

ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงแล้ว พระยงจวังนำถมคงจะ
ครองเมืองกำแพงเพชรอยู่ หรือว่าขึ้นมาครองสุโขทัย
อยู่ ภายหลังที่พระยาเลอไทยสิ้นพระชนม์ หรือพระราช
บิดาสิ้นพระชนม์แล้ว ประมาณ ๗ ปีด้วยกัน แล้วพระยา
ลีไทยคงเข้ามายึดอำนาจ เพราะปรากฏว่า เมื่อพระยา
จวังนำถมขึ้นครองราชย์นั้น ประมาณปี ๑๘๘๓ แล้วมา
เกิดเรื่องชิงอำนาจกันขึ้น ประมาณ ปี ๑๘๙๐ มี จารึก
ในหลักศิลาที่ ๔๔ ว่า มหาศักราช ๑๒๖๙ ศกขุน พระ
บาทกมรเตงอัน พระยาลีไทยราช คือพยาลีไทย เป็น
พระราชนัดดาของพระบาทกมรเตงอัน ศรีรามราช คือ
พ่อขุนรามคำแหง เสด็จนำไปพลพยุหเสนาทั้งหลาย
ออกจากเมืองศรีสัตนาลัย ธิบตกแต่งพลโยธาเดินนอก
พระวิสัย คือแอบชุ่มมานั้นเอง ณ วันศุกร์ ขึ้น ๕ ค่ำ
เดือน ๗ เสด็จมีพระบันฑูล คำว่า **บันฑูล** แสดงว่ายัง
เป็นอุปราชอยู่ ให้พลเสนาทั้งหลายล้อมประตู เอาขวาน
ประหารศัตรูทั้งหลาย บัดนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินเข้า
เสวยราชไอลุศรยาธิปัต ในเมืองสุโขทัยแทนพระราชบิดา

คือพระยาเลอไทย พระอัยกา คือพ่อขุนรามคำแหง อันนี้เป็นหลักฐานยืนยันกันอยู่

และผมก็ถามคุณศรีเพ็ญอีกว่า หม่าเจ้าลือที่เป็นพื้นนั้นจริงหรือ คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า ทางนั้นเขาบอกว่าจริง หม่าที่ซายแล้วสร้างวัดอวาสใหญ่เพื่อไถ่บาป แล้วก็บอกว่า **เจ้าลือนั้นครองเมืองอยู่ ๗ ปี จึงถูกหม่า มั่นก็ไป** ตรงกับศิลาจารึกที่ผมไปค้นเข้า ที่ว่า **จ้วนนำถม** ชื่อเดิมคงชื่อว่า **เจ้าลือ** พ้องกับ **เจ้าลิไทย** เมืองจ้วนนำถมหรือ เจ้าลือนั้นครองสุโขทัย ๑๘๘๓ พอถึง ๑๘๙๐ ก็ถูกยึด อำนาจจากพระยาลิไทยเป็นเวลา ๗ ปี ตรงกับที่คุณ ศรีเพ็ญติดต่อแล้ว ก็บอกว่าเจ้าลือครองเมืองอยู่ ๗ ปี เท่านั้น อันนี้เป็นเรื่องประหลาดที่สุดตรงที่ว่าตรงกัน ๗ ปีพอดี โดยที่ ผมก็ได้ค้นเพื่อสอบกับคำของคุณศรีเพ็ญ ซึ่งได้ติดต่อมาภายหลัง จึงเป็นเรื่องที่ว่าเชื่อหรือไม่ก็ ตามแต่ว่าสิ่งต่าง ๆ มันเกิดมาตรงกันอย่างไร ไม่ใช่ ว่าน่าจะบังเอิญแน่ เพราะว่าศิลาจารึกนี้เป็นเรื่องที่ไม่กว้างขวาง ท่านก็ทราบอยู่แล้ว นอกจากคนที่รู้จักเล่นจริง ๆ จึงจะทราบว่ามันเป็นอะไรมาอย่างไร

วัดกะโลทัย กำแพงเพชร

ในกำแพงเพชรนั้น นอกจากว่ามีวัดอาวาสใหญ่ ที่เราไปสอบได้ว่า สร้างในสมัยพระเจ้าลิไทย เพื่อเฝ้าบาปให้กับเจ้าลือหรือพระยาจวังนำถมแล้ว ยังมีวัดอีกวัดหนึ่งซึ่งผมตั้งใจมานานแล้วว่า ทำไมจึงชื่อวัดกะโลไทย ก็พากันไปดูวัดนี้ เป็นวัดร้างมีสถาปเป็นสถาปัตยกรรมบัวตูม ซึ่งเราเชื่อกันมาแต่เดิมว่า เป็นแบบแรกทำในสมัยพ่อขุนรามคำแหงทรงออกแบบก่อสร้าง ปรากฏว่าเมื่อได้ติดต่อกับผู้ที่อยู่รักษาที่นั่น ก็ได้พบว่า เป็นสถาปัตยกรรมที่พระยาลิไทยสร้างบรรจุอัฐิเจ้าลือหรือพระยาจวังนำถม เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วมันก็ตรงกับคำว่า **กะโลไทย** ซึ่งเป็นคำที่ชาวพื้นเมืองเขาเรียกเพี้ยนไปจากคำว่า **พระยาลิไทย** นั่นเอง คำนี้เป็นคำที่กำแพงเพชรเรียกเพี้ยนไปว่า **วัดกะโลไทย** หรือวัดกะลือไทยนั่นเอง คือเป็นที่บรรจุอัฐิเจ้าลือหรือพระยาจวังนำถม อันนี้ผมก็ได้ประโยชน์ทางฝ่ายผมก็คือว่า ได้พบว่าที่เราเชื่อว่าสถาปัตยกรรมบัวตูมที่เราเชื่อว่าเป็นแบบแรกที่มีในสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น ซึ่งผม

ไม่ได้เชื่อมาก่อน ผมเชื่อว่าจะรุ่งหลังในสมัยพระยาสิทธิ์ไทยสร้าง มันก็เกิดมาตรงกันว่า สถาปัตยกรรมนี้เป็นสกุลช่างพระยาสิทธิ์ไทย เป็นตอนปลายของสุโขทัย นี่เป็นเรื่องของกำแพงเพชรที่เราได้พบว่า มีอะไรกันมากอยู่

วัดอรัญญิก สุโขทัย

*ที่นี้ต่อไปที่สุโขทัย ก็เป็นเรื่องที่ว่า มีหลาย ๆ อย่าง คือที่วัดอรัญญิก ที่วัดอรัญญิกนี้เราได้เคยทราบกันมาว่า เมื่อครั้งพ่อขุนรามคำแหง ท่านทำนุบำรุงพระศาสนา เอาพระสงฆ์ขึ้นมาจากนครศรีธรรมราช และเอามาอยู่ที่วัดอรัญญิก เป็นพระสงฆ์แบบลังกาวงศ์ โดยมีพระสวามีที่เป็นพระสังฆราชเอาขึ้นมา ซึ่งในศิลาจารึกว่า *หลวงกว่าปู่ครูทั้งหลายในสุโขทัยนี้* คำว่า หลวง นั้นแปลว่า **ฉลาด** หรือรอบรู้กว่าพวกพระสงฆ์ที่สุโขทัย จึงนำเอามาเป็นครู แล้วก็ไปสร้างวัดอรัญญิกไว้ที่เชิงเขา

พระบาทน้อย ผมก็พาคุณศรีเพ็ญไปที่นั่นแล้วก็ไปดู
การ ที่ไปดูที่วัดอรัญญิกเป็นเรื่องที่ว่ายากหน่อย เนื่องจาก
ว่าสิ่งก่อสร้างที่เหลืออยู่มันเหลือแต่ฐานเฉย ๆ ฐาน
ที่สูงจากพื้นอย่างดีก็ศอกหนึ่งคืบหนึ่ง เสาจะมีกัณฑ์
หนึ่งสองต้นไม่ได้เหลือมากมายอะไร เป็นฐานที่เขา
ขุดสำรวจไปบ้าง แล้วก็มิต้นไม้ขึ้นคลุมไปหมด ผมก็
ถามว่า วัดนี้ฐานวิหารอยู่ตรงไหน พระอุโบสถอยู่ตรง
ไหน ตรงไหนเป็นกุฏิ คุณศรีเพ็ญก็ติดต่อ โดยเฉพาะ
ก็ทราบว่่า พ่อขุนรามคำแหงท่านเสด็จแล้วท่านก็มา
ช่วยชี้ให้ว่่า ที่ท่านสร้างถวายเป็นพระสังฆราช ที่รูกมาจาก
เมืองนครศรีธรรมราชอยู่ตรงไหนบ้าง ก็ชี้บอกได้เลย ซึ่ง
สุขุทัย ผมไปหลายครั้งแล้ว แล้วไปสำรวจจนทราบว่า
ตรงไหน เป็นอะไร ๆ แต่ไปครั้งนี้ ผมไม่ปริปากเลยว่า
อะไรเป็นอะไร เพียงแต่บอกว่าตรงนี้เป็นวัดอรัญญิก ซึ่ง
ตรงนั้น เป็นอะไรผมไม่รู้ คือไปสอบถามจริง ๆ แต่คุณศรี
เพ็ญ ก็ไปชี้ได้ว่า นี่เป็นวิหาร ตรงนี้โบสถ์ ตรงนั้นกุฏิ
ตรงนั้นกุฏิพระสังฆราชอยู่ตรงนั้น ๆ ที่นี้ก่อนที่จะไป
กุฏิ ผมก็ไม่พาเข้าไปที่กุฏิ เพราะกุฏิมันอยู่อีกทางหนึ่ง

ก็ถามว่า ลองถามพ่อขุน ๗ ว่า ที่ว่ากฏินี้ขนาดกว้างยาวเท่าไร คือพิสูจน์กันอย่างไม่ต้องกลัวใคร กับบอกได้ว่ากว้างยาวเท่า นั้น ๆ แล้วผมก็พาไปดู ผมก็เอาไม้เมตรไปวัดพิสูจน์แล้วก็จริงใกล้เคียง จะพลาดอย่างเก่งก็สักเซนต์สองเซนต์เท่านั้นเอง นี่เป็นเรื่องที่ว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องพิสูจน์ทางวัตถุว่า พวกที่ไปพิสูจน์นี้ท่านไม่รู้มาก่อนว่า ตรงไหนเป็นโบสถ์วิหาร เพราะโบสถ์วิหาร ถ้าไม่มีเสมาเสียแล้ว ก็ดูไม่ใช่ของง่ายเลย จะรู้ได้อย่างไรว่าเป็นโบสถ์ เป็นวิหาร เราก็ได้ทราบว่ กฏิท่านสังฆราชอยู่ที่ไหน ที่ไว้พระไตรปิฎกที่เอามาครั้งนั้นอยู่ที่ไหน อะไรต่ออะไรอยู่ที่ไหน เมื่อติดต่อก็ทราบได้ ก็ได้ความกระจ่างมากขึ้นมา

วัดพระพายหลวง สุขโขทัย

นอกจากนั้นอีกอันหนึ่ง ก็คือเรื่องของสิ่งที่มีติดใจอยู่มาก คือผมมีความไม่เชื่ออยู่อย่างหนึ่งว่า ใน

ดินแดนลุ่มน้ำเจ้าพระยาเคยมีขอมปกครองคนไทย โดย เฉพาะที่กรุงสุโขทัย เราเชื่อกันมานานนักหนาทีเดียว ตั้งแต่เริ่มจัดการศึกษาให้กับประชาชนไทย คนไทยเริ่ม รู้จักศึกษาประวัติศาสตร์ ก็มีความเชื่อว่า ในสมัยสุโขทัย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เข้ามาขับไล่ขอมออกไปจาก อาณาจักรไทย แสดงว่าขอมเคยปกครองไทยมานาน เรา เคยเป็นข้ามาโดยตลอด จนกระทั่งมีตำนานปลอม ๆ เรื่องพระร่วงส่งส่วยน้ำ และประวัติศาสตร์ของเราก็โดน ชาวฝรั่งเศส ซึ่งหาผลประโยชน์โดยเอาขอมบังหน้า บอก ว่าขอมมีอำนาจอยู่ในเมืองไทย ฝรั่งเศสก็ได้ถือโอกาส มาทวงดินแดนที่ตนปกครองขอมอยู่ หรือเขมรปัจจุบัน อยู่ คล้าย ๆ กับจะได้มาเบียดบังดินแดนของเราเช่น เขาพระวิหารที่เราสูญเสียไป โดยที่เราไม่ได้ใช้หลักฐาน บางอย่างต่อสู้กับเขา เพราะผมไม่เชื่ออย่างนี้ ก็ไม่เชื่อ ว่าสุโขทัยมีขอม ก็จำเป็นต้องไปพิสูจน์ว่ามีขอมจริงไหม เพราะว่ามีทฤษฎีเดิมในเรื่องของศิลปะ และโบราณคดี เคยพูดไว้ว่า ถ้ามีพระปรางค์ที่ไหน หรือมีปราสาทหิน ที่ไหน ขอมไปอยู่ที่นั่นเหมือนมีน้ำที่ไหนก็มีปลาที่นั่น

ผมไม่เชื่อ เพราะในดินแดนสุวรรณภูมิเรา นี้ เรารับ
วัฒนธรรมทางด้านศิลปะจากอินเดียมาโดยตรง ไม่ว่าจะ
จะเป็นชวา ไม่ว่าจะ เป็นขอม ไม่ว่าจะ เป็น จีน พม่า เรา
รับวัฒนธรรมของอินเดีย อินเดียเป็นแม่แบบให้เรา และ
เรารับวัฒนธรรมโดยผ่านทางศาสนา ศาสนานั้นก็มีอยู่
สองลัทธิใหญ่ ๆ คือพราหมณ์กับพุทธ พราหมณ์เขา
เป็นเจ้าของลัทธิทางด้านเทพเจ้า เขาต้องสร้างเทวสถาน
ให้เทพเจ้าของเขาอยู่ เขาเอาลัทธิของเขาไปเผยแพร่
แก่คนพื้นเมือง เขาก็ช่วยคนพื้นเมืองสร้างเทวสถาน
แบบพราหมณ์ให้เทพเจ้าที่คนพื้นเมืองยอมรับอยู่อาศัย
ฉะนั้น แบบศิลปะของพราหมณ์ในอินเดียก็เข้าสู่ชวา เข้า
มาสู่ขอม เข้ามาสู่ไทย โดยที่พวกพราหมณ์พาเข้ามา ที่นี้
ปรากฏอันนั้นเมื่อเข้าไปอยู่กับขอม ขอมก็สร้างตามแบบ
อินเดีย แต่บวกความคิด ในความงามมีฝีมือช่างของขอม
เข้าไปด้วย และไปอยู่ที่ชวา ก็บวกความคิดของคนชวา
เข้าไปด้วย มาอยู่ที่ไทย ไทยก็บวกความคิดของคนไทย
เข้าไปด้วย แต่รูปทรงส่วนใหญ่มันก็ยังคงอยู่คล้าย ๆ กัน
เพราะมาจากครูเดียวกัน แต่ส่วนละเอียดมันต่างกันไป

ตามความคิดความนิยมของคนพื้นเมือง เราไม่เคย
พิจารณาเรื่องนี้กันมาก่อนเลย เพียงพิจารณาว่ามี
ปรารงค์ ที่ไหนรูปร่างอย่างนี้ขอมเป็นผู้ทำทั้งนั้น ผมไม่
เชื่อทฤษฎีว่าขอมมี ผมก็ขึ้นไปที่นี่ แล้วก็ไปพบอย่างเช่น
ที่วัดพระพายหลวง ตามทฤษฎีเดิมกล่าวกันว่าเป็นเมือง
ที่ขอมมาตั้งอยู่ ปกครองคนไทยในอาณาจักรสุโขทัย
สร้างปรารงค์เอาไว้ สามองค์และก็มีฐานศิลาสำหรับเป็นที่
ตั้งศิวลึงค์ ซึ่งเป็นเทพเจ้าทางศิวเวท ผมไปดูจริง ๆ
เข้า แล้วปรากฏว่าฐานที่เขาจะตั้งศิวลึงค์นั้น เขาต้อง
เจาะ เป็นรูปสี่เหลี่ยม เพราะแกนศิวลึงค์เป็นรูปสี่เหลี่ยม
ซ้อน ตั้งลงไป เพราะศิวลึงค์นั้นเตี้ยไม่สูงตั้งไว้ แต่ที่ฐาน
ที่เราไปพบนั้นเป็นรูปกลมและเป็นปากทั้งสองข้าง เหมือน
ลูกกุญแจ ฐานเหล่านี้เขาจะตั้งพระพุทธรูปยืน ซึ่งนิยม
กันตั้งแต่สมัยอมราวดีขึ้นมาจนถึงคุปตะเป็นศิลา ฐาน
ที่ตั้งนั้นไม่ใช่ฐานศิวลึงค์ เป็นฐานสำหรับตั้งพระพุท
ธูป เพราะพระพุทธรูปเป็นของสูง ต้องมีปากกันหก
หน้าหลังเอาไว้ อีกอันหนึ่งมีผู้ค้านบอกว่า แล้วทำไม
ต้องเจาะวางให้น้ำไหล เพราะเรามีความเชื่อว่า น้ำพระ

พุทธมนต์เป็นของศักดิ์สิทธิ์มีมงคล เพราะฉะนั้น การที่เราสรองน้ำพระ แล้วน้ำไหลออกมาแล้วเราก็รองรับเอาไว้ แล้วไปเป็นน้ำพระพุทธมนต์เช่นเดียวกับน้ำเทพมนต์ที่พราหมณ์ทำพิธีศิวราตรี คือทำพิธีเอาหม้อมาใส่น้ำแล้ว เอาเจาะรูแล้วเอาหญ้าคาสอดให้น้ำไหลลงมาต้องคิวงิ่งค์ แล้วน้ำนั้นก็หล่นลงมากลายมาเป็นน้ำเทพมนต์ก็นำไปสระผมตอนเช้า ๆ อันนี้ก็เป็นความเชื่ออันเดียวกัน แต่เพียงเท่าที่เราไปพบฐานมีรูแล้วก็ไปบอกว่าเป็นฐานคิวงิ่งค์นั้นไม่ได้ ต้องศึกษาถึงว่า คตินิยมของมันเหมือนกัน หรือมันคล้ายกันอย่างไร แล้วก็ไปเหมาว่าฐานอย่างนี้เป็นคิวงิ่งค์ มีปรากฏแล้วก็ต้องเป็นขอมอย่างนี้ไม่เชื่อแน่ อีกอย่างหนึ่งลวดลายที่ประดับนั้น เป็นลายไทยตระกูลดั้งเดิมตั้งแต่สมัยเชียงรุ่ง ฉะนั้นที่นั่นไม่มีแน่ และเมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ผมก็อธิบายให้คุณศรีเพ็ญทราบ แล้วก็เข้าไปติดต่อดูก็ปรากฏว่า ผู้ที่อยู่ที่นั่นเขาทำภาพให้เห็นว่า ในนั้นมีพระพุทธรูปยืนจริง ๆ ปรากฏหนึ่ง ก็มีพระพุทธรูปแต่ละองค์เป็นพระนิกายตริกาย แสดงว่ามหายานเข้ามาสู่สุโขทัยรุ่นนั้นเป็นนิกายตริกาย

เป็นพระสามองค์ และที่สถูปที่เป็นใจกลางของวัดพระพายหลวงนี้ เป็นปัญหาของนักโบราณคดีกันมานานนักหนา ซึ่งยังไม่มีการสันนิษฐานกันได้ว่าสร้างสมัยใด ผมเองผมไปดูหลายครั้งแล้ว ก็เห็นว่าสถูปองค์นี้มีการซ่อมแต่ว่ามันพังอยู่ นอกจากเราชำนาญในเรื่องของศิลปะแล้ว เราจะรู้ว่ามันเหมือนกับไข่ที่มันหุ้มกัน มีเปลือกไข่ มีไข่ขาวและไข่แดง สถูปมันถูกรอบกันอย่างนั้นแล้วยังชำร่วย มันพังลงมาเป็นบางส่วนจึงดูยาก ก็ลองให้คุณศรีเพ็ญติดต่อกถามดูว่าสถูปองค์นี้ใครสร้าง สร้างมาเมื่อไรมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างไหม ก็ปรากฏว่า ผู้ที่รักษาที่นั่นก็แจ้งให้ทราบว่า สถูปองค์นั้นสร้างมาสามครั้งด้วยกัน ครั้งแรก สร้างตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยศิริ ลงมาจากทางเมืองเหนือ ครั้งที่สองมาบูรณะในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ แล้วครั้งที่สามบอกว่าพระเจ้าแผ่นดินทางใต้ขึ้นมาบูรณะ เมื่อพิจารณาดูกระบวนช่าง เทียบสมัยแล้ว เราก็จะพบว่า ถึงแม้แกนข้างในยังไม่พบ แต่ว่าแกนครั้งที่สองเป็นฝีมือช่างรุ่นสุโขทัย ในระยะแรก ๆ ได้ เพราะจากซุ้ม จากใบหน้าพระพุทธรูปพุทธรูปลักษณะ

ที่ปรากฏอยู่ลักษณะใด แล้วขั้นต่อมาอีกอันหนึ่งก็คือ มี
ทำมุขเป็นสี่ด้าน ก็เชื่อว่าคงเป็นสมัยเมื่อพระบรมไตรโลก
นาถ ขึ้นไปปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือ ตอนสิ้นราชวงศ์
สุโขทัยแล้ว เมื่อสมัยพระบรมไตรโลกนาถยังเป็นพระ
ราเมศวร ขึ้นไปครองเมืองเหนือซึ่งเป็นเมืองลูกหลวง
อยู่ คงขึ้นไปซ่อมที่วัดนี้ เพราะปรากฏว่าไปทำซุ้มไว้ สี่
ด้านของพระเจดีย์ ซึ่งเป็นสกุลช่างของสมัยพระบรม
ไตรโลกนาถนิยมทำมาก เห็นตัวอย่างได้ เช่น เจดีย์
สามองค์ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์อยุธยา ทำซุ้มออกมาจาก
เจดีย์สี่มุม นี่ก็เป็นหลักฐานให้เห็นว่า ผู้ที่ติดต่อคือคุณ
ศรีเพ็ญไม่รู้ในเรื่องสถาปัตยกรรม และมองไม่ออกได้
แน่จริง ๆ อันนี้ผมกล้ารับรองได้ เพราะวานอกจากเป็นผู้
คั่นในเรื่องศิลปะและโบราณคดีแล้วจึงจะรู้ว่า ของสิ่งนั้น
จะสร้างจะซ่อมมาก็หน อันนี้เกิดมาตรงกันกับหลักฐาน
ที่เราค้นทางวัตถุว่า เคยซ่อมมาสามครั้ง และผู้ที่อยู่ที่
นั่นก็บอกได้ว่า เคยซ่อมมาสามครั้งด้วยกัน และตระกูล
ช่างคือ ศิลปะหรือแบบศิลปะก็บอกได้ว่าเป็นสมัยนั้น ๆ

ตรงกับผู้ที่อยู่ที่นั่นบอก นี่ก็เป็นเรื่องที่ประหลาดอยู่ว่า มันเกิดมาตรงกันได้อย่างไม่น่าเชื่อ เพราะมันจริงเกินไป ของจริงเกินไป บางทีเราก็กังเลเหมือนกันว่า ควรจะเชื่อได้ไหม อันนี้ก็มิ

วัดเจ้าจันทร์ ศรีสังฆาลัย

นอกจากนั้นอีกอันหนึ่งคือ ที่มณฑลที่วัดเจ้าจันทร์ วัดเจ้าจันทร์อยู่ที่เมืองศรีสังฆาลัย ซึ่งทฤษฎีเดิมบอกว่า เป็นปราสาทขอมที่อยู่ตอนเหนือสุดของประเทศไทย คือ อำนาจของขอมขึ้นไปอยู่เหนือสุดนี้เป็นแหล่งสุดท้าย ผมเองข้องใจมานานแล้ว เพราะผมไม่เชื่อ อาจจะเป็น เพราะว่าผมเป็นชาตินิยมเกินไปก็เป็นไปได้ และที่ว่า มีขอมในเมืองไทย ผมว่าไม่จริง ผมจึงขึ้นไปที่วัดเจ้าจันทร์ ในสายตาช่างของผม ผมบอกว่า วัดเจ้าจันทร์เป็นปราสาท รุ่งแรกแบบอินเดียนได้โดยฝีมือไทย แต่ว่าคติเดิมบอกว่า มีปราสาทที่ไหนก็ต้องมีขอมที่นั่น ผมก็พิสูจน์แล้วครั้ง

ก่อนๆ ที่ผมไปเอง วัดเจ้าจันทร์กับวัดศรีสวายเป็น
ปรางค์รุ่นเดียวกัน และมีลักษณะเหมือนกับปรางค์
แขกที่ลพบุรี คือเป็นปรางค์แบบอินเดียวี่ได้รุ่นแรก ๆ ที่
เข้ามาในเมืองไทยยังไม่มีกรตกแต่งลวดลายอย่างไร
และปรางค์ไทยกับปรางค์ขอมมีข้อสังเกตง่าย ปรางค์
ขอมลักษณะเป็นพุ่มปลายแหลมพนมเข้าไป แต่ปรางค์
ไทยจะตรงๆเข้าไป แล้วเอวของปรางค์จะอ่อนช้อย
เข้าข้างใน และปรางค์ของขอมเองดูจะตรงๆ ที่อ ๆ
สังเกตได้ง่ายๆ ไม่ยากเลย ฉะนั้นผมก็ดูว่า วัดเจ้า
จันทร์ต้องเป็น ปรางค์ไทยรุ่นแรกในสมัยสุโขทัยแรก
ตั้งพร้อม ๆ กับวัดศรีสวาย และที่ว่าเป็นวัดรุ่นแรก
ๆ หรือเป็นปรางค์รุ่นแรก ๆ เทียบกับลพบุรีได้ ก็
เพราะวัฒนธรรมของละโว้จะต้องขึ้นไปที่สูงโซทัยด้วย
จะเห็นได้ว่าในตำนานเมืองเหนือก็ดี ในพงศาวดาร
โยนกก็ดี ในจารึกก็ดี บอกว่า เมื่อพ่อขุนรามคำ
แหงยังเด็กอยู่นั้น ได้เคยลงมาเรียนหนังสือที่เมือง
ละโว้ พร้อมกับกับพ่อขุนงำเมือง เจ้าเมืองพะเยา
แล้วก็พ่อขุนเม็งราย ที่ครองเมืองเชียงใหม่ก็ลง

มาเรียนหนังสือที่เมืองละโว้ ทำไมจะไม่รับวัฒนธรรม
ของเมืองละโว้ขึ้นไป โดยเฉพาะปราสาทที่สร้างรุ่นแรก ๆ
ในละโว้ก็ถูกนำเอาไปสร้างในสุโขทัยด้วย เป็นการถ่าย
ทอดวัฒนธรรมที่เข้าร่วมสมัยกัน ที่นี้่อยากจะรู้ว่าสร้าง
ในสมัยไหน ก็เลยลองถามคุณศรีเพ็ญว่า วัดเจ้าจันทร์
สร้างในสมัยไหน คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า สร้างในสมัยพ่อ
ขุนรามคำแหง แต่ว่าสร้างให้กับแม่ของท่าน ก็ตกอยู่ใน
ลักษณะ หรือสมัยใกล้เคียงตอนต้นติดต่อสมัยสุโขทัย
และเมื่อเทียบอายุได้กับวัดศรีสวาย คือวัดศรีสวาย ผม
ก็ลองให้ถามดูว่า สร้างในสมัยไหน ปรากฏว่าได้ความ
ว่าสร้างในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ซึ่งจากสมัยพ่อถึง
สมัยลูก ศิลปะในช่วงไม่ถึงร้อยปีจะไม่เปลี่ยนแปลงอะไร
เลย จะมีความใกล้เคียงกันมาก นี่ก็เป็นหลักฐานอันหนึ่ง
ที่ว่า เป็นปราสาทของไทยในช่วงไม้ใช่ขอมสร้างแน่ ทั้งทาง
หลักฐานที่เราติดต่อกับหลักฐานทางด้านวัตถุ อันนี้ก็
เป็นสิ่งที่ผมพอใจ ในเรื่องของการพิสูจน์ว่าเป็น ของไทย
และอำนาจขอมไม่มีในเมืองไทยแน่ ๆ

วัดนางพญา ศรีสังขนาลัย

อีกอันหนึ่งคือวัดนางพญา วัดนางพญาเป็นวัดหนึ่ง ที่อยู่ในเมืองศรีสังขนาลัย เป็นวัดที่สวยงามมาก เป็นวัดขนาดใหญ่ มีพระวิหารใหญ่มากทีเดียว และวัดนี้ทำแปลกกว่าวัดอื่น ๆ คือมีการปั้นปูนลวดลายประดับภายนอกตัวอาคารทั้งหมด การปั้นปูนที่เป็นลวดลาย เราได้ลองเทียบเคียงกันดูว่า การปั้นปูนลวดลายต่าง ๆ นั้นจะอยู่ในยุคใดสมัยใด ก็ปรากฏว่าการปั้นปูนในวัดนางพญา อยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้น อยุธยาตอนต้นเริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทองลงมา หมดในสมัยพระบรมไตรโลกนาถในยุคนี้อลวดลายต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายกัน ทั้งสุโขทัยและทั้งอยุธยา และโดยเฉพาะวัดนางพญาตัวลายซึ่งเป็นแม่ลาย แม่ลายของไทย คือมีลายนกสามตัวลายประจำยาม ลายกระจังและลายดาวที่เป็นแม่แบบนำไปสู่ลายต่าง ๆ ได้ ที่นำไปคิดลายต่าง ๆ มีลักษณะเหมือนกันคือ วัดนางพญา มีลักษณะเหมือนกันกับที่อยุธยา คือในสถูปหรือพระเจดีย์สามองค์ ที่วัดพระ

ศรีสรรเพชร ที่สร้างในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ก็เหมือนกัน อันนี้แสดงให้เห็นว่า สกulptช่างแบบช่างมันเหมือนกัน ฉะนั้นจึงอยู่ในยุคเดียวกัน ที่นี้ผมก็ลองให้ถามว่าวัดนี้ใครสร้าง ก็ปรากฏว่าเป็นพระยาสิทธิไทยสร้างให้ย่าของท่าน ซึ่งตรงนั้นเป็นบ้านหลวงเดิมที่ย่าของท่านอยู่ ซึ่งเป็นคติอันหนึ่ง ที่โบราณเขามักจะสร้างวัดทับที่บ้านเกิดของบุคคลสำคัญ เช่น วัดวังชัย ในอยุธยาก็เป็นบ้านเดิมของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เมื่อครองราชย์แล้วก็สร้างวัดวังชัยทับที่นั่น หรือวัดบรมพุทธารามก็เป็นวัดที่สร้างทับที่บ้านเดิม หรือบ้านหลวงของสมเด็จพระเพทราชา ก็สร้างทับที่อย่างนี้ นี่เป็นคติที่ต้องตรงกันที่พระยาสิทธิไทยสร้าง และในสมัยพระยาสิทธิไทยนั่นเอง ก็น่าเชื่อได้ว่าเป็นวัดร่วมสมัยกับอยุธยา เพราะศิลปะถ่ายทอดรูปแบบคล้ายคลึงกัน

อันนี้ก็เป็นเหตุผลอันหนึ่ง ที่ช่วยให้เราได้มีความเชื่อในเรื่องวิธีการที่พิสูจน์ในเรื่องของวิญญูณ ในเรื่องของกาลเวลาที่ตกค้างในอดีตได้วิธีหนึ่ง โดยที่เป็น

ประสบการณ์อันหนึ่งที่ผมได้ประสบมาแล้วผมก็ได้
เรียนท่านตั้งแต่นั้นว่าผมเป็นคนเชื่อยาก และเชื่อนั้น
ต้องมีเหตุผล และจากการที่ผมมาเชื่อในเรื่องเหล่านี้
ก็เชื่อโดยที่ว่า สิ่งที่ผมพบแล้วผมต้องนำเอาไปพิสูจน์
เอาไปเทียบเคียง ให้มันได้หลักฐานยืนยันกันแน่นอน
ว่าไม่ใช่เป็นเรื่องเลื่อนลอย และต้องยอมรับว่าบุคคล
ที่เป็นเครื่องมือ นั้น ต้องเป็นบุคคลที่เราเชื่อได้ ในตอน
นี้ ผมขอพูดอย่างจริง ๆ และตรงไปตรงมาว่า บุคคล
ที่เป็นเครื่องมือ นั้น ในความรู้สึกของผม ผมเชื่อได้ ๗๕
เปอร์เซ็นต์ ยังไม่ยอมรับว่าเชื่อได้มากกว่านี้ เชื่อได้ ๗๕
เปอร์เซ็นต์ ที่อีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ นั้นผมมีข้อกังขาใน
ใจ อาจจะเหมือนท่านที่นั่งฟังอยู่นี้ คือว่าภูมิเดิมของ
ผู้ที่เป็นเครื่องมือให้เรานี้ เราไม่สามารถจะวัดว่าท่านมี
ความรู้ทางประวัติศาสตร์ มีความรู้ในศิลปะ มีความรู้
ในประเพณี ในศาสนาอย่างน้อยเท่าไร แต่ว่าเราจะจัด
สิ่งเหล่านี้ได้โดยเชื่อเพิ่มขึ้นมากกว่านี้ ก็ต้องอาศัยเวลา
อาศัยเรื่องราว อาศัยเหตุผลที่เราจะป้อนเข้าไปพิสูจน์ให้

มากกว่านี้ และก็ทำสถิติว่า สิ่งที่เราเชื่อนี้ ตรงกับทาง
วัตถุมากขึ้น ๆ ความเชื่อของเราก็จะเพิ่มขึ้น ๆ มากขึ้น
แต่ในขั้นนี้ผมขอรับด้วยตัวเองว่าเชื่อ ๗๕ เปอร์เซ็นต์
เพราะยังติดใจว่าท่านเหล่านั้น คือผมเอง บางครั้งก็
สงสัยว่าทำไมจึงตอบได้จริง ๆ จริงจนเราไม่เชื่อว่า
เป็นจริง เพราะมันตรงเกินไป แต่เราก็มานั่งใคร่ครวญ
ว่า สิ่งที่เขาตอบมานี้ได้เคยศึกษามาก่อนไหม และสิ่งที่
ศึกษามาเนี่ยมันกว้างขวางพอที่บุคคลทั่วไปจะรู้ไหม เป็น
เรื่องข้อกังขาอยู่อย่างหนึ่ง แต่ในระยະนี้ผมยอมรับ
ว่า เป็นวิธีการศึกษาอันหนึ่ง ซึ่งเราต้องยอมรับว่า มัน
เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่เราปฏิเสธไม่ได้ ถึงแม้เครื่องมือ
วิทยาศาสตร์ที่เราพูดมาตั้งแต่ต้นว่า คาร์บอนเทสต์นั้น
ในครั้งแรกก็ไม่มีใครเชื่อ แต่ต่อมากการพิสูจน์ และการ
ค้นคว้าต่าง ๆ ก็เกิดความมั่นคงขึ้น และในปัจจุบันนี้ก็
เชื่อว่าเป็นเรื่องสากลแล้ว วิธีการที่อาจารย์พร ได้ศึกษา
แนวนี้ ผมก็เชื่อว่าต้องอาศัยเวลาอีกพอสมควร และเรา
ก็ต้องไม่ปฏิเสธ ในเมื่อเรายอมรับว่าการศึกษานั้นมีค่า

และยังการศึกษาเกี่ยวกับการพิสูจน์ สิ่งที่เป็นเรื่องภายในตัวของเราเอง โดยเฉพาะเรื่องของกรรม ถ้าเราพิสูจน์ได้ในเรื่องนี้ ผมคิดว่า สังคมของมนุษย์จะน่าอยู่ขึ้นมาก เพราะถ้าเราคิดว่า ในความคิดของผมคิดว่า คนทุกคนกลัวว่าคนอื่นเขาจะรู้ความชั่วรู้ทันรู้กรรม รู้สิ่งที่เราทำโดยที่ว่า เราอาจจะปิดบังคนเขาได้ในเวลาหนึ่ง แต่เวลาข้างหน้าเราปิดบังไม่ได้ เราก็อาจจะไม่ทำในสิ่งนั้น เมื่อไม่ทำในสิ่งนั้น เมื่อคนไม่ประกอบสิ่งที่ไม่พอใจของตนเอง และไม่เป็นที่พอใจของคนอื่นได้แล้ว ผมคิดว่าสังคมนี้จะน่าอยู่ จะเป็นสังคมที่สมบูรณ์ที่สุด ก็โดยที่ เราต้องอาศัยสิ่งที่เรากำลังทำอยู่เดี๋ยวนี้ เป็นเครื่องประกาศให้คนทั้งหลายยอมรับ แต่สิ่งที่ผมมาพูดในวันนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่า ผมมาขอร้องให้ท่านต้องเชื่อตามผม เป็นเพียงประสบการณ์ส่วนหนึ่งที่เราไปพิสูจน์กัน ไปค้นคว้ากัน เป็นเหตุผลรับรองความเชื่อของบุคคลเพียงคนหนึ่ง แล้วก็เป็นเหตุผลที่สนับสนุนว่า แนวค้นคว้าอันนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ศึกษาค้นคว้า หรือร่วมกันศึกษา

ค้นคว้าให้กว้างขวางขึ้นไป เราก็อาจจะพบความจริงใน
เวลาที่ผมคาดว่างคงไม่นานนัก ถ้าลงมือทำกันจริง ๆ
สำหรับประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาในด้านหนึ่งของ
ผมในทางนี้ ก็เห็นจะต้องยุติลงเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณ
ท่านผู้มีเกียรติที่ให้เวลารับฟังผมตลอดมา ขอขอบคุณครับ

ปรารภเรื่องการสำรวจโบราณสถาน ครั้งที่ ๒

*ปาฐกถาเรื่องการไปสำรวจโบราณสถาน ครั้งที่ ๑ ข้าพเจ้าได้นำมาพิมพ์ลงในหนังสือวิญญานสองฉบับ คือฉบับเดือนพฤษภาคม มิถุนายน ๒๕๑๖ ซึ่งอยู่ในเล่มเดียวกันตอนหนึ่ง และฉบับเดือนกรกฎาคมอีกตอนหนึ่ง ปาฐกถาที่อาจารย์จุลทัศน์ได้แสดงในครั้งแรกก็จบเพียงแค่นั้น และต่อมาข้าพเจ้าได้เชิญอาจารย์จุลทัศน์ มาปาฐกถาเรื่องนี้อีกครั้งหนึ่งที่ห้องฝึกสมาธิแผนกธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๖ และเนื่องจากวันนั้น อาจารย์จุลทัศน์มีชั่วโมงสอนอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง การมาปาฐกถาจึงต้องทำเป็นสองตอน ตอนแรกเริ่มตั้งแต่เวลา ๙.๐๐ น. จนถึง ๙.๓๐ น. แล้ว

อาจารย์จุลทัศน์ก็ไปสอนที่โรงเรียนเพาะช่าง เสร็จจากที่นั่นแล้วจึงมาปาฐกถาต่อเมื่อเวลา ๑๑.๐๐ น. จนกระทั่งจบ เพราะฉะนั้นในสำเนาปาฐกถานี้ ท่านจะเห็นได้ว่า มีข้อความต่อกันเป็นสองตอน

เรื่องที่อาจารย์จุลทัศน์ได้นำมาเล่าไว้นี้ ถึงแม้จะพยายามพูดอย่างละเอียดแล้วก็ตามแต่ก็ยังไม่หมดทีเดียว ยังมีข้อความบางตอนยังไม่ได้กล่าวถึง แต่ก็เหลือไม่มากนัก จากปาฐกถาที่ท่านได้อ่านมาแล้วทั้งสองครั้งนี้เข้าใจว่า ท่านคงจะตัดสินใจได้ด้วยตัวของท่านเองว่า การพิสูจน์เกี่ยวกับเรื่องโอปปาติกะนั้น เราได้หลักฐานที่เกือบจะพูดว่าสมบูรณ์ คือเป็นหลักฐานที่ทำให้เราเชื่อแนได้จริง ๆ ว่า ผู้ที่บอกเรื่องราวประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ โบราณสถานนั้น ๆ ผู้เล่าคือคุณศรีเพ็ญ ไม่มีความรู้แต่ก็สามารถบอกเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาได้ถูกต้องอย่างน่าอัศจรรย์ จึงทำให้เชื่อได้แน่ว่าผู้ที่บอกเรื่องราวเหล่านั้น ต้องเป็นผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ในสมัยนั้นจริง ๆ และก็ขอแจ้งให้ทราบไว้ด้วยว่า ผู้ที่เล่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ให้

เราฟัง ซึ่งอาจารย์จุลทัศน์ไม่ได้ระบุว่าป็นท่านผู้ใดนั้น
ความจริงก็คือ ในเวลาที่เราไปที่สุโขทัยและศรีสัชนาลัย
ผู้ที่บอกเล่าก็คือ **พ่อขุนรามคำแหงมหาราช** ส่วนที่
กำแพงเพชร พ่อขุนรามคำแหงไม่ทราบ เพราะเป็น
เหตุการณ์ในสมัยหลัง แต่ก็ได้อาศัยพวกโอบปาติกะซึ่ง
ส่วนมากเป็นพระ (พระที่เป็นโอบปาติกะ) ซึ่งได้อยู่ที่ นั้น
มานานตั้งแต่สมัยเริ่มสร้างโบสถ์วิหารเป็นผู้เล่า และ
ที่จังหวัดอยุธยา ผู้ที่บอกเล่าก็คือ **สมเด็จพระวันรัต** ซึ่ง
เป็นพระอาจารย์ของ**สมเด็จพระนเรศวรมหาราช** ขอให้
ท่านผู้อ่านโปรดเข้าใจตามนี้ด้วย

พร รัตนสุวรรณ

ปาฐกถา เรื่องการสำรวจโบราณสถาน*

ครั้งที่ ๒

โดย

อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์

สวัสดี ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย วันนี้ผมจะมาพูดเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ ในการไปค้นคว้าและศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการอย่างใหม่ ตามที่ผมคิดว่าได้กำหนดเรียกอย่างนี้อีกครั้งหนึ่ง สำหรับที่นี่ ผมใคร่จะขอทบทวนความเข้าใจสักเล็กน้อย ก่อนที่จะได้พูดเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์เพิ่มเติมในการ

---

*๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๖ ณ ห้องธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณ์

ศึกษาค้นคว้า ในด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวิธีการอย่างใหม่นี้ คือจากความเชื่อที่ผมมีอยู่ก็เชื่อว่าวิธีการศึกษานั้นมีหลายวิธีด้วยกัน เพราะฉะนั้นวิธีหนึ่งคือศึกษาในเรื่องของจิตในเรื่องของวิญญาณก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจน่าศึกษาอีกวิธีหนึ่ง และในระยะหลังต่อมา ผมได้พบและก็มีเหตุผลพอที่จะเชื่อได้ว่า วิธีการศึกษาในเรื่องวิญญาณที่อยู่อีกช่วงหนึ่ง หรืออยู่อีกภูมิหนึ่งนั้น ถ้ามีเครื่องมือที่ดีสามารถสื่อความหมายออกมาได้ และมีเหตุผลรับรองได้ ก็น่าจะเป็นวิธีการที่เราควรยอมรับว่าเป็นวิธีการศึกษาอีกวิธีหนึ่ง วิธีการที่อาจารย์พร ได้ดำเนินมา และผมได้มีส่วนเข้าไปร่วมในระยะแรกก็สังเกตุการณ์ ในระยะหลังต่อมาก็ร่วมที่จะศึกษาไปกับอาจารย์พร ก็เป็นวิธีหนึ่งที่ได้พบว่ามีเหตุผลหลายประการที่น่าจะเชื่อได้ว่า ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เหลวไหลเกินไปสำหรับคนในยุคปัจจุบันนี้ และสิ่งที่ไม่เหลวไหลนั้นก็ย่อมจะต้องมีเหตุผลที่เราเห็นได้ด้วยตาเป็นประการแรก และเหตุผลที่เราประจักษ์ได้ในหลักฐานต่าง ๆ เป็นประการถัดมา ถ้าว่าถึงความรู้สึกของคนในปัจจุบันนี้

ผมคิดดูแล้วจากประสบการณ์ที่ได้สอนเด็กมานานปี ก็
จะเห็นว่าคนหนุ่มสาวในปัจจุบันนี้จะเชื่ออะไร ก็จะต้อง
เชื่อในเรื่องของวัตถุมาก่อนจิตใจ เพราะฉะนั้นศาสตร์
ต่าง ๆ ทั้งหลายก็จำเป็นจะต้องมีวัตถุมีเหตุผลเป็นสิ่งรอง
รับให้เขาเห็นได้เสียก่อนแล้วเขาจึงจะเชื่อ ที่นี้วิธีการที่ไป
พิสูจน์หลักฐานอะไรกัน เพื่อที่จะพิสูจน์ว่าวิชาที่ว่า ด้วย
การติดต่อกับวิญญาณหรือวิญญาณมีจริงนี้ ก็ปรากฏ
เหตุผลตามประสบการณ์ที่ผมได้พบมา เนื่องจากคราว
ก่อนนั้นผมได้พูดไปบ้างแล้วว่า ผมได้พบเหตุการณ์อะไร
ที่ควรเชื่อได้ว่า วิญญาณนั้นยังมีอยู่อีกภูมิหนึ่ง และ
สามารถที่จะเล่าเหตุการณ์หรือบรรยายสิ่งต่าง ๆ ใน
อดีต ในเวลาของเขาเหล่านั้นให้เราฟังได้ และเวลาของ
เขาเหล่านั้น เป็นเวลาที่เราอาจพิสูจน์ได้ตรงตามหลัก
ฐานที่เรายังอาจค้นพบได้ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นประ
สพการณ์ต่อไปนี้ บางเรื่องก็อาจจะยังไม่เป็นที่ปลงใจ
ของท่านผู้ฟังก็ได้ แต่ผมก็ขอฝากไว้เป็นข้อคิด คือเมื่อ
คราวก่อนนั้นผมได้พูดไว้ว่า **ผมได้เดินทางร่วมไปกับ
อาจารย์พร ไปศึกษาที่จังหวัดสุโขทัย กำแพงเพชร**

พิษณุโลก ก็ยังมีเรื่องค้างไว้อยู่ คือเมื่อเราเดินทางไปที่
ศรีสัชชนาลัย

เมืองศรีสัชชนาลัย

ศรีสัชชนาลัยเป็นราชธานีของไทยเรานานมากที
เดียว อาจจะต้องแต่ก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ ขึ้นไป ในครั้งแรก ๆ
นั้น เมืองศรีสัชชนาลัยมีชื่อเรียกกันว่า **เมืองเซลียง** หรือ
เมืองเจลียงหลวง เป็นเมืองที่คนไทยอพยพลงมาจาก
ทางเหนือ และตั้งอยู่ที่ตำบลวังพระธาตุเดี๋ยวนี้ และ
ภายหลังจึงได้ย้ายเมืองเซลียง หรือเมืองเจลียงหลวงขึ้น
ไปอยู่เหนือน้ำ เนื่องจากที่ตั้งเดิมเป็นที่คั่งน้ำ และก็น้ำ
กัดเซาะเมืองเข้าไป จนไม่สามารถจะตั้งเป็นเมืองอยู่
ได้ เนื่องจากที่แคบเข้าไปทุกที จึงได้ย้ายขึ้นไปอยู่ที่แก่ง
หลวงเหนือเมืองเดิมขึ้นไป ไปตั้งเมืองศรีสัชชนาลัย ซึ่ง
มีตำนานเมืองกล่าวว่า **ฤาษีศรีสัชชนาลัย** นี้มาเป็นผู้ชี้
ตำแหน่งและก็นำให้สร้าง ศรีสัชชนาลัยจึงเป็นเมือง

ตลอดมาจนถึงสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ได้สถาปนา
ราชวงศ์สุโขทัยขึ้น และเมื่อสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์นั้น
เมืองศรีสัชนาลัยเป็นเมืองลูกหลวง พ่อขุนรามคำแหง ก่อน
ที่จะขึ้นครองราชสมบัติก็ได้ไปครองเมืองนี้อยู่ เพราะ
ฉะนั้น ที่เมืองนี้นับตั้งแต่พ่อขุนรามคำแหงลงมา ผู้ที่จะ
เป็นมหาอุปราชก็ได้ครองเมืองนี้แทบทุกพระองค์ เมือง
นี้จึงมีโบราณสถาน มีศิลปกรรม และมีเรื่องราวเกี่ยว
กับประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมาก โดยเฉพาะหลักฐาน
ต่างๆ ที่เราค้นได้จากศิลาจารึกก็พอจะมีอ้างอิง
ได้ แต่ผมขอเรียนไว้เสียก่อนว่า ถึงอย่างไรก็ตามหลัก
ฐานทางศิลาจารึกนั้น เป็นหลักฐานที่กระท่อนกระ
แท่น หรือมิฉะนั้นก็ยังมิได้อ่านออกมาเป็นที่กระจ่าง
แจ้งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ในวงการศึกษาอย่างกว้าง
ขวาง และอีกอย่างหนึ่งรูปแบบของศิลปกรรมทั้งหลาย
ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักกันดี หรือนำเอามาเผยแพร่ให้เป็น
ที่รู้จักของคนไทยทั่วไป พอที่จะรู้ได้ว่ารูปแบบที่มีอยู่
นั้น เป็นยุคใดสมัยใด ฉะนั้นการไปพิสูจน์นี้ก็เป็นการที่
ว่าเรามั่นใจได้ว่า ผู้ที่จะให้ความกระจ่างหรือผู้ที่เป็นสื่อ

ความหมาย หรือเป็นเครื่องมือย่อมเป็นผู้ที่ไม่เข้าใจหรือไม่ ทราบเรื่องราวที่เราจะไปพิสูจน์กันมาก่อน

วัดนางพญา ศรีสังฆาลัย

(ต่อจากครั้งแรก)

เพราะฉะนั้นเมื่อไปถึงที่ศรีสังฆาลัยที่ซึ่งเราไปดูกัน
แห่งแรก คือที่วัดนางพญา วัดนางพญาเป็นวัดขนาดใหญ่
มากอยู่ในตัวเมืองศรีสังฆาลัย และวัดนี้ตามประวัติก็ไม่
ปรากฏชัดว่าใครเป็นผู้สร้างเอาไว้ มีแต่ชื่อนางพญา
แต่ก็เป็นวัดที่รำลึกกันว่า เป็นวัดที่มีศิลปกรรมที่สวยงาม
มาก ที่นี้เองผมได้มีโอกาสให้คุณศรีเพ็ญได้ลองเข้าไป
ถามผู้ที่อยู่เฝ้าที่นั่น หมายความว่าผู้ที่ไปปฏิบัติกะ
หรือผู้ที่เป็นวิญญูณเดิมที่อยู่ที่นี่ว่าวัดนี้เป็นมาอย่างไร
สร้างแต่สมัยไหน ใครเป็นผู้สร้าง ก็ปรากฏได้ความว่า
วัดนี้เป็นวัดที่พระเจ้าลิไทย พระเจ้าลิไทยเป็นราชบุตร
ของพระยาเลอไทย หรือพระเจ้าเลอไทย ซึ่งพระองค์

เองเป็นหลานของพ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้สร้าง และยังบอกได้ว่า ได้สร้างให้ย่าของท่าน ก็คือ สร้างให้กับพระมเหสีของพ่อขุนรามคำแหงนั่นเอง เราได้ทราบชื่อท่านผู้สร้างมาอย่างนี้แล้ว ก็จำเป็นต้องมาหาหลักฐานรับรองความจริง หรือว่าศิลปกรรมนี้สร้างในสมัยพระยาสิทธิ์ไทย การที่จะจริงหรือไม่ เราก็จะมาพิสูจน์กันโดยเหตุผลทางวัตถุประกอบว่า ศิลปกรรมในยุคนั้นการวางผังก่อสร้างอยู่ในสมัยไหน เสาที่ก่อสร้างอยู่ในสมัยไหน ลวดลายที่ประดับตกแต่งด้วยการปั้นปูนนั้น อยู่ในสมัยไหน เราก็นำเอาหลักฐานอันนี้มาพิสูจน์ เมื่อเทียบเคียงกันกับศิลปะแล้วก็จะพบได้ว่า โบสถ์หรือวิหารที่วัดนางพญานั้น มีลักษณะเหมือนกันกับศิลปกรรมในสมัยอยุธยาตอนต้น คือมีเสาเป็นสี่เหลี่ยม โบสถ์ยาวเก๋ห้อง ฝาผนังไม่ ทำหน้าต่าง แต่เจาะเป็นช่องลมแล้ว ก็มีลวดลายปั้นปูนนี้เป็นลักษณะร่วมสมัยอยุธยาตอนต้น คล้ายกับวัดไผ่ ที่จังหวัดลพบุรี

สมัยพระยาสิทธิ์ไทย เป็นสมัยอยุธยาตอนต้นร่วมกัน

และพระยาสิทธิไทยยุคนั้น ก็มีการติดต่อสัมพันธ์กับอยุธยา
อยู่มาก เพราะฉะนั้นศิลปกรรมก็ถ่ายทอดจากอยุธยาขึ้นไป
สุโขทัย จากสุโขทัยลงมาอยุธยา ก็มีการถ่ายทอดกัน และ
ประการสำคัญที่จะยืนยันได้ว่า น่าจะสร้างในสมัยพระ
เจ้าลิไทยและร่วมกับอยุธยา ก็เพราะพระสถูปที่วัดนี้คือ
ทำเป็นมุขสี่ด้าน เหมือนกับพระสถูปที่วัดพระศรีสรร
เพชร ซึ่งสร้างในสมัยแผ่นดินพระบรมไตรโลกนาถ
เป็นสมัยอยุธยาตอนต้น

ปกติแล้วพระสถูปในสมัยสุโขทัยนั้น จะทำเป็นทรง
ลังกาเป็นทรงกลมลังกา และไม่มีมุขออกมาสี่ด้าน ใน
ระยะแรก ๆ ในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนราม คำ
แหง พ่อขุนบาลเมืองเหล่านี้ พระสถูปจะเป็นแบบ ลังกา
ทรงกลมโดยตรง เพราะรับจากลังกามาโดยตรง แต่ภาย
หลังก็อิทธิพลของอยุธยานำเอาสถูปแบบลังกามา ผสม
กับมณฑป คือตั้งมณฑปสี่ทิศติดเข้าไปกับพระสถูป ก็
กลายเป็นมุขสี่ด้าน และที่วัดนางพญานี้ ก็คงจะเป็น ศิลป
ในตอนปลาย สมัยสุโขทัยต่อกับสมัยอยุธยาตอนต้น

จึงนำเอาแบบอย่างพระสถูปที่มีมณฑปเข้าไปบวก ด้วยกันเป็นสี่ด้านก็เป็นมุขสี่ด้าน อันนี้ก็เป็นหลักฐานทางศิลปกรรม ที่จะมาแย้งกันกับคำให้การของคุณศรีเพ็ญ ว่าสร้างในสมัยพระยาสิทธิ์ไทย เพราะศิลปกรรมบอกบ่งได้ว่าเป็นศิลปกรรมในสมัยสุโขทัยตอนปลาย สุโขทัยตอนปลายเราก็นับตั้งแต่พระยาสิทธิ์ไทยลงมาจนมาถึงพระมหาธรรมราชาที่สาม ก็เป็นอันที่สิ้นสุดวงศ์สุโขทัย ความก็แย้งกันอย่างนี้

คราวนี้ก็ถามกันสืบต่อไปว่า ท่านสร้างทำไม ? ก็ได้ความว่าได้สร้างให้กับย่าของท่าน อันนี้ก็เป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ว่า เป็นคติเก่าอันหนึ่งของโบราณที่ว่า บ้านหลวงของท่าน ผู้ที่มีอำนาจราชศักดิ์หรือบ้านหลวงเดิมของท่าน ผู้ที่ก่อนที่จะมาเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ที่ใด เมื่อท่านมาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน หรือมียศศักดิ์ขึ้นแล้ว ท่านก็มักยกที่บ้านเดิมทำเป็นวัด ฉะนั้น ที่ตรงนั้นก็น่าจะเป็นบ้านเดิมที่เป็นบ้านของย่าของพระยาสิทธิ์ไทย จึงได้สร้างวัดและก็ตั้งชื่อให้ว่า **วัดนางพญา** อันนี้ก็สมด้วย

เหตุผลว่าปกติแล้วผู้ที่ได้เลื่อนขึ้นไปเป็นพระเจ้าย่านี่ ก็เป็นนางพญาทั้งนั้น เหมือนกับที่พิษณุโลกก็มีวัดหนึ่งคือ วัดนางพญา วัดนางพญาที่พิษณุโลก ก็เป็นวัดที่สมเด็จพระมหาธรรมราชา คือพระราชบิดาของสมเด็จพระนเรศวร ๗ ท่านสร้างถวายแม่ของท่าน จึงได้ให้ชื่อว่า **วัดนางพญา** ก็เป็นอย่างนี้ ที่นี้สมด้วยเหตุผลที่เราได้ไปค้นที่นั่นกัน

วัดเจ้าจันทร์ ศรีสังขาลย์

(ต่อจากครั้งที่หนึ่ง)

อีกอันหนึ่งคือวัดเจ้าจันทร์ วัดเจ้าจันทร์ผมได้เคยพูดเมื่อครั้งก่อนครั้งหนึ่งว่า ผมต้องการที่จะพิสูจน์ทฤษฎีที่ว่าขอมนั้นมีจริงหรือในสุโขทัย ก็ปรากฏว่าขอมนั้นไม่มีจริงตามที่เราเชื่อ ที่เชื่อนั้นก็เชื่อในทางรูปแบบศิลปกรรมคือที่เราบอกว่า **มีปราสาทที่ไหน ย่อมจะต้องมีขอมไปปกครองที่นั่น** แต่ทฤษฎีนี้ไม่ได้หมายความว่า **ถ้ามีปราสาทแล้วจะต้องมีขอม** เพราะปราสาทนั้นเป็นคติของ

ชาวอินเดีย เขาได้ใช้สร้างเพื่อเป็นที่สถิตของพระเป็นเจ้าของเขา เมื่ออินเดียได้เข้ามาสู่ประเทศไทยนำเอาลัทธินั้นมาเผยแพร่ ก็จำเป็นที่คนพื้นเมืองต้องสร้างที่เป็นเทวสถาน ตามแบบของพราหมณ์ด้วยความนับถือและไปเข้าไปในลัทธิของเขา เพราะฉะนั้น เมื่อใครรับนับถือลัทธิพราหมณ์ ก็จำเป็นต้องลอกแบบของพราหมณ์มา ไทยรับลัทธิพราหมณ์ก็ลอกแบบปราสาทของพราหมณ์ ขอมรับลัทธิพราหมณ์ก็ลอกแบบปราสาทของพราหมณ์มาสร้าง ต่างคนต่างสร้างมาจากครูเดียวกัน ก็ย่อมจะพ้องกันได้ ที่นี้ในกรณีที่วัดเจ้าจันทร์นี้ไม่ใช่ปราสาทพราหมณ์ แต่เป็นปราสาททางพระพุทธศาสนา เหตุใดจึงเป็นปราสาททางพระพุทธศาสนานั้นเราก็จะเห็นได้ว่า ในตอนก่อนศาสนาในระยะแรก ก่อนที่กรุงสุโขทัยจะรับลัทธิลังกาวงศ์เข้ามาในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์นั้น ก็ได้พบหลักฐานว่า เราน่าจะมีพระพุทธศาสนาในลัทธิมหายาน อย่างน้อย ๆ ก็ลัทธิพวกตันตระ ลัทธิตรีกาย อย่างนี้เข้ามา ความเชื่อเดิมของเราเคยเชื่อเรื่องผีนับถือผี ในสุโขทัยเคยมีศิลาจารึก แม้กระทั่งพ่อขุนรามคำแหง

ก็เคยจาริกไว้ในเรื่องความเชื่อในผี ของเราบอกว่า **ใน**
ภูเขานั้นมีพระพุทธรูป ใครไหว้ดีพลีถูก บ้านเมืองนี้เจริญ
 ก็แสดงว่ากรุงสุโขทัยก็เคยนับถือผีมา และเมื่อนับถือ
 พุทธศาสนาในลัทธิมหายานในตอนหลังนี้คงจะเอาลัทธิ
 ของเราคือลัทธินับถือผีนี้บวกเข้ากับลัทธิมหายาน และ
 คงจะเป็นคติอันหนึ่งที่เชื่อกันว่า คนที่ตายไปแล้วจำเป็นต้อง
 ต้องมีการอุทิศให้ หรือกลับเข้าไปสู่ภูมิเดิมอะไรอย่างนี้
 จึงไปเยี่ยมเอารูปแบบการก่อสร้างของพราหมณ์ ซึ่งเป็น
 ปรากฏนั้นมาสร้างเป็นประธานของวัด เพราะฉะนั้นวัด
 เจ้าจันทร์เมื่อคราวที่แล้วผมได้เคยพูดไว้ว่า **พ่อขุนราม**
คำแหงนั้น ได้สร้างให้กับพระราชมารดาของท่านเมื่อ
สมัยท่านมาครองเมืองศรีสัชนาลัย ที่ทราบมานี้ก็คือ
 ว่าเป็นการติดต่อของคุณศรีเพ็ญติดต่อกับผู้ที่เฝ้าอยู่ที่นั่น
 และก็ให้การออกมาว่ามันเป็นอย่างนี้ ซึ่งวัดเจ้าจันทร์ถ้า
 พูดไปตามอายุ และพิจารณาตามรูปแบบของศิลปะแล้วก็
 สมด้วยสมัยที่เป็นยุคแรกของกรุงสุโขทัย

ในสมัยตั้งแต่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ลงมาถึงสมัย

พ่อขุนรามคำแหงนี้ ในยุคนี้นั้นนิยมสร้างปราสาท และ
ทำไมจึงสร้างปราสาทก็เป็นเหตุผลอันหนึ่งว่า **พ่อขุนราม**
คำแหงเคยลงมาศึกษาที่เมืองละโว้หรือเมืองลพบุรี เมือง
ละโว้หรือเมืองลพบุรีนี้ สิ่งก่อสร้างที่เป็นประธานของ
วัดมักจะทำเป็นปราสาท ฉะนั้นเมื่อพระองค์ขึ้นไปและมี
โอกาสที่จะได้สร้างทางพุทธสถาน ก็จึงได้ถือคติที่ได้รับ
แบบอย่างจากลพบุรีหรือละโว้นั้น เอาปราสาทขึ้นไปสร้าง
เป็นประธานของวัดอยู่สมัยหนึ่ง จนกระทั่งมาถึงสมัย
พระเจ้าเลอไทยหรือพระเจ้าลิไทย ซึ่งมีพระสังฆราชองค์
หนึ่งคือ **สวามีทีปลังกา** ซึ่งเป็นหลานของพ่อขุนผาเมือง
ได้ฟื้นฟูศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ขึ้น จึงได้เอาแบบอย่างพระ
สถูปของลังกาวงศ์เข้ามาใช้ในสุโขทัย ตั้งแต่นั้นมาเรา
ก็เลิกสร้างปราสาท และก็มาสร้างสถูปเป็นแบบลังกาวงศ์
ที่วัดเจ้าจันทร์ เมื่อพิจารณาตามแบบของศิลปะแล้วก็ควร
เชื่อได้ว่า คำให้การที่คุณศรีเพ็ญได้ติดต่อกับวิญญูณที่
นั้นก็สมด้วยเหตุผลว่าจะต้องเป็นในสมัยแรก หรืออาจ
จะเป็นสมัยตอนที่พ่อขุนรามคำแหงมาครองศรีสัตนาลัย

ในเมื่อยังเป็นมหาอุปราชนั้นได้ นี่เป็นเหตุผลสนับสนุน
อันหนึ่ง

ศาลเจ้าแม่ละอองสำลี ศรีสังฆาลัย

นอกจากนั้นที่ศรีสังฆาลัยบนภูเขาใหญ่กลางเมือง
คือ เมืองศรีสังฆาลัย เป็นเมืองที่ก่อกำแพงล้อมภูเขาไว้
ทั้งสองลูกคือ ภูเขาสุวรรณคีรีและภูเขาพนมเพลิง เป็น
ภูเขาขนาดย่อม ๆ สูงขึ้นไปประมาณ ๑๕๐ เมตร บน
นั้นก็มียุทธสถานสองแห่งด้วยกัน คือวัดเขาพนมเพลิง
กับวัดสุวรรณคีรี วัดเขาพนมเพลิงและวัดสุวรรณคีรีนี้
เป็นศิลปกรรมที่เชื่อได้ว่า สร้างในสมัยสุโขทัยตอนแรก
และที่ระหว่างกลางภูเขาทั้งสองเชื่อมกันนั้น มีพระมณฑป
ใหญ่อยู่อันหนึ่ง ไม่ใช่มณฑปที่สร้างขึ้นในลักษณะที่เป็น
พุทธสถาน ชาวบ้านเรียกกันว่า ศาลเจ้าแม่ละอองสำลี
ชื่อนี้เพราะมากเป็นที่สะกิดใจ และเป็นชื่อไทยแท้ ๆ ไม่
มีภาษาต่างประเทศเข้ามาปน เป็นชื่อที่เรียกกันมาดั้งเดิม

ทีเดียว และมีศิลาจารึกบางหลักเคยกล่าวไว้ ศาลเจ้าแม่
ละอองสำลีนี้ผมเองก็ติดใจมาก แต่ในนั้นไม่ปรากฏว่า
มีพระพุทธรูปอยู่มาแต่เดิม ที่เคยขึ้นไปสำรวจเมื่อครั้ง
ก่อน ๆ มาคราวนี้ก็ได้มีโอกาสให้คุณศรีเพ็ญลองติดต่อดู
ว่าผู้ที่เฝ้าอยู่ที่นั่นหรือวิญญูณที่เฝ้าอยู่ที่นั่นจะพอบอก
เราได้ไหมว่า เจ้าแม่ละอองสำลีนี้เป็นใคร คุณศรีเพ็ญ
ก็ได้ลองติดต่อดู ก็เป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์มาก เพราะว่า
บางท่านก็อาจจะไม่เชื่อ เนื่องจากเราไม่มีเอกสารที่ดี
พิมพ์เผยแพร่ให้เรารู้มาก่อนเลยว่า เจ้าแม่ละอองสำลี
นั้น คือพระมเหสีของพ่อขุนรามคำแหง แล้วก็คนที่ได้
บอกเราโดยผ่านคุณศรีเพ็ญมาก็บอกว่า **พ่อขุนรามคำ
แหงได้สร้างศาลนี้ขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกถึงพระมเหสี
ของพระองค์** เพราะพระมเหสีของพระองค์ชอบ และ
ประทับใจในเมืองศรีสัตนาแลยนี้มาก ถึงแม้ว่าพ่อขุนราม
คำแหงจะลงไปครองสุโขทัยแล้ว ก็ไม่ติดตามไปสมัครใจ
อยู่ที่ศรีสัตนาแลยนี้ เพราะฉะนั้น เมื่อท่านได้สิ้นชีวิตแล้ว
พ่อขุนราม คำแหงจึงได้สร้างอนุสรณ์ไว้บนภูเขานั้น

เมื่อพิจารณาตามรูปแบบของศิลปกรรมแล้ว ก็ชวน

เชื่อได้ว่า ศิลปกรรมนั้นเป็นยุคแรกของสุขุทัยในแผ่นดิน
ระหว่างพ่อขุนรามคำแหง อันนี้ก็เป็นส่วนเชื่อได้ในรูป
แบบของสถาปัตยกรรม เสียตายที่เราไม่ได้เตรียมที่
จะเอารูปภาพเหล่านี้มาแสดง ถ้ามีโอกาสผมคิดว่าควร
จะมีการจัดรูปภาพเหล่านี้มาแสดง ท่านผู้ฟังก็จะเข้าใจ
ได้ดีขึ้นว่า รูปแบบในสุขุทัยมณฑลเป็นอย่างไร โบสถ์
วิหารเป็นอย่างไร ก็จะทำให้เข้าใจชัดเจนว่าสมัยแรก
สมัยหลัง สมัยกลางเป็นอย่างไร ในเวลาที่ผมพูดก็จะ
เข้าใจได้ดีขึ้น สำหรับเรื่องศาลเจ้าแม่ละอองสำลี อันนี้ก็
เป็นหลักฐานอันหนึ่ง ที่ว่าเป็นหลักฐานใหม่ที่ทำให้เรา
ได้ทราบว่ามหีเสีของพ่อขุนรามคำแหงนั้นชื่ออะไร ถึง
กระนั้นเองก็ดีกว่า พ่อขุนรามคำแหงท่านมีราชบุตรก็องค์
ในวันนั้นเราก็ได้ลองถาม แต่ว่าท่านเองก็ไม่ปรารถนา
ที่จะบอก เพราะท่านรับสั่งเป็นเชิงว่า ถ้าถามว่ามีลูก
เท่าไร ก็อาจจะอยากรู้ว่าท่านมีเมียกี่องค์ด้วย กลายเป็นว่าท่านก็ยังกระมัดกระเมี้ยนอยู่ อันนี้ก็อาจจะเป็น
เรื่องสืบสาวต่อไป เราได้เรื่องขนาดนี้แล้วก็อาจจะนำ
ไปยืนยันกับหลักศิลาจารึกบางหลักที่เราได้พบ ก็จะสืบ

ทราบได้ว่า สมาชิกของพ่อขุนรามคำแหงนั้นมีใคร
เพิ่ม ขึ้นมา อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เราได้รับมาจาก
ศรีสัตนาลัย ซึ่งอาศัยเวลาเพียงเล็กน้อยก็ได้เรื่องมา
มากพอสมควร ถ้ามีเวลามากกว่านี้ก็คงจะได้เรื่อง
ละเอียด มาเสนอท่านที่สนใจที่มาศึกษาในเรื่องเหตุผล
และในเรื่องการค้นคว้าทางวิญญูณ ซึ่งผมเองในตอน
นี้ ผมคิดว่าการศึกษาด้านนี้ มีส่วนที่จะสนับสนุน
การค้นคว้าในวิชาการอื่น ๆ ได้อย่างที่เราอาจจะมั่นใจ
มากขึ้นทีเดียว ถ้าท่านยอมรับเหตุผลที่ผมได้กล่าวมา
นี้ว่า **จากการที่มีเครื่องมือสามารถที่เข้าไปสู่ช่วงเวลา
อันหนึ่งแล้ว นำกลับมาเล่าตรงกับเหตุการณ์ที่เรามี
หลักฐานอยู่บ้างแล้ว แล้วมีส่วนตรงกันเกินกว่า ๕๐
เปอร์เซ็นต์ ผมคิดว่าเป็นเครื่องมืออันหนึ่ง เป็น
แนวทางการศึกษาอันหนึ่ง** ที่เราควรคิดและนำมา
ค้นคว้าศึกษากันต่อไปก็จะพบความจริง ในช่วงนี้ผม
จะขอพักไว้ในตอนนี้ ซึ่งในตอนต่อไป ในช่วงหลังที่ผม
กลับมา มีเรื่องที่ผมคิดว่า เป็นเรื่องใกล้ตัวของท่านผู้ฟัง
เข้ามา และจะเป็นข้อพิสูจน์บางอย่างที่ออกจะชัดเจน
มากที่ท่านทุกคนอาจจะไปหาเอกสารต่าง ๆ นำเอามา

ยืนยันจากสิ่งที่คุณศรีเพ็ญ ได้ให้การ และสิ่งที่ผมไปพบมานั้นได้ด้วยตัวของท่านเอง แล้วท่านก็จะเป็นผู้ตัดสินว่า ท่านจะเชื่อสิ่งเหล่านี้เพิ่มขึ้นกว่าที่ผมเคยพูดไว้เมื่อผมมาพูดครั้งแรก ผมเชื่อในสิ่งเหล่านี้ ๗๕ เปอร์เซ็นต์ แล้วควรจะเชื่อขึ้นได้มากเท่าไรสำหรับท่านผู้ฟัง ตอนนั้นผมขอพักไว้ก่อน

(ต่อจากนี้อาจารย์จุลทัศน์ ไปสอนที่โรงเรียน เพาะช่างเสร็จแล้วจึงกลับมาพูดต่อ)

อยุธยา

เรื่องการไปสำรวจ และการไปศึกษาโบราณคดี และประวัติศาสตร์ร่วมกับทางอาจารย์พรในด้านไปติดต่อสื่อความหมายออกมาจากทางวิญญูณ สำหรับในตอนที่ผมจะพูดต่อไปนี้ เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ได้ไปยังจังหวัดอยุธยา จังหวัดอยุธยานั้นท่านผู้ฟังคงจะทราบดีอยู่แล้วว่า เป็นเมืองหลวงของไทยเรามาเนานกว่า ๔๐๐

ปี และในระหว่าง เวลา ๔๐๐ กว่าปีนั้น คนที่อยู่那儿 ได้มีการสร้างทำสิ่งต่าง ๆ เอาไว้มากมายหลายพันอย่างทีเดียว เท่าที่ปรากฏเหลืออยู่ทุกวันนี้ก็มีจำนวนนับไม่ถ้วน โดยเฉพาะทางด้านการก่อสร้างเกี่ยวกับศาสนสถาน วัด ในตัวเกาะอยุธยา ก็มีกว่าร้อยวัดแล้ว ทั้งที่เป็นวัดที่ได้ใช้ประโยชน์ในสมัยอยุธยา หรือเป็นวัดร้างมาก่อนที่สมัยอยุธยายังไม่เสียแก่ข้าศึกก็มี ฉะนั้นอยุธยาจึงเป็นแดนที่ทำทายนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี และ นักศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่จะไปศึกษาค้นคว้ากันได้ตลอดเวลา และเป็นทีที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯนัก อยุธยานั้นเป็นที่กล่าวได้ว่า **เป็นที่ประลองการพิสูจน์ในเรื่องของวิญญานที่ทางฝ่ายอาจารย์พรสนใจอยู่** และทางฝ่ายผมก็ต้องการ จะพิสูจน์สิ่งที่รู้ เทียบกับสิ่งที่ทางอาจารย์พร โดยมีคุณศรีเพ็ญเป็นผู้สื่อความหมาย หรือ เป็นสื่อกลางออกมาว่า จะมีส่วนที่ตรงกันไหมในสิ่งที่เราได้ค้นคว้ามา โดยเฉพาะในด้านผมกับสิ่งที่เรียกว่า เป็นวิญญานอยู่ที่นั้น จะเล่าให้ได้ตรงกันหรือเปล่า

วัดมหาธาตุ

การที่เราไปอยูชยานั้น เราก็ได้เจาะจงไปที่วัด ซึ่ง
เป็นวัดหลักของเมืองหรือจังหวัด คือวัดมหาธาตุ ปกติ
วัดมหาธาตุเป็นวัดที่จะต้องถูกสร้างไว้ในราชธานี
ใหญ่ๆ แต่ละแห่งคล้าย ๆ กับวัดประจำเมือง เป็นต้น
ว่าที่ พิษณุโลก ก็มีวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ซึ่งเป็นที่
ประดิษฐานพระพุทธชินราช สุโขทัยก็มีวัดมหาธาตุเป็น
วัดกลางเมืองสุโขทัย ที่กำแพงเพชรก็มีวัดมหาธาตุ ที่
ลพบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และอยุธยา จน
กระทั่งกรุงเทพฯ เราก็มีวัดมหาธาตุถือว่าเป็นวัดประจำ
เมือง ประจำราชธานี เราก็มุ่งไปที่วัดมหาธาตุที่อยุธยา
ก่อน วัดมหาธาตุที่อยุธยานี้ เป็นวัดที่สร้างมาตั้งแต่สมัย
แรกตั้งกรุงศรีอยุธยา คือในรัชกาลที่สองของพระเจ้าแผ่นดิน
ที่ครองกรุงศรีอยุธยา คือเมื่อสิ้นรัชกาลพระรามาธิบดี
ที่ ๑ หรือพระเจ้าอู่ทองแล้ว ขุนหลวงพระงั่ว ซึ่งเป็นพี่
ของพระมเหสีก็เสด็จเข้ามาจากเมืองสุพรรณ ฯ มายึด
อำนาจจากพระราเมศวร ซึ่งเป็นหลานแล้วขึ้นครอง

ราชสมบัติ ต่อมาภายหลังอีกไม่กี่ปีก็โปรดเกล้าให้สร้าง
วัดมหาธาตุขึ้นขึ้น โดยที่ว่าทรงเห็นนิมิตว่าพระธาตุ
เสด็จมาในที่ซึ่งปรากฏแล้ว พระองค์ก็โปรดให้ไปปัก
กรวย หมายเอาไว้แล้ว ก็ให้เริ่มสถาปนาขึ้น วัดมหาธาตุ
นี้ เริ่มตั้งแต่ศักราช ๑๗๓๖ หรือ พ.ศ. ๑๙๑๗ ต่อมา
วัดมหาธาตุ ก็เป็นของสำคัญคู่บ้านคู่เมืองมาโดยตลอด
และมาถึงสมัยพระราเมศวรขึ้นครองราชครั้งหลัง ก็คงจะ
ได้ไปบูรณะ หรือว่าได้ไปสร้างต่อเติมให้สมบูรณ์ขึ้น

การไปวัดมหาธาตุนี้ ข้อพิสุจน์ที่คุณศรีเพ็ญเป็นผู้
ติดต่อสื่อความเข้าใจจากผู้ที่อยู่ที่นั่น ออกจะเป็นเรื่อง
ก่อนข้างลำบาก เพราะว่ามีอุปสรรคหลาย ๆ อย่างด้วย
กัน แต่ถึงกระนั้น ก็ยังได้ข้อมูลซึ่งผมจะนำมาเทียบให้
ท่านผู้ฟังได้ทราบต่อไป คือที่วัดมหาธาตุนี้ผมเองก็ได้เคย
ไปมาหลายครั้ง และได้เคยพบสิ่งที่เป็นเรื่องประหลาด
อยู่อย่างหนึ่ง ก่อนหน้าที่อาจารย์พรจะไปพร้อมกับคุณ
ศรีเพ็ญ คือปกติวันที่มีเวลาว่างวันหยุดราชการ ผมจะ
ถือโอกาสไปอยุธยา หรือเมืองเก่า ๆ อยู่ใกล้พอที่จะ

เดินทางไปกลับได้ภายในวันเดียว ก็ไปเที่ยวดูเที่ยวสำรวจ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และรวบรวมสิ่งเหล่านี้มา หมายความว่า รวบรวมข้อมูลคือถ่ายรูปแบบเขียนรูปแบบ ไม่ได้หมายความว่า ไปขุดไปลักเอามาแล้วก็มาขายเอา ผลประโยชน์ รวบรวมข้อมูลมาเพื่อเป็นประโยชน์ในการ ศึกษา เพื่อมาสร้างตำรับตำรา แล้วก็ใช้สอนนักเรียน ในปัจจุบัน เพราะตำรับตำราในด้านศิลปะในบ้านเมือง เรายังขาดอยู่มาก ผมเคยไปวัดมหาธาตุครั้งหนึ่ง เผอิญ วันนั้นก็ไปคนเดียว ไปถึงที่วัดมหาธาตุประมาณ ๒ โมง เข้า ปกติแล้วผมเข้าไปในสถานที่โบราณต่าง ๆ จะเป็น วัดเป็นวังต่าง ๆ ก็ดี ก็ไม่ลืมที่จะต้องสักการะเสียก่อน เพราะผมถืออย่างหนึ่งว่า อย่างน้อยก็บอกให้สิ่งที่เรา มองไม่เห็นตัวที่เป็นเจ้าเข้าเจ้าของที่นั่นได้รู้ว่า เราได้ ย่างเหยียบเข้าไป ก็ขออนุญาตเสียก่อนเป็นการดี เป็น ธรรมเนียมไทยที่รู้จักสัมมาคารวะ อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ผมถืออยู่เสมอว่าจะอย่างไรก็ตามสถานที่เหล่านั้น เป็น ที่ซึ่งคนอย่างน้อย ก็เป็นคนที่เป็นบรรพบุรุษของเราเป็น เจ้าของ และสถานที่เหล่านั้น เราไม่รู้ได้ว่าเจ้าฟ้า

มหากษัตริย์ได้เดิน ได้เคยผ่านประทับรอยพระบาท
เอาไว้ที่ตรงไหนบ้าง การที่เราไปเดินลุยไปนั้น เราไม่รู้ว่า
ได้ประทับรอยข้างลงไปไหนที่นั่น เป็นการไม่บังควร
และเป็นการไม่เป็นมงคลแก่ตัวเอง จำเป็นจะต้อง
บอกกล่าวเสียก่อน ผมเข้าไปในที่เหล่านั้น โดยเฉพาะ
ในที่วัดมหาธาตุ ผมก็บอกตามธรรมเนียม ครั้งที่ผมไป
คราวนั้น เมื่อเข้าไปแล้ว พอผ่านเข้าไปในบริเวณกำแพง
แก้ว ซึ่งล้อมเขตที่เป็นบริเวณสังฆารามภายใน ก็รู้สึก
ว่าได้พบสิ่งหนึ่งซึ่งติดตามผม คือเริ่มมาติดตามผม มี
ลักษณะเป็นเงา ซึ่งเป็นเวลากลางวัน เวลาประมาณ ๒
โมงเช้า แดดก็ส่องสว่าง แต่ก็รู้สึกว่าเป็นรูปเงาสูง สูงกว่า
ผมมาก คือลักษณะเงาเป็นคนสูงกว่าผมมาก ปรากฏอยู่
ทางด้านขวามือ และก็อยู่ห่างจากตัวของเราประมาณ
สักวาเศษๆเท่านั้น ซึ่งไม่ห่างมาก ผมก็รู้สึกอย่างนั้น
เมื่อรู้สึกอย่างนั้นก็รู้สึกคล้ายๆ กับเราไม่ได้อยู่คนเดียว
แต่ในที่นั้น ซึ่งไม่มีใครที่เป็นสิ่งมีชีวิตเลย ไม่มีคนไม่มี
สัตว์เข้ามาเลย ผมเดินไปช้าๆ เพื่อสังเกตดูว่าสิ่งที่ตาม
ผมมานั้นเป็นอะไร แล้วก็พยายามที่จะสร้างกลวงให้

สิ่งที่ตามมาหลงว่าเราเพลอ แล้วก็หันไปอย่างรวดเร็วก็ไม่มีอะไร แต่เมื่อผมหันกลับมาก็ปรากฏว่า ในความรู้สึกก็กำลังถูกตามอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา

ผมเป็นคนไม่ค่อยจะกลัวผีเท่าไรนัก ก็เลยบอกว่า ถ้าอยากตามก็ปล่อยให้เขาตามไปดูสิว่า เขาจะทำอะไร เรา เราก็มาบริสุทธิ์ไม่มาหยิบมาฉวยมาขโมยอะไร ผมก็ดูในนดูนี้ ผมก็ถ่ายรูบบ้าง ลอกรูบบ้าง เขียนรูปเขียนแผนผังอะไรของผมไปตามเรื่อง ลักชั่วโงมเศษ ๆ ผมก็คิดว่า พอแล้วสำหรับดูที่นี้ ก็จะออกมาเพื่อไปที่อื่นต่อ ขณะที่เดินมากำลังจะออกจากส่วนที่เป็นพุทธवास กำลังจะผ่านพระปรางค์ที่เป็นประธานองค์ใหญ่มาก ก็ได้ยินเสียง แต่ว่าเสียงนี้ไม่เป็นเสียงคนพูดอย่างที่ผมกำลังพูด แต่เป็นเสียงที่ผมได้เคยสัมผัสมาดังที่ผมได้กล่าวไว้ เมื่อคราวก่อนว่าเสียงนั้นเข้ามาทางหน้าผาก แล้วรู้สึกได้ข้างในบอกว่า **อย่าเพิ่งเลยไป ให้ขึ้นไปบนพระปรางค์นั้นก่อนเถอะ** ผมรู้สึกตัวว่าเอ๊ะนี่เราอุปาทานหรือเปล่า ก็หยุดอยู่ตรงนั้น หยุดนึกในใจว่าเราอุปาทานหรือเปล่า ก็

ก้าวเท้าเดินต่อไปอีก เสียงก็ปรากฏอีก เรียกเหมือน
อย่างเดิม **บอกให้ขึ้นไปข้างบนพระปราสาทเถอะอย่า
เพิ่งไป** ผมก็นึกในใจว่า คราวนี้เราไม่อุปาทานแน่ แต่
คิดว่าลองดูอีกทีเถอะนะ ลองดูให้มันแน่ว่าอะไรเป็น
อะไร คิดว่าจะลองทำเป็นไม่เชื่อดู ก็พยายามก้าวเท้า
เดินไปอย่างรวดเร็วอีกสักสามสี่ก้าว เสียงนั้นก็เรียกตามมา
อย่างรวดเร็ว คล้าย ๆ คนเรียกอย่างกระชั้น บอกว่า **ขึ้นไป
ขึ้นไปเถอะ** ผมก็มาพิจารณาดูพระปราสาทมันสูง ผม
ขี้เกียจปีนป่าย แต่เมื่อเป็นอย่างนี้ถึงสามครั้งนี้ ก็ชวนให้
น่าสนใจก็พยายามตะเกียกตะกายปีนขึ้นไปถึงข้างบน
ปรากฏว่าผมขึ้นไปไม่เสียเหนื่อยเปล่า ได้พบว่าที่บน
ผนังภายในพระปราสาทยังมีลวดลายปั้นปูน เป็นฝีมือช่าง
อยุธยารุ่นเก่าเหลืออยู่บ้างเป็นบางส่วน ผมได้เห็นเข้าก็
เกิดประโยชน์ เพราะผมกำลังสะสมเรื่องรูปแบบของ
ลวดลายเพื่อเอามาทำเป็นคู่มือการศึกษาของเด็กได้เห็น
เข้ามีโอกาสได้ลอกได้ถ่ายรูปไว้ ก็มาคิดในใจว่านี่จะ
เป็นสิ่งใดก็ไม่ทราบ แต่เขาก็มีเจตนาดี เมื่อเห็นผมไป
เพื่อต้องการเก็บรวบรวมสิ่งเหล่านี้ เขาก็พยายามจะช่วย

ไม่ให้เราตกเราหล่น ในสิ่งที่เป็นสมบัติวัฒนธรรมของชาติ จึงมาตั้งมารั้งและปรากฏให้เราเห็นจนกระทั่งผมได้ไปพบสิ่งเหล่านี้เข้า ผมก็ได้เก็บรวบรวมมาได้ใช้ประโยชน์ หลังจากผมเดินลงมาแล้ว พอก่อนผมจะออกจากกำแพงแก้ว ผมก็ยกมือไหว้อีกครั้งหนึ่ง บอกเจ้าที่เจ้าทางเป็นการลา ก็ปรากฏว่าเงานั้นก็หายไปทันที ความรู้สึกของผม ก็ไม่มีเงาอันนั้นติดตามผมออกมาถึงข้างนอก นี่เป็นอย่างนี้ที่ผมได้พบอันแรกก็มีความสงสัยอยู่ จึงได้แจ้งความกับอาจารย์พรว่า ควรจะไปดูที่วัดนี้อีกที

ที่วันนี้ไปดูก็เกิดเหตุการณ์ที่ว่า คุณศรีเพ็ญเองก็เมื่อติดต่อเข้าไปครั้งแรก ๆ เราคิดว่า อาจจะผิดหวังเสียแล้ว เพราะปรากฏว่าที่นั่นเมื่อคุณศรีเพ็ญเข้าไปบอกว่าได้เห็นเป็นภูมิ ที่เต็มไปด้วยหมอกควันเต็มไปหมดเลย และเป็นภูมิที่น่ากลัวมาก และปรากฏว่ามีเป็นรูปคนหรือเป็นยักษ์มีขนาดใหญ่มากเหลือเกิน สูงใหญ่เที่ยวเดินเพ่นพ่านไปหมดอยู่ในนั้น แล้วก็ไม่ค่อยจะยอมติดต่อ

อะไรด้วย จนกระทั่งเข้าไปที่หลังอีกทีหนึ่ง คือบอกให้ช่วยดูอีกทีหนึ่ง ก็ปรากฏว่าได้พบบางคนที่อยู่ที่นั่น บางคนในที่นี้หมายความว่า คงจะเป็นวิญญาณหรือเป็นโอปปาติกะอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งพอที่จะติดต่อกันได้ ผมก็ตั้งใจขึ้นมาว่า เราคงจะมีทางพิสูจน์ได้สำหรับในความเชื่อของผม หรือสำหรับในเหตุผลว่า ควรจะเชื่อการติดต่อทางวิญญาณ เป็นเรื่องที่มีเหตุผลสนับสนุนว่า เป็นไปได้จริง ผมก็ให้คำถามแรกกับคุณศรีเพ็ญเลยว่า ลองดูซิว่าสิ่งก่อสร้างที่เหลืออยู่นี้เป็นอะไร? ก่อนอื่นผมขอเรียนให้ท่านทราบว่า ถ้าใครไปวัดมหาธาตุจะพบว่า มันมีกองอิฐกองใหญ่มากทีเดียว ดูไม่ออกว่ามันเป็นรูปอะไร มันเหมือนกับกองภูเขากองอิฐ เขาโกยทิ้งไว้เฉยๆ ผมบอกว่าคุณศรีเพ็ญลองดูซิว่า กองอิฐกองนี้มันเป็นอะไร? รูปร่างมันเป็นอย่างไร?

คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปดูสักครู่หนึ่ง ก็บอกว่า รูปร่างมันขึ้นไปแหลมๆ ตรงๆ นี่ ผมก็บอกว่ามีลักษณะอะไรใกล้เคียงที่อยู่แถวนี้บ้างไหม ว่ามันเหมือนกับเจดีย์อย่าง

นี้ใหม่ เจดียองค์นั้นใหม่ เหมือนเจดียรูปนี้ใหม่ เพราะ
 ในวัดมหาธาตุมีเจดียหลายสิบแบบ และใกล้ ๆ กัน ก็มี
 วัดราชบูรณะ มีพระปรางค์ มีเจดีย มีพระปรางค์แปด
 เหลี่ยม มีเจดียกลม มีเจดียอะไรหลาย ๆ อย่าง ผมก็ซึ
 ทดสอบดูว่า คุณศรีเพ็ญดูซิว่ามันเหมือนอะไรในบริเวณ
 นั้น การทดสอบแบบนี้ ก็เปรียบเหมือนกับการทดสอบ
 แบบปัจจุบัน คือตั้งตัวลงให้เลือก ปัจจุบันการสอบ
 แบบปรนัยจะมีให้เลือกอย่างน้อย ๆ ก็สี่คำถาม บางคน
 ก็อาจจะเลือกโดยวิธีหลับตาเสียดาย แบบทางพระบาท
 จ้มลงไป แล้วแต่ดวงถูกก็ได้ ไม่ถูกก็แล้วไป ในกรณี
 การตั้งคำถามสุ่มอย่างนี้ดี ผมก็ตั้งคำถามอย่างนี้กับคุณ
 ศรีเพ็ญว่า ดูซิเหมือนกับอะไร คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า
**เหมือนกับพระปรางค์องค์โน้น คือเหมือนพระปรางค์
 ที่วัดราชบูรณะ** นี้ก็เข้าเค้ามาอันหนึ่ง แต่ผมก็ยังไม่แน่
 ใจ คุณศรีเพ็ญอาจจะเห็นว่าพระปรางค์องค์นั้นองค์ใหญ่
 น่าจะสำคัญกว่าองค์เล็ก ๆ ผมก็ถามอีกทีว่า *ดูให้แน่ว่า
 พระปรางค์มีกี่ยอด ?* ก็เข้าไปดูอีกสักพักก็บอกว่า **พระ
 ปรางค์มีห้ายอด** ผมก็อุบเสียดไม่ตอบว่าจริงหรือไม่จริง

ก็บอกให้ดูอีกทีว่า ตรงข้างหน้าที่มันเหลือเป็นรูปกลม ๆ คล้าย ๆ กับเส้นเชือก คล้าย ๆ ต้นมะพร้าว ล้มลงมา นี่เป็นอะไร ? มันพอจะเป็นอะไร ? เพราะที่นั่นไม่มีอะไร เหลือ เป็นแต่อิฐกอง ๆ เป็นรูปนิต ๆ หน่อย ๆ คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปดูสักครู่กับบอกว่า **มันเป็นรูปเหมือนตัวอะไรลงมาแล้วก็มีหัว คล้าย ๆ กับเป็นสิงห์ก็คล้าย ๆ คล้าย ๆ เป็นงูก็คล้าย ๆ** แล้วผมก็ถามว่า **มันมีกี่หัว** ก็บอกว่า **มีเท่านั้นหัว ๆ** แล้วบอกว่าดูอีกซีกว่า **รอบ ๆ มีอะไร?** ก็เข้าไปดู ก็กลับออกมาบอกว่า **มีรูปเป็นยักษ์บ้าง เป็นตุ๊กตาบ้าง เป็นอะไรตั้งเป็นแถว ๆ เลยรอบ ๆ นั้น** ซึ่งที่นั่นไม่มี มีแต่กองอิฐพัง ๆ เพราะฉะนั้น ก็สรุปได้ว่า คุณศรีเพ็ญเห็นเป็นพระปรางค์มีห้ายอด และตรงข้างหน้าเป็นรูปเหมือนงูแล้วก็มีหัวเหมือนสิงห์ หรืองูเลื้อยลงมา มีตุ๊กตามาก ๆ ตั้งรอบ ๆ นั้น นี่เป็นข้อสรุป ที่คุณศรีเพ็ญได้เห็น

คราวนี้ผมก็จะไขว่ ว่าจริงหรือที่คุณศรีเพ็ญเห็นอย่างนั้น ตามพงศาวดารที่เขียนเอาไว้ว่า ในแผ่นดินพระบรม

ราชาธิราชที่ ๑ บอกว่า แรกสถาปนาพระศรีรัตนมหา
 ธาตุ ฝ่ายบูรพทิศหน้าบรรณชั้นสิงห์ สูง ๑๙ วา ยอด
 นพศูล สูง ๓ วา พอมาถึงในสมัยพระราเมศวรก็บอก
 ว่า เสด็จออกทรงสิงห์ยังพระที่นั่งมัจฉาลิเสก เวลา ๑๐
 ทุ่ม ทอดพระเนตรฝ่ายบูรพทิศเห็นพระบรมสารีริกธาตุ
 เสด็จปาฏิหาริย์ เรียกปลัดวังให้เอาราชยานเสด็จออกไป
 ให้เอากรุยปักขึ้นไว้ สถาปนาพระมหาธาตุนี้สูง ๑๙
 วา ห้ายอด นพศูลสูง ๓ วา ให้ชื่อวัดมหาธาตุ แล้วต่อ
 มาในสมัยพระบรมราชาธิราชที่ ๒ คือ สมัยแผ่นดิน
 พระเจ้าสามพระยา เมื่อเสด็จไปตีเมืองพระนครหลวง
 ได้ คือเมืองกัมพูชา ก็ได้ให้ชนรูปสัตว์ รูปพระโค รูปไทวา
 ริก รูปต่าง ๆ เอามาบูชาที่พระบรมธาตุนี้ สิ่งเหล่านี้ยัง
 ปรากฏอีกในแผ่นดินพระเจ้าบรมโกษ เมื่อพ.ศ. ๒๒๙๓
 ราชทูตลังกาได้เข้ามาขอพระสงฆ์ไทยไปสำหรับ เป็น
 เชื้อวงศ์ของลังกาที่เรียกกันว่า **สยามวงศ์ในปัจจุบัน**
 พวกทูตนั้นเข้ามาและก็ได้รับการนำไปชมวัดต่าง ๆ พวก
 ทูตลังกานั้นเมื่อไปถึงวัดมหาธาตุนี้ ก็ได้พรรณนาไว้ใน
 หนังสือสยามวงศ์ ประดิษฐานสยามวงศ์ในลังกาทวีป มี

ปรากฏว่าราชทูตมาดู ก็บอกว่าพระปรางค์นี้สูงมากทีเดียว และเป็นห้ายอด หุ้มทองเต็มทั้งองค์ และด้านหน้าที่เป็นบันไดลงมา รวบบันไดนั้นทำเป็นรูปนาคราชตัวเท่าลำตาล เลื้อยลงมาแผ่พังพานเป็นเจ็ดหัวอยู่ที่เชิงบันไดรอบ ๆ นั้นมีรูปวิฆาต รูปกินนร รูปโทวาริกรูปตุ๊กตา รูปสัตว์ต่าง ๆ ล้อมรอบ ที่เชิงพระมหาธาตุพรรณาไว้ในหนังสือประดิษฐานสยามวงศ์ ในลงกาทวีปในแผ่นดินพระเจ้าบรมโกษ และวัดนี้ก็อยู่มาจนกระทั่งถึงในสมัยรัชกาลที่ ๖ ตอนต้นแผ่นดิน พระปรางค์เหล่านี้จึงพังลงมาหมด แต่ว่าก่อนหน้านั้นชำรุดมาในตอนเสียกรุงศรีอยุธยา วัดนี้ถูกไฟเผาทั้งวัด คือก่อนเสียกรุงศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่า ใน พ.ศ. ๒๓๐๙ เกิดเป็นอุบัติขึ้น คือมีกาสองตัวบินมาตีกัน แล้วตกลงไปพอดีที่ยอดนพศูล ซากของอีกานั้นเสียบติดยอดนพศูลอยู่แล้วหลังจากนั้นมาอีกปีหนึ่งจนกระทั่งเกิดศึกสงคราม จนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยา วัดมหาธาตุซึ่งเป็นวัดใหญ่ก็ถูกทำลาย ถูกเผาหมด รูปสัตว์ต่าง ๆ นั้นถูกขนเอาไปที่เมืองพม่าเสียเกือบหมดสิ้น ที่

เหลืออยู่ก็ยุบสลายสูญหายไป แล้วก็วัดนี้ก็กลายเป็นวัดร้างตลอดมา จนถึงสมัยต้นรัชกาลที่ ๖ พระปรางค์ก็พังลง จนกระทั่งถึงฐานกลายเป็นกองอิฐ หลังจากนั้นก็มีพวกผู้ร้ายไปลักขุดก็ช่วยกันทำลายรูปทรงที่อยู่ให้สูญสลายไป ก็เหลือแต่กองอิฐที่มีแต่พวกพีชไม้ต่าง ๆ ขึ้นปกคลุมอยู่ ฉะนั้น **สิ่งที่คุณศรีเพ็ญไปเห็นกับสิ่งที่ผมสรุปให้ฟังนี้ กับสิ่งที่ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุเหล่านี้ตรงกัน**

แล้วจดหมายเหตุเหล่านี้ บางท่านอาจจะแย้งว่า คุณศรีเพ็ญ อาจจะไปอ่านมาก่อนก็ได้ อาจจะไปค้นมาก่อนก็ได้ อันนั้นก็เป็นเหตุผลอันหนึ่ง แต่สำหรับผมเอง ในฐานะที่ว่า เคยค้นเคยศึกษาในเรื่องโบราณคดี และประวัติศาสตร์มาพอสมควร จดหมายเหตุหรือบันทึกต่าง ๆ ที่ผมอ้างมานี้ ไม่ได้เป็นหนังสือที่ดีพิมพ์แพร่หลายเหมือนรายสัปดาห์ที่อ่านกันได้ทุกวัน หรือซื้อกันได้ ในราคาถูก ๆ อย่างทุกวันนี้ เพราะหนังสือบางฉบับ อย่างเช่น หนังสือประชุมพงศาวดารภาค ๖๓ ที่มีรูป

พระปรางค์วัดมหาธาตุ เมื่อยังไม่พังสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงฉายเอาไว้ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้ตีพิมพ์มาแล้วเป็นเวลาประมาณ ๕๖ ปี และเมื่อตีพิมพ์รุ่นใหม่ ก็ไม่ได้ที่พิมพ์ภาพนี้ให้เห็น และรูปภาพนี้ไม่ได้เป็นรูปที่จะปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจนอย่างในที่อื่น ๆ ที่เห็นได้ง่าย เพราะรูปภาพนี้ฟิล์มเป็นของหลวง และรูปนี้มีอัดอยู่พิมพ์ขยายเป็นรูปใหญ่ อยู่ที่สำนักพระราชวังเท่านั้น เพราะฉะนั้น จึงไม่ได้เป็นที่แพร่หลายออกไป อันนี้ภายหลังจากที่คุณศรีเพ็ญ ได้บอกผมแล้ว เรามาพิสูจน์เห็นแล้วว่าสิ่งนั้นจะเห็นจริงหรือไม่จริง ต่อมาอาจารย์พร ได้มีโอกาสได้เข้าไปในพระบรมราชวัง และมีโอกาสได้เห็นรูปนี้ คุณศรีเพ็ญเมื่อเห็นรูปนี้ที่แรกก็สงสัยว่าใช่หรือเปล่า เพราะไม่เคยเห็นรูปมาก่อน เห็นแต่สิ่งที่เข้าไปติดต่อกันจนกระทั่งผมบอกว่า นี่ละคือรูปวัดมหาธาตุนั้นละ เพราะว่าที่ คุณศรีเพ็ญ เห็นนั้นอย่างหนึ่ง แต่ที่เห็นมามันชำรุดลงไปแล้วก็อาจจะเห็นไม่ตรงกัน แต่นี้เป็นข้อพิสูจน์ได้ว่า คุณศรีเพ็ญไม่เคยเห็นรูปนี้มาก่อน

จึงบอกได้ว่า พระปรารักษ์เป็นอย่างนั้น ๆ เป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นว่า :-

ถ้าเคยเห็นรูปร่างมาก่อนก็บอกได้ว่าเป็นอย่างนั้น ๆ พอไปเห็นรูปอีกทีบอกว่า นี่รูปร่างนี้อย่างไรที่ว่า แต่พอพาไปเห็นรูปจริง ๆ ยังนึกไม่ออกเลย เพราะไม่เคยเห็น รูปที่เขาพิมพ์ ฉะนั้นอันนี้บางท่านอาจจะแย้งบอกว่า ที่เห็นในรูปที่ติดต่อกับที่เป็นรูปจริง ทำไมจึงไม่รู้จัก ถ้าท่านลองพิสูจน์เองจะพบได้ว่า บางอย่างเราเห็นคนในภาพยนตร์กับมาเห็นตัวจริง บางทีเราก็จำไม่ได้ว่าตัวจริง คนนี้เป็นคนที่แสดงภาพยนตร์ เพราะว่าบางทีแสดงภาพ ยนต์นั้นอย่างหนึ่ง เช่นใส่ขนตา พอออกมาจริงเอาขนตาออกก็จำไม่ได้ว่าคนเดียวกันหรือเปล่า ผมกล้าทำท่านได้เลยว่า ถ้าท่านได้เห็น เพชรา เขวราชฎ์ ในภาพยนตร์ แล้วท่านลองไปที่บ้านเขา เมื่อเวลาเขาแรกอาบน้ำออกมาจากห้องน้ำ ท่านจะจำไม่ได้ว่าคนนี้เพชราหรือเปล่านั้นเป็นเรื่องที่ว่าจะพันข้อหาว่า เมื่อเห็นอย่างนั้นแล้วทำไมจำไม่ได้ อันนี้เป็นข้อพิสูจน์อันหนึ่งว่า สิ่งที่เห็น

ตามที่ผมสรุปมา กับสิ่งที่เราค้นตามจดหมายเหตุ และ
สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปภาพนั้นตรงกัน นี่เป็นเรื่องหนึ่งที
อยู่ชยา

คราวนี้มีข้อปลีกย่อย อีกหน่อยหนึ่งที่อยู่ชยาว่า
ทำไมคุณศรีเพ็ญเข้าไปที่แรก จึงเห็นบรรยากาศเต็มไป
ด้วยหมอกควัน แล้วทำไมจึงเห็นยักษ์มากมายเหลือเกิน
อันนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่ผมเอง ผมเคยได้ยินได้ฟัง เป็นเรื่อง
ที่คนรุ่นเก่าจะพูดเสมอเล่าให้ฟังเสมอ เกี่ยวกับการที่คน
โบราณมีความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับ อย่างเป็นต้นว่า
เมื่อพ่อขุนรามคำแหงสร้างพระมหาธาตุ ที่กลางเมืองศรี
สัตตนาถ ในศิลาจารึกก็บอกไว้ว่า ทำภาพยนต์ให้รักษา
พระธาตุที่นั่น ในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช
บอกว่า เมื่อสร้างพระมหาธาตุที่นครศรีธรรมราชแล้ว ก็
ไปเอาพวกบาทั้งหลาย คือพวกผู้รู้ทั้งหลาย เอามาผูก
ภาพยนต์ไว้ให้บริบาลรักษาพระมหาธาตุที่นั่น ในภาค
เหนือก็เหมือนกัน ตำนานพระธาตุเก่า ๆ ของทางภาค
เหนือ เมื่อสร้างพระธาตุอะไรที่ใดแล้ว หรือสร้างวัดที่ ใด
แล้วเขาจะต้องผูกภาพยนต์ ซึ่งในขุนช้างขุนแผนบอก

ว่าหุ่นยนต์ สร้างหุ่นภาพยนตร์ หรือหุ่นยนต์ขึ้นไว้
สำหรับปกป้องรักษาที่นั่น อันนี้มีข้อพิสูจน์อันหนึ่งที่
วัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ช่างได้นั้นเป็นกรุมหา
สมบัติที่ใหญ่มาก มีผู้พิสูจน์โดยการเอาเชือกยาว ๆ แล้ว
ก็เอาดินเหนียวที่ขึ้นติดไว้ที่ปลายเชือก แล้วหย่อนลงไป
ตามช่องลม แล้วก็ตกได้ของที่เป็นเงินทองเครื่องประดับ
ขึ้นมาบ่อย ๆ ต่อมาก็มีผู้พยายามจะเข้าไปทางห้องใต้
บันไดใหญ่ แต่เข้าไปแล้วก็ปรากฏว่า มีลมพัดแรงเข้า
มา แล้วเขาก็ลองเอาผ้าโยนเข้าไปในช่องลมนั้นค่อนข้าง
มืด ปรากฏว่าผ้านั้นปลิวออกมาเป็นชิ้นขาดเป็นท่อน ๆ
ตามตำนานก็บอกไว้ว่า ที่ในนี้มีหุ่นยนต์ แล้วก็มีการ
ยนต์ที่ฝันอยู่ตลอดเวลา อันนี้จะเท็จจริงอย่างไร น่าจะ
พิสูจน์กัน เพราะการผูกพันหรือหุ่นยนต์เรามีกัน
เสมอ เราจะเห็นได้ว่าเหตุที่เรามีรูปยักษ์ รูปทวารบาล
ติดไว้ตามหน้าประตูโบสถ์วิหาร หรือพระราชวังอันนั้น
ก็เป็นหุ่นหรือเป็นสภาวะให้วิญญาณ หรือสิ่งที่เขาผูกเอา
ไว้ได้อาศัย เพราะฉะนั้น คนโบราณ ที่ทำยักษ์ไว้หน้า
ประตูไม่ได้ทำเอาไว้สิ้นเปลืองเงินเปล่า ๆ แต่มีความเชื่อ

ว่าจะเป็นที่ให้อยู่ให้อาศัยของภพยนต์อันนั้น จะได้รับการรักษา
สถานที่นั้น เพื่อไม่ให้คนมาทำลายหรือมาทำชั่วทำไม่ดี
ฉะนั้น เมื่อคุณศรีเพ็ญเข้าไปพบยักษ์ที่แรกไม่น่าอัศจรรย์
เพราะยักษ์เหล่านั้นผมพบมาก่อนแล้ว ยักษ์เหล่านั้นนอน
กลิ้งอยู่กับดิน ถ้าใครไม่สังเกตก็จะไม่เห็น เพราะมัน
พัง ฉะนั้นหุ่นยนต์หรือภพยนต์ ถึงแม้ว่าสิ่งที่เป็นที่
เกาะที่เกี่ยวข้องนั้นมันจะพังลงไปแล้ว สิ่งที่เขาผูกไว้แต่เดิม
มันก็คงยังอยู่ เพราะฉะนั้น ก็คงยังเดินพิทักษ์รักษาแถว
ตะบองตีตะบองครี๊มครี๊มครี๊มครี๊ม เมื่อเวลาคุณศรีเพ็ญ
เข้าไปก็ไม่ว่ามาดีมาร้าย ก็ชู่เอาไว้ก่อนเมื่อเข้าไปครั้ง
แรก แล้วทำให้บรรยากาศมืดมัวจะได้น่าตกใจ แล้วก็
จะได้ไปเสีย จะได้ไม่มาอวดแวดที่นั่น แล้วไม่ใช่แต่ที่อย่าง
นี้ ที่อื่นๆก็ไปพบอีกเหมือนกัน ในที่ที่เราเชื่อว่าเขาจะ
ต้องผูกหุ่นยนต์เอาไว้แบบนี้ อันนี้เป็นเรื่องเพิ่มเติมที่
วิดมหาธาตุ

วัดสนามชัย สุพรรณบุรี

ที่นี้ยังมีที่อื่นได้ไปกันอีกเป็นต้นว่า ที่สุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเมืองเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยทวาราวดี แล้วก็ต่อมาถึงสมัยลพบุรี สมัยอยุธยาจนกระทั่ง ถึงสมัยปัจจุบัน ยังเป็นบ้านเมืองกันอยู่ ที่สุพรรณบุรี ก็มีโบราณสถานหลายแห่งด้วยกัน เหตุจูงใจที่เราไป สุพรรณบุรี นั้น ก็คือเหตุจูงใจเกี่ยวเนื่องกัน ด้วยเรื่องที่ผมเองได้ร่วมค้นเรื่องนี้กับผู้ใหญ่บางท่าน เกี่ยวกับเรื่องประวัติ การทำสงครามยุทธหัตถี ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรกับ สมเด็จพระมหาอุปราชา ก็เผอิญมีท่านผู้รู้ท่านหนึ่ง ที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ค่อนข้างจะมีอิทธิพลมาก สำหรับเมืองไทย ได้เขียนเอาไว้เป็นเชิงสรุปว่า **ที่วัดสนามชัย นั้น เป็นเจดีย์ยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรกับพระมหาอุปราชา** ก็ทำให้ผมเองมีความสงสัยว่า จะเป็นไปได้ไหม ผมเองไปดูรูปแบบอย่างนั้นมาก่อนหลายครั้งแล้ว ก็ไม่เชื่อว่าจะเป็นเจดีย์สมัยสมเด็จพระนเรศวร เพราะเจดีย์รุ่นนั้นจะต้องเป็นเจดีย์สมัยอโยธยา

เพราะมีลักษณะเหมือนกันกับเจดีย์ที่เมืองสวรรค เมือง
ชัยนาท ซึ่งเป็นเมืองเก่ารุ่นอโยธยามาก่อน หรือมี
ลักษณะคล้ายกันกับเจดีย์ที่วัดเจ้าแก้วเจ้าไทย หรือวัด
พระยาไทย หรือวัดที่เรียกกันว่า วัดขุนเมืองใจใน
จังหวัดอยุธยา ซึ่งเป็นเจดีย์รุ่นแรกๆ คราวนี้ผมก็ไปที่
นั่นพร้อม กับอาจารย์พร และคุณศรีเพ็ญก็ไปด้วย พอ
ไปถึงแล้ว เจดีย์องค์นี้ทางกรมศิลปากรเคยไปขุดแต่ง
แล้ว ก็ไปพบกระดูกคนเป็นจำนวนมากฝังอยู่ภายในกรุ
องค์เจดีย์ ก็เลยสันนิษฐานกันว่า คงจะเป็นกระดูก
พวกทหารที่ตายในสงครามสมัยสมเด็จพระนเรศวร
เอามาฝังรวมกันไว้ที่นี่ เมื่อไปแล้วก็ให้คุณศรีเพ็ญ
ลองดูก็ปรากฏว่า คุณศรีเพ็ญ ได้เข้าไปติดต่อได้พบกับ
ท่านบางคนที่นี่ คงจะเป็นวิญญูณที่นั่นท่านเล่าให้
ฟังว่า เจดีย์องค์นี้สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น พระ
รามศวร ซึ่งเป็นราชบุตรของพระเจ้าอู่ทอง เมื่อ
ขึ้นครองราชสมบัติเป็นครั้งที่สอง ได้จับพระเจ้า
ทองลัน ซึ่งเป็นหลานประหารชีวิตที่วัดโคกพระยา
แล้ว ก็จึงได้มาสร้างเจดีย์ที่สนามชัยนี้ เป็นการ
ไถ่บาป เพราะว่า เมืองสุพรรณเป็นเมืองเดิมของพระ

บรมราชาธิราชที่ ๑ คือ ขุนหลวงพระจ้าว ซึ่งเป็น
ราชบิดาของพระเจ้าทองล้าน ฉะนั้น เมื่อฆ่าพระเจ้า
ทองล้านตายแล้ว ก็เอาอัฐิของพระเจ้าทองล้านมาสร้างเจดีย์
องค์นี้ แล้วบรรจุเอาไว้ที่สุพรรณบุรี เพราะเป็นบ้าน
เดิมของพระบิดา ของพระเจ้าทองล้าน ฉะนั้นพอมาพูด
ว่า พระราเมศวรมาทรงสร้างเอาไว้พิจารณารูปแบบของ
เจดีย์ มันก็ร่วมสมัยกันได้ เพราะพระราเมศวรก็เท่ากับ
เป็นสมัยอยุธยาตอนต้น ศิลปะก็ต่อเนื่องกันมาจากสมัย
อโยธยา เพราะฉะนั้นรูปแบบของเจดีย์จึงยังไม่คลี่คลาย
เพี้ยนไป รูปแบบเจดีย์ก็เป็นเจดีย์แปดเหลี่ยม มีซุ้มแปด
ด้านสำหรับไว้พระ แล้วข้างบนเป็นทรงกลม นี่เป็น
ลักษณะของอยุธยาหรืออโยธยาก็ร่วมสมัยกันได้

คราวนี้ก็บอกว่าทำไมวัดนี้จึงชื่อสนามชัย ก็เข้าไป
ถามอันนี้เป็นความโง่ของผมเอง เพราะว่า คำว่า
สนามชัย เมืองไหน ๆ ก็มีทั้งนั้น คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปถาม
ผู้ที่บอกให้ก็บอกว่า สนามชัยก็คือบริเวณตรงนี้เดิมมัน
เป็นที่สำหรับเขาซ้อมฝึกทหารกัน แล้วไม่ห่างจากนี้ไป
ก็เป็นพระราชวัง นี่ก็สมด้วยจริง เพราะว่าที่ชื่อสนามชัย

อย่างที่กรุงเทพฯ ๗ ก็มีสนามชัยอยู่ที่ตรงข้างพระราชวังพระราชอุทยานสราญรมย์ ที่อยุธยาก็มีสนามชัยอยู่ที่หน้าวัดจักรวรรดี อันนี้ก็ทุกเมือง ฉะนั้นก็ไปสร้างเจดีย์ไว้ที่สนามชัย อีกอันหนึ่งก็ถามว่า กระจุกคนทั้งหลายที่มีอยู่ในเจดีย์องค์นี้ เป็นกระจุกทหารของสมเด็จพระนเรศวร หรือเป็นกระจุกของใครเอามาไว้ที่นี่ คนที่เฝ้าที่นั่นก็บอกว่า กระจุกนี้เป็นกระจุกเจ้านายในตระกูลของเมืองสุพรรณทั้งนั้น เมื่อเวลาที่ตายแล้วเผา แล้วก็เอาอัฐิมารรจไว้ เป็นที่รวมพระอัฐิ อันนี้ก็ทำให้เรานึกขึ้นได้ว่า มันเทียบได้ทีเดียว เพราะว่าเมืองหนึ่ง ๆ เจ้านายที่ปกครองเมืองนั้น ๆ จะต้องทำสถูปแล้ว ก็เก็บอัฐิเข้าไว้เป็นที่เป็นที่ทาง อย่างเช่นวัดพระศรีสรรเพชญ์ มีพระวิหารอยู่ทางท้ายวัด เรียกว่าวิหารท้ายจรมัน ทำเป็นพระเจดีย์ขึ้นมาแล้วก็ทำเป็นช่องเล็ก ๆ เรียงไปในนั้นหมดแล้วปรากฏว่า เมื่อระยะแรกที่คนไปขุดพบ ก็พบว่ามีผอบต่าง ๆ ประจำไว้ตามช่องต่าง ๆ นั้น ในผอบต่าง ๆ เมื่อเปิดขึ้นแล้วก็พบว่า มีพระอัฐิเหลืออยู่มาก แต่ว่าคนที่ใจไม่ค่อยจะรู้จักคุณค่า ก็เทพระอัฐิทิ้งเสียแล้วก็เอา

ผอบที่เป็นพวกเบญจรงค์บ้าง พวกโลหะบ้าง เป็นทอง
 บ้าง พวกนี้ก็เอาไปหมด ก็คงจะเหลือแต่ช่องเปล่า ๆ
 ไว้ หรือที่เมืองนครศรีธรรมราชก็มีสถูป สถูปที่เป็นของ
 ตระกูล ณ นคร เขาก็ไปทำรวมกันเอาไว้ อันนี้เป็น
 ประเพณีเป็นธรรมเนียมของโบราณมีอย่างนั้น ที่สุโขทัย
 เองก็มีวัดที่สำหรับบรรจุอัฐิ โดยเฉพาะแต่ละตระกูลเขา
 ก็ทำเอาไว้ ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่คุ้นเคยเข้าไปแล้วเอา
 เรื่องออกมาเล่า และเรื่องที่เราเล่านั้นก็ไปตรงกับคติความ
 เชื่อกันที่เราเทียบได้ว่าวัตถุจริง ๆ ร่วมสมัยกันอย่างนั้น ๆ
 ก็ตรงกัน มีส่วนตรงกันจริง

วัดขุนเมืองใจ อยุธยา

คราวนี้ขอย้อนกลับมาพูดถึงวัดขุนเมืองใจว่า เป็น
 วัดร่วมสมัยกับอยุธยาตอนต้น วัดขุนเมืองใจอยู่ที่จังหวัด
 อยุธยา มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ผมไปอยุธยาพอดีกับที่วัดขุนเมือง
 ใจเขากำลังขุดสำรวจตกแต่งก็มีความสงสัยว่าวัดขุนเมือง
 ใจมีลักษณะเก่าแก่แค่ไหน เพราะศิลปะมันร่วมสมัยกัน

อยู่กับอยุธยาตอนต้น หรือแบบอย่างที่สืบมาจากอยุธยา
ที่นั่นคุณศรีเพ็ญก็ไป วันนั้นผมก็ให้คุณศรีเพ็ญถามว่า
วัดนี้ใครเป็นคนสร้าง ? สร้างตั้งแต่เมื่อไร ? เพราะว่า
รูปแบบนี้มันเทียบได้ แต่ผมไม่ได้บอกรูปแบบกับคุณ
ศรีเพ็ญว่า ผมจะไปเทียบกับอะไร แต่อยากจะทำให้คุณ
ศรีเพ็ญบอกมาก่อนว่า วัดนี้ใครเป็นคนสร้าง สร้างสมัย
ไหน อันนี้เหมือนกับการหลับตาทายของในถ้วย คนที่
เอาของไปซ่อนไว้ในถ้วย ก็ย่อมรู้แล้วว่า ของในถ้วย
นั้นเป็นอย่างไร คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า **วัดนี้น้องชาย
ขุนบรม ๙ เป็นผู้สร้าง** คำว่า **ขุนบรม** ได้เคยอธิบายไว้
ครั้งหนึ่งเมื่อคราวที่แล้ว คำว่า **ขุนบรม** ในที่นี้หมายถึง
ขุนหลวงพระจันนั่นเอง ซึ่งเป็นพระบรมราชาธิราช
ที่ ๑ **วัดนี้น้องชายเป็นผู้สร้างให้ในนามของพี่ชาย
คือพระบรมราชาธิราชที่ ๑ หรือขุนหลวงพระจัน** บอก
มาอย่างนี้ ที่บอกเพราะคุณศรีเพ็ญเข้าไปติดต่อกับคนที่
อยู่ที่นั่น แล้วเขาบอก พอบอกอย่างนี้ก็เป็นอย่างที่ตรงกัน
ตรงกันในที่นี้ก็หมายความว่า ตรงกันกับในสิ่งที่ผมรู้ ผม
รู้ก็คือ รูปแบบของพระเจดีย์ มีผังมีรูปแบบมีบัวหัวเสา

มีลวดลายบัวมีทรวดทรง แล้วที่เราจะกำหนดได้ว่าเป็น
 สมัยไหน ก็คือ ที่เจดีย์องค์นี้ลวดลายที่เขาปั้นปูนเอาไว้
 บอกสมัยได้เลย เพราะลวดลายแต่ละสมัยบอกสมัยได้
 เลยว่า สมัยนี้ขององค์นั้น ๆ อย่างเช่นว่า ลวดลาย
 สมัยพระบรมไตรโลกนาถ เขาจะบอกอย่างนี้ ๆ เขาจะ
 กระหมวดตัวลายอย่างนั้น จะแบ่งเป็นกัณฑ์ ลายสมัย
 ปราสาททองจะสับดปลายแหลมเท่าไร จะสับดปลายก็
 ขึ้น มันบอกได้หมด ฉะนั้นลวดลายนี้จึงชี้ให้เห็นเด่นชัด
 ว่าร่วมสมัยอยู่ แล้วลวดลายไม่ได้อยู่ที่ที่เราจะเห็นได้
 ง่าย เพราะว่าผมไปที่ไหนเอาคุณศรีเพ็ญไปพิสูจน์ ผม
 จะพาไปตรงที่ว่า เป็นที่อับจะมองอะไรไม่ค่อยเห็น หรือ
 ที่มองอะไรไม่กระจ่างแล้วก็ไปสอบกัน คล้ายกับว่าเอา
 อะโรมาครอบปิดตาให้ดูหรือปิดตาทายกัน ต่อเมื่อทาย
 ออกมาเสร็จแล้ว ตรงกันตรงไหน ผมก็พาไปดูว่านี่ตรง
 กัน ตรงนั้นตรงกัน เป็นการทดสอบกันจริง ๆ ทดสอบ
 อย่างน่าโมโหสำหรับคนที่ไม่หนักแน่น หรือคนที่ไม่เชื่อ
 ในวิชาการจริง ๆ ว่าข้าพเจ้าเองมีวิชาการแน่ ๆ ละใคร

มาทดสอบก็แน่นได้ แต่ถ้าไม่แน่นละก็ ผมก็คงจะเจ็บตัวไปแล้วหลายครั้ง เพราะโดยวิธีการทดสอบแบบนี้

ปราสาทหินพิมาย นครราชสีมา

คราวนี้ยังมีเรื่องต่ออีกอันหนึ่ง คือที่พิมาย ที่พิมายเกิดจากว่าผมเคยใส่ไฟอาจารย์พรไ้ว้มาก คือหมายความว่า **ผมไม่เชื่อว่าขอมมีจริงในเมืองไทย จะเป็นด้วยผมชาตินิยมรุนแรงก็ได้** แต่ผมคิดว่าผมไปพบเงื่อนงำ ตามที่เขาเขียนประวัติศาสตร์ให้เราอ่านว่า **ขอมเคยมีอำนาจในเมืองไทย** คนที่เป็นต้นความคิดนั้น คือพวกฝรั่งเศสที่มีผลพลอยได้ จากการเข้าครอบครองอินโดจีน แล้วพยายามจะเขียนประวัติศาสตร์ครอบคลุมมาว่า **ขอมเคยมีอำนาจในดินแดนอื่น** นอกเหนือจากฝรั่งเศสปกครองฝรั่งเศสก็จะถือโอกาสอันนั้นมาเบียดบังอ้างสิทธิ์ ซึ่งจะดึงดินแดนที่ขอม ซึ่งเป็นชาติดั้งเดิมที่ตนเองเป็นเจ้าของปกครองอยู่ จะได้ไปเบียดบังดินแดนนั้นมาผนวก เช่น

ดินแดนเขาพระวิหารที่เราสูญเสียไป เพราะฝรั่งเศสถือว่า เป็นของขอมเดิมสร้างเอาไว้ คือพยายามต่อสู้ที่จะได้ ดินแดนอันนั้น คือเป็นของเขา ไปเป็นประโยชน์ของเขา อันนี้ผมก็มาพบว่า **ประวัติศาสตร์ไทยเราไม่ใช่คนไทย** เขียน ต่างชาติมาเขียน เขียนแล้วเขียนผิด และสร้าง ทัศนคติให้เรายอมรับ รับแล้วเราจะต้องสูญเสียผลประโยชน์สูญเสียเอกราชบางส่วนไป อย่างน้อยๆก็ สูญเสียเอกราชทางจิตใจที่เราเคยเป็นข้าขอมมาแล้ว ขอมเวลานี้ไปอยู่ที่ไหน อันนี้อาจารย์พรโดนผม ใสไฟเข้า ก็เลยฮึดขึ้นมาว่า ต้องไปค้นดูว่าขอมมันเป็น อย่างไรแน่ เพื่อจะให้เราเห็นว่าขอมมันมีจริงไหม หรือว่าดินแดนนี้ คนไทยเป็นเจ้าของ สนามที่เราประลองกันครั้งแรก ก็คือ พินาย อยู่ใกล้หน่อย ก็ไปพินายกัน ไปพินายกันแล้ว ก็ปรากฏว่า ได้พบเรื่องราวบางอย่าง ที่ทำให้ทฤษฎีอันนี้ มันแตกแยกออกไปได้ ว่ามันมีเรื่องที่มีข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นมา การไปพินายคราวนี้ผมก็ไปอย่างเพื่อการทดสอบ ก็ไม่คุยไม่พูดอะไรที่เป็นพื้นฐานไปก่อนเลย ระหว่าง ทางที่เล่นรถไป ก็คุยเรื่องดินฟ้าอากาศอะไรต่ออะไร

สารพัดไป ชวนให้เขวให้อะไรไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งไปถึงพินายแล้วก็พักผ่อนกันตามสมควร

พอคุณศรีเพ็ญพร้อมที่จะติดต่อแล้ว ขอให้ติดต่อกันดู การติดต่อครั้งแรกก็ปรากฏว่า **ได้เห็นคนพวกหนึ่งซึ่งไม่ใช่คนไทยในปัจจุบัน แต่มีลักษณะแปลกคือรูปร่างไม่ใหญ่ไม่เล็ก ผิวค่อนข้างคล้ำ ตาค่อนข้างคมแต่ไม่ถึงกับพองถลนน่ากลัว จมูกค่อนข้างโด่ง ปากบางพอสวมควรแต่กว้าง ผมดำ แต่งเนื้อแต่งตัวก็นุ่งผ้าอย่างผู้หญิงก็นุ่งผ้าคล้ายผ้าถุง มีทางเป็นริ้วยาวลงไปตามตัว แล้วก็ห่มผ้าสไบบ้าง คาดผ้าบ้าง มีเครื่องประดับตามตัวพอสวมควร แต่เขาไม่พูดอะไรเลยกับคุณศรีเพ็ญ เข้าไปเหมือนคนแปลกหน้า ก็เป็นเรื่องอัศจรรย์ว่าเขาไม่พูด ถามอะไรก็ไม่พูด มองเหมือนอย่างคนแปลกหน้าอย่างนั้น ก็กลับออกมาเล่าเหตุการณ์อย่างนั้นเราก็งง เหตุการณ์ทำไมเป็นอย่างนั้นเสียแล้ว แต่ในขณะนั้น อาจารย์พรก็บอกให้คุณศรีเพ็ญเข้าไปดูอีกทีซิ ขณะที่เข้าไปในตอนหลัง กลับได้ยินเสียงระเบิดอย่าง**

แรง ๆ ต่อเนื่องกันมากทีเดียว คุณศรีเพ็ญก็กลับออกมาบอกว่า ได้ยินเสียงดัง ปัง ปัง ปัง ตึง ตึง เหมือนกับเสียงระเบิด ไม่รู้เสียงอะไร อาจารย์พรก็บอกว่า ลองเข้าไปดูอีกทีซิ เข้าไปครั้งหลังก็ไปพบเหตุการณ์ว่า **มีคนอีกพวกหนึ่ง หน้าตาเหมือนกับคนรุ่นๆเรา** แต่ว่า การแต่งเนื้อแต่งตัวผิดไปคือ นุ่งผ้าโจงกระเบน ไว้ผมดอกกระทุ่มไว้จอน ผู้หญิงไว้จอนยาวลงมาข้างล่างก็มี ไว้จอนแล้วตัดไปข้างหลังก็มี แต่ผมทรงดอกกระทุ่มสั้น ผู้หญิงเหล่านี้หน้าผากค่อนข้างแคบ โหนกพอสสมควร ตาค่อนข้างเล็ก หางตายาว จมูกโต่ง ปากค่อนข้างหนา และแคบ ผิวคล้ำ ๆ พอสสมควร ผิวอ่อนบ้างก็มีแต่ไม่ถึงกับขาว พวกผู้หญิงเป็นส่วนมากกำลังว่ารุ่นกันทีเดียว กำลังร้องห่มร้องไห้ตืออกซกหัว แล้วก็ในเหตุการณ์นั้น ปั่นป่วนไปด้วยความสับสน คนวิ่งไปวิ่งมา มีหมอกควันแล้วก็มีไฟลุกแล้วก็มีเสียงปืน ยิ่งกันเป็นระยะ เสียงโห่ร้องเป็นครั้งคราว

คุณศรีเพ็ญเข้าไปคราวนี้พูดกันรู้เรื่อง ไปถามเขาว่า

เป็นอะไรอย่างไร เขาพูดเป็นคำแรกเขาบอกว่า **มานี้มียามาหรือเปล่า** เขาต้องการยา **เพราะว่ามีคนบาดเจ็บอยู่** แสดงว่าไปพบเหตุการณ์มีการต่อสู้การสงครามกัน เขาไม่พูดอย่างอื่นเขาบอกว่ามียามาช่วยกันเถอะ เขาบอกว่าเวลานี้คนกำลังเจ็บอยู่ กำลังจะตายอยู่แล้ว คุณศรีเพ็ญก็นำมาแล้ว ผมก็ยังไม่พูดอะไร ก็เลยบอกว่า ลองเข้าไปถามว่าใครกำลังเจ็บป่วยอย่างไร คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปติดต่อเขาบอกว่า *คนที่เจ็บป่วยนั้นเป็นผู้หญิง ชื่อเหลือ* แต่ว่าที่แรกคุณศรีเพ็ญฟังว่าชื่อ *เหลือ* ผมก็ให้ย้อนถามว่า *ชื่อเหลือใช่ไหม* คุณศรีเพ็ญก็ย้อนกลับเข้าไปถามว่า *ใช่ชื่อเหลือ* กำลังถูกปืนมันระเบิดเข้าใส่ กำลังจะตาย มียามาช่วยด้วยเถอะอย่าถามเรื่องอื่นเลย **คนกำลังจะตายอยู่แล้ว** อาจารย์พรก็สงสัยว่า ทำไมเป็นอย่างนั้น ทำไมมันเกิดเรื่องรบราฆ่าฟันกันอย่างนั้น คุณศรีเพ็ญก็สงสัยว่าทำไมเขากำลังจะตาย เพราะไปดูที่ไหน ๆ ก็ไม่เห็นกำลังจะเป็นจะตายกันอย่างนี้ ผมก็บอกว่าไม่น่าประหลาดอะไรหรอก **เพราะว่าห่างจากที่เรานั่งไปประมาณ ๒ กิโลเมตร คือทุ่งสำริด แล้วเหตุการณ์ในอดีต**

ในมิตินั้นยังคงอยู่ และไม่เคยมีใครที่แทงทะเข้าไปใน
 มิตินี้มาก่อน ฉะนั้นคุณศรีเพ็ญครั้งแรกที่แทงทะลุ
 เข้าไปในมิตินี้ จึงไปเห็นเหตุการณ์เหมือนกับเราเอา
 ภาพยนตร์นั้น มาฉายซ้ำอีกทีหนึ่ง เหตุการณ์นั้นคงอยู่
 เสียงยังอยู่ เหตุการณ์ว่าวุ่นยังคงอยู่หมด แล้วคนที่ชื่อ
 เหลื่อนั้น ไม่ใช่คนอื่นไกล ท่านลองไปค้นจดหมายเหตุ
 เมืองนครราชสีมาดู คนที่ชื่อเหลือนี้ คือน้องต่างมารดา
 ของคุณหญิงโม เป็นลูกคุณพระราชสงคราม และเป็นผู้
 ที่ช่วยเหลือในการที่จะปลดแอกอำนาจเจ้าอนุวงศ์ ที่มา
 กวาดต้อนผู้คนขึ้นไปจากเมืองนครราชสีมา แล้วพวก
 เหล่านี้ ไปทำอุบายขอให้พักอยู่ที่ทุ่งสำริด เพราะว่าเดิน
 กันมาสามวันแล้วเท้าพองเดินกันไม่ไหว ผู้คุมเชลยไทย
 พวกนั้นก็ยอมผ่อนผันให้กระทั่งไ้วางใจ แล้วพวกนี้ก็ยึด
 อำนาจคืนจากเจ้าอนุวงศ์

นั่นเป็นเหตุการณ์ในครั้งสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่เจ้า
 อนุวงศ์เป็นกบฏต่อกรุงเทพฯ ๗ แล้วคุณหญิงเหลือก็เป็น
 น้องของคุณหญิงโม มีในจดหมายเหตุ แต่เป็นจดหมายเหตุ
 เฉพาะเมืองนครราชสีมา หรือใครที่เป็นตระกูล

อินทรกำแหง ก็จะไปอ่านหนังสือต้นตระกูลนี้พบอยู่ เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีตัวจริง นี่เป็นเรื่องที่ผม ชัยก เอกไ้วตั้งแต่ตอนเช้าว่าผมจะมาพูดในตอนนี่ว่า ท่านจะเชื่อหรือไม่ เมื่อมาถึงตอนนี้ อีก ๒๕ เปอร์เซ็นต์ที่ผม ทิ้งค้างเอาไว้เมื่อครวก่อน แต่เป็นตอนนี้ผมเชื่อแล้วว่า **สิ่งนี้เป็นวิธีหนึ่งที่จะแทงไปสู่มิติที่ตกค้างอยู่ ใน กาลเวลาและเรามีข้อพิสูจน์ได้** เพราะน่าเชื่อถือเหลือเกิน แม้กระทั่งชื่อ ชื่อครั้งแรกบอกว่า *ເລື້ຍ* เป็นภาษาที่โคราชใช้กันเพี้ยนออกไป แล้วคนที่คุณศรีเพ็ญเห็น นั้น เป็นคนในที่ราบสูงในย่านโคราช ย่านบ้านไผ่ ย่าน ขอนแก่น อยู่ขณะนี้ ถ้าสูงขึ้นไปกว่านั้นคนจะเปลี่ยน ใบหน้าไป คางจะกางออกไปตามหลักมนุษยวิทยา คาง จะใหญ่ จมูกจะแบน และหน้าจะราบกว่านี้ ผิวจะเผือด ผ่องกว่านี้ แต่นี้เป็นคนในย่านนี้ แล้วเครื่องแต่งกายนุ่ง ผ้าโจงกระเบน แล้วมีลายเล็ก ๆ ที่เรียกว่า ลายตาเล็ดงา นี้ตรงกับสมัยแล้วยังตัดผมทิ้งจนยาวอย่างนี้ แล้ว เหน็บจอน เป็นผมที่ตัดกันในสมัยรัชกาลที่สอง และ ที่สาม ที่สี่ มาเลิกเอาปลายรัชกาลที่ห้า สิ่งที่คุณศรีเพ็ญ

เห็นแล้วถ่ายทอดมานี้มันมีสิ่งเทียบได้แบบนี้ แล้วบุคคล
มีจริงในประวัติศาสตร์ แล้วจดหมายเหตุเหล่านี้ ไม่ใช่
จดหมายเหตุที่ผมบอกว่าตีพิมพ์เป็นหนังสือรายวันอ่าน
กันได้ง่าย ๆ ต้องเป็นคนเล่นจริง ๆ จึงจะรู้จักตัวบุคคล
เหล่านี้ในประวัติศาสตร์

คราวนี้ก็ย้อนมาอีกว่า ในขณะที่เราพบเหตุการณ์
ที่ทุ่งสำริดนั้นก็ยังมีความสนใจ แล้วบุคคลอีกพวกหนึ่ง
ล่ะ ที่เขากำลังอยู่ตรงพิมายนั้น ที่คุณศรีเพ็ญเห็นที่แรก
จะเป็นใคร ผมก็บอกว่า ลองเข้าไปถามดูอีกทีซิ คุณ
ศรีเพ็ญก็เข้าไปถามอีกทีหนึ่ง เขาก็ไม่พูดอีก ผมก็มาจุก
ใจคิดว่า หรือเราคงจะพูดกับเขาไม่รู้เรื่อง เผอิญผมก็มี
ความรู้อย่างชนิดที่เรียกว่า เลเพลาดพาดเกี่ยวกับภาษา
เขมรบ้าง เพราะคนเขมรที่อยู่ใกล้บ้านผมก็เคยสนทนา
เคยแลกเปลี่ยนความรู้กันอะไรเป็นอะไร ก็เลยลองให้
คุณศรีเพ็ญถามเขาเป็นภาษาเขมรว่า **กินข้าวแล้วหรือยัง**
ซึ่งเป็นคำถามง่าย ๆ ว่า **เนียงซีบ้าย** ก็เป็นคำถามง่าย ๆ
คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปถาม พอไปถามคราวนี้ได้ผล เขาก็

หันมาทำตาพอง คุณศรีเพ็ญว่าอย่างนั้น แล้วก็ตบออก
มาว่า **ยังไม่ได้กิน** เป็นอันว่าเรารู้กันว่า คุณศรีเพ็ญเข้าไป
ในฐานะคล้าย ๆ กับฝรั่งมาเที่ยวเมืองไทย พอดูกับคน
ไทยด้วยภาษาฝรั่ง คนไทยก็ไม่รู้เรื่องอย่างนี้เขาก็ไม่ตอบ
จนกระทั่งไปเอาภาษาที่เขาเคยพูด เขารู้เรื่อง เขาก็ตอบ
คราวนี้ก็รู้สึกเป็นกันเองขึ้น แต่เพ็ญความรู้อะไรของหมอก็มี
อยู่เท่านั้น ก็เลยไม่สามารถจะส่งภาษาให้รู้อีก มากกว่า
นั้น แต่เป็นที่รู้กันว่ามีคนอื่นอีกพวกหนึ่งอยู่ที่นั่น แล้วถ้า
มีล่ามภาษาเขมรดี ๆ แล้วก็พูดกับคุณศรีเพ็ญ คุณศรี
เพ็ญก็ติดต่อกับเขาแล้วก็มาบอกอย่างนี้ คุณก็รู้อะไร
แน่ แต่เป็นอันว่าเราจับเค้าได้ละว่ามีคนอื่นอีกพวกหนึ่ง แต่
ถ้าเราสามารถจะมีล่ามเราก็จะสามารถพูดกับเขา แล้วก็
ถามเขาว่าพวกเขาเป็นคนอะไร เป็นขอมหรือเป็นอะไร
คนพวกนี้ จะต้องอยู่ในศตวรรษที่สูงไปกว่าเหตุการณ์
ที่ทุ่งสำริดแน่ อย่างน้อย ๆ ก็ขึ้นไปถึง พ.ศ. ๑๕๐๐
หรือ ๑๖๐๐ คนพวกนี้เขายังมีชีวิตอยู่ เหมือนกับเขามี
ชีวิตอยู่ในประจำวันอย่างนั้น เดินไปเดินมาทำกิจเป็น

ประจำวันอย่างนั้น ฉะนั้นเราก็จะติดต่อกันเหล่านี้ออกมาจากช่วงเวลาเหล่านี้ก็จะทราบได้

วัดโขลง ราชบุรี

(ต่อจากครั้งแรก)

ที่นี้อีกเรื่องหนึ่งก็คือ ที่ราชบุรี ผมเคยพูดไปครั้งหนึ่งแล้ว ที่วัดโขลงราชบุรี แล้วต่อมาก็มีโอกาสไปกับอาจารย์พรอีกครั้งหนึ่ง ก็ไปเพื่อความกระจำง เพราะไปครั้งแรกนั้น เราได้ความไม่ค่อยกระจำงเท่าที่เราพอใจ เนื่องจากไปพบบุคคลที่อยู่ที่นี่ ซึ่งส่วนมากเป็นพระภิกษุ (หมายถึงพระที่เป็นโอปปาติกะ) คุณศรีเพ็ญเข้าไปแล้วพบพระภิกษุแต่ว่าพระภิกษุเหล่านั้นเข้าสมาธิเสียไม่สามารถจะติดต่อกันได้จนกระทั่งไปคราวหลังไปหาจึงหวังว่าท่านอาจจะออกจากสมาธิมาคุยกับเราได้บ้าง ก็เผอิญคราวหลังเราก็ไปพบคนบางคน แต่ก็ยังไม่อาจ

ให้รายละเอียดได้เท่าไรนัก แต่เราก็อาจจะเห็นบางสิ่ง บางอย่างได้เพิ่มเติมกว่าเดิม คุณศรีเพ็ญเข้าไปดู คือผม อยากจะทราบว่า สิ่งที่มีอยู่ปัจจุบันเหลืออยู่เท่านี้ ถ้า ว่าเมื่อมันยังคงสภาพดีจะเหลืออยู่สักเท่าไหน คือผมมีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า มิติต่าง ๆ มันไม่สูญหาย อย่าง ในปัจจุบันวิทยาศาสตร์พยายามค้นพบได้ว่า กล้องถ่ายรูปบางชนิด สามารถจะถ่ายภาพสิ่งที่เคยอยู่ตรงนี้ แล้ว เคลื่อนย้ายไปแล้วประมาณชั่วโมงหนึ่ง ถึงสามชั่วโมง เขายังสามารถถ่ายรูปเดิมของมันได้ติดออกมาได้ โดยอาศัยคุณสมบัติที่มันยังตกค้างอยู่ คลื่นของความร้อน เอาจัลลงไปจับ แล้วก็ถ่ายรูปนั้นออกมาได้โดยสิ่งนั้น ๆ เคลื่อนย้ายไปแล้ว แต่ก็ยังจับรูปเดิมไว้ได้อย่างนี้เป็นต้น ผมเชื่อว่าอย่างน้อย ๆ เครื่องมือเหล่านั้นคนเป็นผู้สร้าง ให้เครื่องมือนั้นมีประสิทธิภาพ ผมเชื่อว่าคงไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับคนเราสร้างตัวของเรา ให้มีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือของเราเอง ฉะนั้นในขณะที่คุณศรีเพ็ญก็ เท่ากับเครื่องมืออันหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ เราจะทำหน้าที่ เท่ากับกล้อง ผมก็บอกว่า ไปดูซิว่า ถ้ามันยังบริบูรณ์อยู่

รูปร่างเป็นอย่างไร ? คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปดู แล้วก็ออกมาบอกว่า ตรงนั้นเป็นอย่างนั้น ตรงนี้เป็นระเบียง ตรงนั้นเป็นเสามีหลังคาเป็นรูปอย่างนั้น ๆ หลังคามันสีอย่างนั้น และจะเป็นมุมอย่างนั้น ผมก็สังเกตภาพประกอบไปเรื่อย ๆ กระไดเป็นอย่างไร พนักกระได คุณศรีเพ็ญเห็นเป็นอย่างไร ลาดอย่างไร ออกมามีสี เหลี่ยม ลวดลายตรงไหน ตรงมุมกลมลวดลายเหลี่ยมเป็นอย่างไร บอกมา รวบบันไดเป็นอย่างไร จนกระทั่งมาถึงบันไดลงมา แล้วที่เชิงบันได เชิงบันไดเป็นอย่างไร คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า มันมีเสา เสากลมหรือเสาเหลี่ยม ตรงไหนเหลี่ยม ตรงไหนกลม ถามโดยละเอียด คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปดูแล้วถ่ายทอดออกมา หัวเสามีอะไร หัวเสาเป็นรูปอะไร คล้าย ๆ กับสิงห์โต ก็คล้าย ๆ ว่าอย่างนั้น ผมก็เขียนเป็นรูปสิงห์โต ข้างบนเป็นรูปกลม ๆ มีอะไรบ้าง ผมบอกให้ดูให้ละเอียด เป็นซี่ ๆ อะไรก็ดูมา เสร็จแล้วที่เชิงบันไดมีอะไร ผมถามนำ คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า ที่เชิงบันไดมีอะไรคล้าย ๆ เป็นแผ่นอิฐโค้ง ผมบอกว่า ดูซิว่าอิฐมีลายไหม คุณศรีเพ็ญก็เข้าไปดูว่ามี

ลายอย่างไร ลายเหลี่ยมหรือลายขมวดอะไรบ้างไหม ผมเขียนให้ดู การเขียนเป็นการเขียนให้เล็กลง เหมือนตัวเล็กลงอย่างนั้นอย่างนี้แบบนี้ ๆ ให้เล็กลงว่าเหมือนกัน นั้นใหม่ ผมก็แก้งตัวถูกของผมไว้ตัวหนึ่งแล้ว เหมือนกับเราจะจับนิ้ว ใครรู้ว่า เราจะกระดิกนิ้วไหน แต่ตัวเราเอง เรารู้ คุณศรีเพ็ญก็บอกว่าอย่างนั้น ๆ ผมก็ให้ดูอีกว่านอกจากนี้มีอะไร คุณศรีเพ็ญบอกว่า มันมีผ้าบัง ๆ ผมก็บอกว่าเปิดผ้าดูสิ พอเปิดดูมีนก นกมันเดินเป็นแถว ๆ ไข่ได้ ผมก็เขียน ๆ แล้วก็บอกกับคุณศรีเพ็ญ เฉลยข้อสอบที่คุณศรีเพ็ญเห็น อันนั้นถูก ๆ แล้วก็หยิบ เอาหนังสือสถาปัตยกรรมของอินเดียไปด้วย ผมก็เปิดให้ดู เมื่อคุณศรีเพ็ญบอกให้เขียนเสร็จแล้ว ผมก็บอกว่า นี่แหละแบบสถาปัตยกรรม อันนี้เป็นสมัยของอินเดียได้ ร่วมสมัย พ.ศ. นั้น ๆ ที่คุณศรีเพ็ญเห็นเสาอย่างนั้น เป็นรูปวงกลมอย่างนั้น เป็นรูปอย่างนั้น ผมก็เปิดหนังสือ ให้ดูว่านี่เหมือนกับอินเดียอย่างนั้น สอบกันก็ตรงกัน

ไม่ใช่แต่ผมคนเดียว เรื่องนี้มีข้อพิสูจน์อีกอันหนึ่ง

คือใครก็ตามที่มีพื้นความรู้ทางศิลปะ พอได้ยินคุณศรีเพ็ญพูดอย่างนี้ เขาบอกได้เลยว่า เป็นสมัยนั้น ๆ แต่คุณศรีเพ็ญเองไม่รู้ เพราะคุณศรีเพ็ญไม่ได้ศึกษาทางศิลปะ มาโดยตรง แต่คุณศรีเพ็ญเปรียบเป็นเครื่องมือเหมือนกับกล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายรูปไม่ได้รู้จักรูปที่ตัวถ่าย หรือช้อนไม่ได้รู้รสแกงจืด เครื่องมือก็ไม่ว่าสิ่งที่ตัวทำคืออะไร แต่ผู้ใช้เครื่องมือนั้นแหละจึงจะรู้ ฉะนั้น ผู้ที่ใช้เครื่องมือนั้นสามารถที่จะบอกได้ว่า เครื่องมืออันนี้มี ประสิทธิภาพดีหรือไม่ดีเพียงใด ไม่ใช่ผมคนเดียวที่ฟัง แล้วทดสอบว่าอันนี้จริง ๆ แต่อีกท่านหนึ่งที่ท่านไม่ได้ฟังคุณศรีเพ็ญ เพียงแต่ผมบอกถ่ายทอดไป ท่านมีพื้นความรู้ท่านก็รู้ได้ทันทีว่าอันเดียวได้ ฉะนั้นมันก็ต้องตรงกับสมัยนั้น ท่านบอกว่า นี่ก็เป็นข้อพิสูจน์อีกข้อสองว่า **สิ่งที่คุณศรีเพ็ญเห็นที่วัดโขลงเป็นความจริง** อันนี้เป็นเหตุผลที่สนับสนุนกันมาเรื่อย ๆ จากการค้นคว้าโดยการติดต่อนี้ และสิ่งที่คุณศรีเพ็ญเห็น ก็ต้องอาศัยผู้ที่เป็นวิญญูณอยู่ในที่นั้น ท่านสามารถจะเล่าสิ่งเหล่านั้น อันนี้เป็นเครื่องมือพิสูจน์ เป็นวิถีทางการศึกษาทางหนึ่ง

และเป็นประสบการณ์ที่ผมพบในเรื่องการศึกษา โดยอาศัยวิธีการจากทางอาจารย์พร เป็นเครื่องมือช่วยของผม และเป็นเครื่องมือพิสูจน์เรื่องต่าง ๆ

ที่ผมมาพูดวันนี้กล่าวได้ว่า เป็นเรื่องหนึ่งที่ผมเองได้พบมาได้ประสบการณ์มา และเห็นเป็นประโยชน์ โดยเฉพาะว่าท่านที่สนใจในทางประวัติศาสตร์ ทางโบราณคดี จะลองนำเอาไปคิด และจะลองนำเอาไปเป็นแนวทางในการพิสูจน์บางสิ่ง ซึ่งเรายังไม่มีทางพิสูจน์ได้ดี กว่านี้ ก็ลองนำไปใช้ และสิ่งที่ผมมีปณิธานว่าที่ผมจะ มาเชื่อในทางนี้ ก็คือเชื่อว่า ถ้าคนเราพิสูจน์ได้ว่า วิญญาณนี้มีจริง ๆ วิญญาณไม่สูญหายไป สิ่งที่เราพิสูจน์ได้จะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้คนละเว้นความชั่ว เพราะเมื่อคนทุกคนรู้แน่่วาวิญญาณไม่สูญหาย เราทำความชั่วไว้ชาตินี้ ใครไม่รู้ แต่ถึงแม้เราตายไปแล้วก็ยังมีเครื่องมือที่จะไปแค้นความชั่วของเราได้ว่า วิญญาณดวงนี้มันชั่วมาก เมื่อก่อนมันยังไม่ตายเราคิดว่าดี แต่มันตายไปแล้วเราถึงได้รู้ว่ามันชั่ว ฉะนั้นตัวเราเองเมื่อ

ตายไปแล้วเชื่อว่าวิญญาณยังอยู่ แล้วเราสามารถจะรู้ได้ว่ามีคนเขารู้ว่าเราทำความชั่วอยู่แล้ว วิญญาณเราก็คงจะโทษนั้น ความโทษนั้นนั่นเองก็จะมีผลทำให้วิญญาณเราไม่สงบ ใครก็ตามที่ตายไปแล้วก็อยากให้วิญญาณสงบ เมื่อมีคนไปทำให้วิญญาณของเราไม่สงบ ใครเล่าจะปรารถนาอย่างนั้น ผมคิดว่าทุกคนก็คงจะละความชั่วในชาตินี้ เพื่อไม่ให้ใครเขาไปประจานให้เราเกิดเป็นวิญญาณ ที่โทษแล้วก็ไม่เป็นสุขในอีกภพหนึ่ง ผมคิดว่า อันนี้เป็นปณิธานอันหนึ่งที่ผมหันมาเชื่อเรื่องเหล่านี้ ส่วนที่ว่า ข้อพิสุจน์ต่าง ๆ นั้นมันจะเป็นผลประโยชน์ในโลกมนุษย์ ที่ผมยังต้องดิ้นรนอยู่หรือไม่อย่างไรขอให้เป็นเรื่องของเวลา แต่ความเชื่อนี้ผมเชื่อว่า เป็นผลประโยชน์ในโลกข้างหน้า ที่ผมอาจจะต้องไปอยู่ในมิติหรือในภุมิแห่งวิญญาณ ผมจะได้ไม่ทำชั่วในโลกนี้ และจะได้เป็นวิญญาณ ที่สุคติในโลกหน้า นี่เป็นปณิธานของผมที่ผมมาพูดในวันนี้ ขอบพระคุณมากครับ

อาจารย์ลาวัลย์ กำลังแสดงปาฐกถาที่ห้องฝึกสมาธิ
แผนกธรรมวิจัย วัดมหาธาตุ

ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
พระชนมายุ ๓๕ พรรษา

พ่อขุนเม็งรายมหาราช
พระชนมายุ ๓๖ พรรษา

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง)
พระชนมายุ ๓๖ พรรษา

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
พระชนมายุ ๓๖ พรรษา

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
พระชนมายุ ๓๖ พรรษา

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
พระชนมายุ ๘๔ พรรษา

พ่อขุนผาเมือง

สมเด็จพระเอกาทศรถ

พระนางจามเทวี แห่งเขลางค์นคร
พระชนมายุ ๒๕ พรรษา

เจ้าหญิงอรัญญาณี
เจ้าหญิงแห่งแสนหวีนคร
พระชนมายุ ๑๘ พรรษา

ปาฐกถา
เรื่องการเขียนพระรูป
อดีตพระมหากษัตริย์ไทย

โดย

อาจารย์ลาวัณย์ อูปอินทร์ (ดาวราย)

ปรารภเรื่องการเขียนพระรูปอดีต พระมหากษัตริย์ไทย

*เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๑๖ ข้าพเจ้าได้ เชิญ อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ ให้มาแสดงปาฐกถา เรื่อง **ประสบการณ์ทางวิญญาณ จากการไปสำรวจ โบราณสถาน** โดยวิธีติดต่อทางสมาธิ แล้วต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๖ ข้าพเจ้าก็ได้เชิญให้มาแสดง ปาฐกถาต่ออีกเป็นครั้งที่ ๒ ซึ่งเรื่องราวทั้งหมดที่อาจารย์ จุลทัศน์ ได้แสดงปาฐกถาในครั้งนั้น ได้ถ่ายทอดจาก เทปลงในหนังสือวิญญาณ มาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา จนถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๑๖ หมดยุคแล้วทั้งสองครั้ง ผู้ที่ได้อ่านก็คงจะทราบได้ดีว่า จากหลักฐานต่าง ๆ ในทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ ที่อาจารย์จุลทัศน์เล่าให้ฟังนั้น เป็นข้อพิสูจน์ได้อย่างดี

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๖

ว่า เราได้มีการติดต่อกับวิญญูณของผู้ล่วงลับไปแล้วได้จริง และเพื่อต้องการที่จะแสดงหลักฐานให้ทราบอีกว่า การเขียนพระรูปของอดีตพระมหากษัตริย์เช่น **พ่อขุนราม คำแหงมหาราช** เป็นต้น ซึ่งเป็นการเขียนจากคำบอกเล่าของ **คุณศรีเพ็ญ จัตูหะศรี** นั้นได้ทำกันขึ้นมาอย่างไร เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ข้าพเจ้าจึงได้เชิญ **อาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์** (ดาวราย) ให้มาแสดงปาฐกถา ที่ห้องฝึกสมาธิแผนกธรรมวิจย วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการจะรวบรวมหลักฐาน เกี่ยวกับเรื่องการติดต่อทางวิญญูณไว้ให้สมบูรณ์ เท่าที่จะทำได้

ความจริงเรื่องการเขียนรูปนี้ อาจารย์ลาวัณย์เคยเขียนลงในหนังสือวิญญูณมาแล้วครั้งหนึ่ง ซึ่งได้นำลงในหนังสือวิญญูณฉบับเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๑๕ * แต่เพื่อต้องการให้ได้เรื่องละเอียดมากขึ้น และ

---

* หมายถึง ขอให้ดูตอนท้ายของปาฐกถาเรื่องนี้ (หน้า ๑๖๒)

เพื่อให้คนทั้งหลายได้ยินคำยืนยันเรื่องนี้ จากคำบอกเล่า ของอาจารย์ลาวัญญ์เองอีกครั้งหนึ่ง จึงได้เชิญให้ มาแสดง ปาฐกถา แต่อย่างไรก็ดีเรื่องนี้แม้จะใช้เวลาพูด เกือบ ๑ ชั่วโมงก็จริง แต่ก็ยังได้รายละเอียดไม่หมด ได้ แต่เพียง เรื่องราวโดยสังเขปเท่านั้น แต่ก็ยังดี เพราะผู้ที่ ได้ฟัง ในวันนั้น และผู้ที่ได้อ่านจากหนังสือวิญญูณาณจะ ได้รู้ว่า พระรูปของพระมหากษัตริย์ต่าง ๆ ในอดีตที่เขียน ขึ้นมา นั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องจินตนาการ หากแต่เป็นเรื่องที่ เขียนออกจากพระรูปที่แท้จริงของพระมหากษัตริย์ทั้ง หลายในอดีต ซึ่งในสมัยที่พระองค์ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่ใน โลก มนุษย์ ก็ได้มีพระรูปลักษณะอย่างนี้จริง ๆ ผลงาน ใน ด้านนี้ หากในปัจจุบันจะยังไม่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ก็ไม่เป็นไร เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่า สักวันหนึ่งในอนาคต อันไม่ไกลนี้ คนทั้งหลายจะเชื่อในผลงานนี้กันอย่าง แพร่หลายทีเดียว และครั้นแล้วประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น แก่ประเทศชาติและแก่อีก โดยส่วนรวมนั้น ก็จะเป็นที่ ประจักษ์ชัดด้วย ข้าพเจ้ามีความหวังเช่นนี้ จึงได้พยายาม สร้างสรรค์งานนี้ขึ้นมา ต่อแต่นี้ไป ขอให้ท่านผู้อ่านทั้ง

หลายโปรดพิจารณาปาฐกถาดูด้วยตัวของท่านเองว่า มี
ส่วนที่จะเชื่อได้เพียงไรหรือไม่

พร รัตนสุวรรณ

ปาฐกถา
เรื่อง

การเขียนพระรูปอดีตพระมหากษัตริย์ไทย*

โดย

อาจารย์ ลาวัณย์ อุปินทร์

ก่อนอื่นดิฉันต้องขอออกตัวก่อนนะคะ เพราะว่า
ดิฉันไม่ได้เป็นนักพูดแต่เป็นนักเขียน การที่จะพูดอะไร
ไป บางทีนะคะท่านผู้ฟังอาจจะไม่เข้าใจ เพราะดิฉัน

* ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ณ ห้องธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณ์

ก็พูดอย่างที่ดิฉันรู้สึกจากประสบการณ์ที่ทำงานมา ครั้งแรกที่เดียวเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ รูปแรกถ้าเผื่อว่าคุณ ๆ เคยติดตามดูผลงานของอาจารย์ที่มาฟังในห้องนี้ คงจะเห็นแล้วว่า อาจารย์เคยเอารูปที่ดิฉันเขียนมาให้ดูที่นี่ รูปแรกที่ดิฉันเขียน ก็คือรูปพ่อขุนรามคำแหง ครั้งแรกก่อนที่จะเขียน อาจารย์ก็มาบอกดิฉันก่อนว่า อยากรจะขอความช่วยเหลือให้เขียนอะไรให้หน่อยหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่อาจารย์ก็ไม่ได้สนิทสนมกับดิฉันเท่าไร แต่ว่าอาจารย์รู้จักกับพี่สาวของดิฉันก่อน พี่สาวของดิฉันก็สนใจเกี่ยวกับนั่งสมาธิและวิปัสสนาแบบนั้นนะคะ แล้วตัวของดิฉัน เองไม่เคยสนใจในด้านนี้เลย พูดตรง ๆ แม้ทางด้านศาสนาดิฉันก็สนใจน้อยเหลือเกิน ศึกษาหรือว่าอ่านจาก ท่านพุทธทาสหรือของท่านปัญญาเท่านั้น ตัวอาจารย์พร เองดิฉันแทบจะไม่ค่อยรู้จักเลย และก็ไม่เคยติดตามผลงานของอาจารย์ด้วย โดยเฉพาะในห้องนี้ดิฉันมาวันนี้เป็นครั้งแรก โดยปกติไม่เคยเหยียบย่างเข้ามาในนี้ วันนี้อาจารย์ก็ขอให้มาพูดเรื่องเท่าที่ทำได้ ดิฉันก็ไม่ได้เตรียมมา เพราะไม่ทราบว่าจะพูดอะไร อาจารย์บอกมาก็พูด

ไปเท่าที่รู้สึก เท่าที่ทำงานมานั้นแหละ สมมติเพื่อว่า ท่านผู้ฟังสงสัยอะไรอยากจะถามอะไร ดิฉันคิดว่าถาม ขึ้นมาได้เลย เพราะว่าดิฉันอาจจะตอบคำถามได้ดีกว่า จะให้พูดเล่าไปเฉย ๆ โดยที่บางครั้งก็ไม่ทราบว่าคุณผู้ ฟังจะทราบเรื่องละเอียดอะไรหรือเปล่า เพราะว่าอาจ จะมีหลายท่านที่นั่งอยู่ในที่นี้ ไม่ได้มาดูรูปที่อาจารย์เอามาให้ดูก็ได้ อย่างรูปพ่อขุนรามคำแหง ครั้งแรกที่เดียว ที่อาจารย์บอกดิฉันว่า ขอให้เขียนให้ที โดยเขียนจาก คุณ ศรีเพ็ญนั่งสมาธิเข้าไปติดต่อกันแล้ว ก็บอกให้ดิฉัน เขียนให้ ดิฉันก็ยังคงอยู่เหมือนกันว่า ไม่ทราบว่า จะเขียน อย่างไร เพราะโดยปกติดิฉันก็ไม่เคยเขียนรูปตามคำบอก เหมือน เขียนหนังสือตามคำบอกอะไรอย่างนี้ แต่ว่าการ เขียนรูปตามคำบอก ก็กับการเขียนหนังสือตามคำบอก มันไม่เหมือนกัน ดิฉันยอมรับว่ามันเป็นงานที่ยากที่สุด เท่าที่ชีวิตของดิฉันทำงานทางด้านนี้มาเกือบจะ ๒๐ ปี เพราะฉะนั้นบจากเรียนด้วย เรียนเตรียมก็ ๒ ปี แล้วอยู่ มหาวิทยาลัยก็ ๖ ปีด้วยกันกว่าจะจบ จบมาแล้วก็ ๑๐ ปีกว่า และก็เขียนรูปอยู่ตลอดเวลาไม่เคยทิ้งเลย แล้ว

ก็รู้สึกว่าการเขียนรูปกับคุณศรีเพ็ญ เป็นงานที่ยากที่สุดในชีวิตเท่าที่ดิฉันทำมา เพราะว่าอย่างที่อาจารย์ได้เรียนให้คุณผู้ฟังทราบแล้วว่า ดิฉันไม่สามารถจะเห็นอะไรเลย ไม่มีโอกาสที่จะเห็นเลย ถ้าหากว่าเราเขียนโดยที่ผู้เป็นแบบให้เราเห็น เราก็เขียนได้ไม่ยากนัก เห็นอย่างไรก็เขียนไป นี่เขียนโดยอย่างที่อาจารย์พูดเมื่อกี้ก็คือหลับตาเขียนแท้ๆเลย ดิฉันก็บอกว่าตกลง ดีเหมือนกันคล้ายกับว่าเป็นสิ่งแปลก แล้วก็ยอมรับว่าจะเขียนให้

ตกลงวันแรกจะเขียนกัน คุณศรีเพ็ญกับดิฉันก็เหมือนกับว่าพูดกันคนละภาษา ทั้งที่เราพูดภาษาไทยกัน ภาษาช่างกับภาษาคนธรรมดาบางครั้ง พูดกันไม่ค่อยเข้าใจกันเท่าไร ครั้งแรกทีเดียวที่เริ่มต้นเขียน ครั้งแรกจะเริ่มต้นเขียนที่ใบหน้าก่อน โดยเฉพาะพระพักตร์ของท่าน โดยที่คุณศรีเพ็ญก็เข้าสมาธิไปดูก่อน แล้วก็ออกมาบอกดิฉันว่า ลักษณะท่านมีหน้าตาเป็นอย่างไร ใบหน้า โครงหน้าเป็นหน้ารูปไข่หรือหน้ายาว คางเหลี่ยมไหม ลักษณะหน้าผาก จมูก ปาก ตาเป็น

อย่างไรบ้าง ก่อนอื่นครั้งแรกที่เดวิดฉันก็ร่างที่ใบหน้า
ก่อน ร่างรูปร่างโครงหน้าก่อน คุณศรีเพ็ญก็บอกว่าร่าง
รูปร่างโครงหน้าดูไม่รู้ว่าเหมือนไม่เหมือน คุณศรีเพ็ญ
นี่เด็กกว่าดิฉันหลายปีนะคะเรียกดิฉันว่าพี่ แกบอกพี่
ลองใส่ ตา ใส่หู จมูก ปากลงไปด้วยซี ดิฉันก็ร่าง ตาม
ที่คุณศรีเพ็ญบอก และการเขียนแต่ละอย่าง ลบกัน
จนกระดาษขาดแล้วขาดอีกตั้งหลายครั้ง จนกว่าจะมา
รวมเป็นใบหน้าได้ คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า รูปหน้าพอจะ
ได้ละ เป็นเค้าๆ ได้บ้างแล้ว คิ้ว ตา จมูก ปาก ก็พอจะ
ประมาณได้แล้ว ลูกตาเฉพาะที่ตานี้นะคะกว่าจะเขียน
ได้ คือบางครั้งคุณศรีเพ็ญพูด ดิฉันก็ไม่ค่อยเข้าใจ ดิฉัน
ถามว่าตาโตไหม คุณศรีเพ็ญบอกว่าโต พอดิฉันเขียน
ตาโต คุณศรีเพ็ญก็บอกว่าไม่ใช่ ใหญ่เกินไป ดิฉันก็บอก
ว่า รูปตาขนาดนี้ก็ไม่ใช่ใหญ่โตนัก ทำไมคุณศรีเพ็ญว่า
ใหญ่เกินไป ดิฉันก็ลบ เขียนใหม่ คุณศรีเพ็ญบอกว่า
รู้สึกเล็กไป ดิฉันก็บอกว่าอย่างนี้ไม่ใช่คนตาเล็กแล้วนะ
แต่ก็ไม่ใหญ่นัก ก็บอกว่า ถ้างั้นลองใส่ตาดำลงไปซี พอ
ใส่ตาไป คุณศรีเพ็ญก็บอกว่า เออค่อยยังชั่วหน่อย ที่

ว่าตาใหญ่นี้ไม่ใช่ใหญ่ที่ลูกตาข้างนอก ใหญ่เพราะว่าตาดำใหญ่ ถ้าคุณเคยสังเกตลักษณะคน คุณคงจะสังเกตได้ว่า คนเราบางคนลูกตาข้างนอกไม่ใหญ่นัก แต่ตาดำใหญ่ ถ้าเรามองจ้องดูนานๆ สักครู่หนึ่งอย่างกับ คุณคนนี่ตาโตมากเหมือนกันนะคะ คือกระบอกตาข้างนอกไม่ใหญ่เท่าไร แต่ว่าตาดำใหญ่ มองไปนานๆ จะรู้สึกว่าคุณคนนั้นตาใหญ่มากเหมือนกัน ลักษณะรูปร่างข้างนอกทั้งหมด เขียนหน้าผาก เขียนผมลงไปแล้วก็คือ พ่อขุนรามคำแหงนี่คือท่านเข้มมากทีเดียวแล้วก็ตาตาของท่านรู้สึกว่ายาวมาก และขนตาอนยาวเหมือนกับผู้หญิง จมูกโด่ง ผิวขาว ลักษณะที่คุณศรีเพ็ญบอกนะคะ ตา ปาก จมูก พอเขียนออกมา คุณศรีเพ็ญบอกว่าได้เค้าแล้ว ดิฉันก็บอกว่าสงสัย ไม่เห็นค่อยเหมือนคนไทยเลย ท่านหล่อเหลือเกิน ดิฉันเรียนด้วยความจริงใจว่า ที่จริงดิฉันร่วมทำงานมากับคุณศรีเพ็ญนี่เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ดิฉันก็เลยอยากทดลองดูว่า มันเป็นอย่างไรกันแน่ ดิฉันอยากพิสูจน์ แต่ว่าเท่าที่เขียนด้วยกันดิฉันก็เชื่อว่าคุณศรีเพ็ญเห็น คือเข้าสมาธิไปแล้วก็

ต้องไปเห็นใครคนใดคนหนึ่งแน่ ๆ แล้วก็ต้องเห็นจริง ๆ ด้วย ดิฉันก็ถามคุณศรีเพ็ญว่า ที่เห็นนะเห็นอย่างไร เป็นภาพหรือเป็นคนอย่างไร ดิฉันไม่มีความรู้ในเรื่องนี้เลย คุณศรีเพ็ญบอกว่า เห็นเหมือนอย่างที่เราเห็นคนธรรมดานั่นแหละพี่ เหมือนคนที่มีรูปร่างหน้าตาเป็นกายเนื้อธรรมดาอย่างนี้ ดิฉันก็สงสัยเหมือนกัน ยิ่งเคยไปฝึกสมาธิกับอาจารย์เหมือนกันนะคะ ดิฉันก็ได้เรียนถามพ่อฤๅษีว่า อย่างดิฉันถ้าฝึกแล้วมีทางที่จะไปเห็นอะไรบ้างไหม คือว่าถ้ามีโอกาสเห็นก็จะได้สะดวกในการที่จะทำงานกับอาจารย์ คือทำให้ได้เร็วมากขึ้น คืออย่างคุณศรีเพ็ญบอกแล้ว ก็ไม่ยอมเขียนอะไรให้ดิฉันดูเลย ดิฉันก็เขียนทั้งที่ตาไม่เห็นเลย มันยุ่งขนาดหนัก จนไม่ทราบว่าจะเรียนให้ทราบได้อย่างไร คือบางครั้ง เวลาบอกอะไร บางทีเถียงกันเหมือนกับทะเลาะกันกว่าจะรู้เรื่อง พอในที่สุดคุณศรีเพ็ญบอกว่า รูปพ่อขุนรามคำแหงชักจะเหมือนละ ได้เค้าโครงอะไร ๆ ทั้งหมดแล้ว แต่ว่าลูกตาเขียนเท่าไรก็ลบ ลบจนกระดาษขาดหมดเลย นะคะ คือทะเลแล้วทะเลอีก ที่ตานี้ไม่เหมือนสักที คือ

แววตาท่านมีลักษณะพิเศษมากทีเดียว ดิฉันก็บอกว่าไม่เอาแล้ว กระดาษขาดแล้วเล็กดีกว่า ขึ้นรูปใหม่เลยเขียนสีน้ำมัน เขียนอยู่เบ็ดเสร็จประมาณสักเดือนหนึ่งได้คะ รูปนี้ แล้วท่านนายกก็ขอไปดู

*ตอนที่ท่านนายก (จอมพลถนอม กิตติขจร) ดูนั้น ตัวท่านเองและพ่อฤๅษี ก็บอกว่าในแววตานี้ยังไม่เหมือนดี พอไปให้ท่านนายกดู ท่านนายกก็ถาม ดิฉันก็งง คือท่านถามว่า **ทำไมหัวล้าน** คือพ่อขุนรามคำแหง ลักษณะหน้าผากท่าน เลิกเข้าไปมากกว่าคนธรรมดาหน่อย แต่ก็ไม่ถึงกับล้านทีเดียวนะคะ และก็มีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งที่เป็นจุดสนใจคือมีไฟ มีไฟตรงกึ่งกลางที่ตรงลูกคางนี้เลย ไฟเม็ดใหญ่มากดำสนิทเลยและท่านก็ถามว่า **แล้วทำไมต้องมีไฟอยู่ตรงนี้ด้วย** ดิฉันก็ไม่ทราบว่าจะตอบว่าอย่างไร แล้วก็ให้คุณศรีเพ็ญเข้าไปเรียนถามท่าน ท่านก็บอกว่า **ท่านมีอย่างนี้ตั้งแต่เกิดแล้วจะให้ตอบว่าอย่างไรละ** และปัญหาอีกปัญหาหนึ่ง

คืออย่างที่เราได้มาเมื่อตะกี้ที่ว่า พอดิฉัน เขียนเสร็จ ดิฉัน ก็ไม่เชื่อหรอก เพราะท่านหล่อเหลือเกิน ลักษณะหน้า ตาก็ไม่ใช่เหมือนคนไทยและผิวท่านก็ขาวมาก ลักษณะ การแต่งเนื้อแต่งตัว พอเขียนเฉพาะหน้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดิฉันก็บอกคุณศรีเพ็ญว่า เรามาเขียนเสื้อผ้าเครื่อง แต่งตัวกันดีกว่า ลักษณะเครื่องแต่งตัว ดิฉันไม่ทราบ ว่า อาจารย์เคยเอารูปทั้งพระองค์ของพ่อขุนรามคำแหง มา ให้ที่นี้ดูหรือเปล่านะคะ ลักษณะเครื่องแต่งตัวเป็นเสื้อคลุม นุ่งผ้ามีลักษณะคล้ายเป็นผ้าม่วง แต่ว่าไม่กางมาก เหมือนอย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ในปัจจุบัน เสื้อข้างใน เป็นคอกปกคอตั่ง ชุดที่ท่านทรงมาให้เขียน ท่านบอกว่า เป็นเสื้อผ้าที่ง่ายที่สุด เพราะว่าท่านก็เห็นใจที่ว่าคนเขียน ไม่เห็นเลย ถ้าจะเขียนชุดยาก ๆ ก็เขียนลำบากมาก ทีเดียว พอเขียนทั้งตัวเสร็จ ดิฉันก็บอกว่ายิ่งใส่ทั้งตัวยิ่ง ไม่เหมือนคนไทยหนักเข้าไปใหญ่ ลักษณะจะเหมือน บาดหลวง เหมือนฝรั่ง เหมือนอะไรก็ไม่ทราบ คือรูปก็ หล่อมาก รูปร่างหน้าตาลักษณะก็ไม่เหมือนคนไทย ใน ความรู้สึกของดิฉัน สมมติว่าตัวดิฉันเองจะจินตนาการ

คงจะเขียนออกมาไม่ได้อย่างที่เขียนออกมานี้แน่ ๆ ก็
 เรียนถามท่านว่า **ทำไมท่านถึงหล่อ** คือหล่อเกินคน
 ที่ดิฉันรู้สึก ท่านก็บอกว่า ลองคิดดูแล้วกันว่าท่านจะ
 หล่อหรือไม่หล่อ คือขนาดตอนที่ท่านออกทรงกระทำ
 ยุทธหัตถิทรอบกับ.....เอ ดิฉันซักจะจำประวัติศาสตร์
 ไม่ได้แล้วว่าท่านรบกับใครนะคะ รบกับพวกข้าศึกเอา
 อย่างนี้ก็แล้วกันนะคะ คือดิฉันก็ความจำไม่ค่อยดีหรอก
 โทษฐานที่ไม่ฝึกสมาธิกับอาจารย์ คือบางทีทำอะไร
 แล้วก็ลืม ๆ กระป๋องกระเป๋อเหมือนกัน ท่านบอกว่าตอนที่
 ที่ท่านออกรบ ที่จริงท่านไม่ได้มีความสามารถในทาง
 นักรบเหมือนอย่างนักรบธรรมดาทั้งหลายหรอก เพียง
 แต่ว่าเป็นบ้างในฐานะที่จะเป็นกษัตริย์เท่านั้นเอง พอ
 ท่านไล่ช้างออกไปปูป ข้าศึกเห็นท่านก็ตกตะลึง เพราะ
 ความที่ว่าท่านรูปหล่อเหลือเกิน แล้วก็ไม่ทราบว่าคุณ
 เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย คืองามจนกระทั่งคนเห็นก็ตะลึง
 เลย คิดดูก็แล้วกันนะคะว่า ท่านหล่อขนาดไหน ผิว
 พรรณขาว ผมดำสนิท ตาดำคิ้วเข้ม แล้วขนตาอันยิ่ง
 กว่าสาว ๆ สมัยนี้ใส่ขนตาสัก ๒-๓ คู่ซ้อนกันอีกนะคะ

จมูกโด่ง ปากเป็นรูปกระจับ แล้วข้างนี้ห้อยค่ะ ปาก
ห้อยแล้วก็เป็นผ่าตรงกลางย้อย ๆ ลงมา เห็นเฉพาะปาก
นี้ก็ อันนี้ต้องขอประทานโทษที่พูดถึงพระมหากษัตริย์
แต่ว่าไม่ใช่ราชาศัพท์ เพราะว่าการใช้ราชาศัพท์นี้ถ่วงวาย
เหลือเกิน จึงขอใช้ศัพท์ธรรมดาแบบที่เราใช้กันธรรมดา
นี้ก็แล้วกันนะคะ ปากของท่านงามเหลือเกิน และยังมี
ลักษณะพิเศษคือมีไฟที่นี้ ท่านบอกว่าคิดดูก็แล้วกัน พอ
เขาตกตะลึงนะ การรบนี้ไม่มีแล้วน้ำใจนักกีฬาทั้งหลาย
เหล่านี้ ท่านก็ถือโอกาสอันนี้เลยฟันคอเขาขาดแหล่งไป
เลย ลองคิดดูก็แล้วกันว่าท่านหล่อไหม

อันนี้เป็นคำเล่าที่คุณศรีเพ็ญเล่าให้ดิฉันฟัง เมื่อ
ดิฉันถามคุณศรีเพ็ญให้เข้าไปเรียนถามท่าน คือดิฉันเชื่อ
ครึ่งไม่เชื่อครึ่ง คุณศรีเพ็ญไปเห็นใครก็ไม่รู้ คือดิฉันเชื่อ
ว่าคุณศรีเพ็ญนะเห็นแน่ คือเห็นอะไรจริง ๆ เวลาถาม
อะไร คุณศรีเพ็ญก็เข้าไป แล้วก็ถามทีละอย่าง ๆ คือ
ถึงอย่างไรคุณศรีเพ็ญก็ไม่เข้ามาหลอกดิฉันเล่น แล้วอย่าง
อาจารย์พร ถ้าเผื่อว่าจะให้ดิฉันทำงานอะไรสักอย่าง คง

ไม่หลอกให้ดิฉันทำงานอย่างหลอก ๆ อาจารย์ก็สอนทางศาสนาพุทธเผยแพร่ทางด้านนี้ คงจะเป็นคนมีสัจจะ คงไม่คิดจะมาโกหกบุคคลทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาขอความช่วยเหลือดิฉัน จะมาให้ดิฉันทำอะไรบ้าง ๆ บอ ๆ ผิด ๆ อย่างนั้นไม่ได้ ความรู้สึกของดิฉันคิด อย่างนี้ ก่อนที่จะเขียนอาจารย์ก็เรียนท่านว่า จุดประสงค์ของการที่จะเขียนก็เพื่อต้องการที่จะทราบว่า รูปร่างหน้าตาของท่านจริง ๆ เป็นอย่างไร และคนไทยเรายังไม่มีใครเคยเห็นเลยว่ารูปร่างหน้าตาจริง ๆ ท่านเป็นอย่างไร และจะสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นมา ท่านจึงได้ปรากฏกายให้เห็น ดังที่ได้เขียนภาพมุ่งที่จะทำอนุสาวรีย์

ที่นี้เสื้อผ้าท่านเท่าที่เล่าเมื่อตะกี้ี้ ลักษณะการแต่งเนื้อแต่งตัวคล้าย ๆ กับพวกบาดหลวงของฝรั่ง และลักษณะมุ่นผมก็เป็นมวยผมต่ำ ๆ มีปิ่นปัก ลักษณะคล้าย ๆ พวกพราหมณ์ ดิฉันก็สงสัยว่าทำไมลักษณะหน้าตาคล้าย ๆ พวกพราหมณ์ ท่านก็บอกว่าสุขุขทัยสมัยก่อน ก่อนที่ศาสนาพุทธจะเข้ามา ลัทธิพราหมณ์

ศาสนาพราหมณ์เข้ามาก่อน ก่อนที่จะมานับถือศาสนาพุทธอย่างปัจจุบันนี้ และเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวทั้งหลายด้วยความที่ดิฉันไม่รู้เรื่องอะไร ดิฉันก็สงสัยไปหมดทุกอย่างเลย ทำไมมันถึงเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็ถามคุณศรีเพ็ญ ให้คุณศรีเพ็ญเข้าไปทูลถามท่าน

แล้วก็ทรงเท้าท่านใส่รองเท้าลักษณะคล้าย ๆ กับเครื่องละครสมัยนี้ เป็นรองเท้าหุ้มธรรมดาแล้วก็ปลายงอนขึ้นมา ลักษณะเป็นสีขาวใส ๆ เขียนลงสีแล้วนะคะ ลงสีเท่าไรก็ไม่ถูกสักที ดิฉันก็ถามว่าคุณศรีเพ็ญลองเรียนถามท่านที่ว่า รองเท้าท่านนี้ใสมีลักษณะเหมือนพลาสติกหรือเปล่า ท่านบอกว่า เอ! ท่านก็ไม่รู้ซิ ท่านไม่รู้จักว่าพลาสติกเป็นอย่างไร แต่ว่ารองเท้าที่ท่านใส่ ท่านเล่าให้ฟัง เล่าประวัตินะ เพราะว่าท่านแต่งตัวแบบที่มีอยู่ในวังธรรมดา่างาย ๆ เครื่องทรงที่ท่านใช้เฉพาะอย่างยิ่งรองเท้าที่ท่านใส่ เป็นของพระเจ้ากรุงจีนส่งมาถวาย เป็นเครื่องบรรณาการ เขาทอดด้วยไหมใยแก้ว ดิฉันก็หลับตานึกก็มองไม่เห็นว่ายใยแก้วเป็นอย่างไร เพราะเกิด

มาก็ไม่เคยเห็น ก็ประมาณดูก็แล้วกัน ก็มีลักษณะใส ๆ ก็มีออกเงิน ๆ ก็ประมาณเท่าที่เขียนออกมา ไม่ได้ตรงเป๊ะที่เดียวเหมือนกับที่คุณศรีเพ็ญเห็น แต่ก็ประมาณดูแล้วก็ได้ลักษณะนี้

ตอนที่ท่านเสด็จระหว่างเขียนรูปพ่อขุนรามคำแหงนี่นะคะ ก็เขียนที่ในสตูดิโอที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องที่ดิฉันทำงาน ก็อยู่ติดกับโรงหล่อของกรมศิลปากร ซึ่งกำลังขึ้นรูปปั้นของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งกำลังจะทำเป็นอนุสาวรีย์ ภาพนั้นก็เป็นอย่างที่ท่านกำลังนั่ง แล้วผมก็เกล้าขึ้นมาสูง ๆ เหมือนอย่างผมจุกอย่างในละครอย่างที่เราเห็นอยู่ แล้วก็เครื่องทรงเขาก็ใช้แบบละคร หรือแบบลิเกที่เราเห็นทั่วไป แล้วก็เป็นอย่างนี้ ท่านก็เสด็จไปที่นั่น ท่านก็เลยไปดู ท่านบอกว่า ที่จริงถ้าจะทำอนุสาวรีย์ของท่านควรจะเป็นรูปยืน เพราะโดยปกติท่านไม่ค่อยชอบนั่ง แล้วก็ลักษณะของท่าน ท่านจะบอกลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คืออย่าทำให้ใบหน้า หรือความรู้สึกออกมาเป็นนักรบเป็นอันขาด ให้ทำบุคคลออก

มาเป็นนักปราชญ์ ท่านเป็นนักคิดมากกว่าเป็นนักรบ
ท่านไม่มีความสามารถในการรบเลย ก็เหมือนอย่างการ
รบกับข้าศึกครั้งที่แล้วมา อย่างที่เล่ามาเมื่อตะกี้นี้ ท่าน
ชนะเพราะความรูปหล่อของท่าน และท่านบอกว่าโดย
ปกติท่านชอบยืน แล้วมักจะยืนพักขาข้างหนึ่ง แล้วก็
มือไหล่หลังถืออะไรคล้ายกับเป็นหินเหล็ก หรือคล้าย
กระดานชนวนแต่เป็นไม้ และอีกข้างหนึ่งถือหินเหล็ก
จានสำหรับเขียนบนนี้ แล้วท่านก็ทำทำให้คุณศรีเพ็ญ
ดูว่าท่านชอบทำอะไรอย่างนั้น คุณศรีเพ็ญก็ออกจากสมาธิ
ทำทำให้ดิฉันดู ดิฉันก็สเก็ตท่าทางไว้ แล้วก็เครื่องทรง
ก็เหมือนอย่างรูปเขียนที่เขียนไว้ แล้วก็บอกว่า ถ้าท่าน
ยืนสมมติว่าในรูปปั้นที่จะทำเป็นอนุสาวรีย์ที่ท่านแนะ
นำรูปปั้นต้องสูงเท่าไร สูงานจะต้องสูงเป็นส่วนของรูป
ปั้นของท่าน แล้วก็สีมุมของรูปปั้นของท่านชอยออกไป
ท่านบอกดิฉันก็ชักจะลึม ๆ ไปแล้ว เพราะเขียนตั้งแต่
ปี ๒๕๑๐ นะคะ (เริ่มเขียนเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๐)
บอกว่าชอยออกไปสีมุมก็เมตรก็ไม่ทราบ ดิฉันก็จำไม่

ค่อยได้แล้วว่า สีมุมพื้นฐานของอนุสาวรีย์ของท่านควรจะเป็นลักษณะคล้าย ๆ กับเป็นหอระฆัง แล้วท่านก็ทำภาพให้คุณศรีเพ็ญดู คุณศรีเพ็ญก็มาบอกดิฉันว่า รูปร่างหอระฆังเป็นอย่างไร ดิฉันก็สังเกตภาพออกมาเสร็จเรียบร้อย ดิฉันก็บอกว่าลักษณะแบบนี้ดิฉันไม่เคยเห็นเลย

หลังจากที่ดิฉันสังเกตเรียบร้อยแล้ว วันหนึ่งดิฉันไปหาอาจารย์อาวุธโสมาก ซึ่งอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากร ชื่อ **อาจารย์เพ็ญ** เวลานี้ท่านก็ปลดเกษียณไปแล้ว และก็มีความชำนาญเกี่ยวกับสไตล์ของศิลปไทย คือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านทางไทยนี้มากที่สุดทีเดียว ไปถึงดิฉันก็ไม่พูดอะไรเลย เอาเฉพาะหอระฆังรูปที่สังเกตเสร็จเรียบร้อยแล้วเอาไปให้อาจารย์ดู ก็บอกว่า อาจารย์คะช่วยดูหอระฆังให้หนูทีว่าเป็นสไตล์ของสมัยไหน ของเมืองไทยเรา ท่านบอกว่า **เออไอ้มันสุขโขทัย** ซึ่งดิฉันฟังแล้วดิฉันก็แปลกว่า ที่จริงดิฉันก็เรียน เวลาเรียนต้องเรียนลักษณะสไตล์ต่าง ๆ คือลักษณะสถาปัตยกรรมของชาติทุกชาติมาแล้ว เรียนเป็นสมัย ๆ มา ดิฉันก็ไม่เคยเห็น

เลย อาจารย์บอกว่าไม่เคยเห็น แต่ว่าดูทั่ว ๆ ไปแล้ว
ลักษณะของมันเป็นสุโขทัย คือดิฉันก็เสียชีวิตถ้ามี
กระดานหรือมีอะไรสักหน่อยดิฉันจะสเก็ตให้ดู ลักษณะ
ของหอรระฆังไม่สูงมาก มีเสาขึ้นไปเป็นหอรระฆังเล็ก ๆ มี
เสา ๔ เสาเป็นไม้ ตัวระฆังครอบลงมาอย่างนี้ แล้วข้างบน
ลักษณะที่เป็นครอบเหมือนระฆังทำด้วยไม้ แล้วข้างบน
ทำเป็นรูปฉัตร รู้สึกจะเป็น ๕ ชั้น หรือ ๗ ชั้น อย่างไม่
ทราบนะคะ แล้วข้างในก็เป็นตัวระฆังจริง ๆ ข้าง ๆ ของตัว
ระฆังที่เป็นไม้สลักเป็นรูปหัวช้างกำลังชูวงขึ้นทั้ง ๔ มุม
แล้วข้างในก็เป็นระฆังจริง ๆ แล้วก็มีสายเชือกห้อย
ลงมาสำหรับที่จะตี แล้วก็ถามท่านว่า **ทำไมที่อนุสาวรีย์
จะต้องให้มีหอรระฆังด้วย** ท่านก็บอกว่า **สิ่งแรกที่ชาว
ต่างประเทศเข้ามาจะต้องถามว่า ทำไมอนุสาวรีย์นี้
ต้องเป็นรูปร่างอย่างนี้** ก็จะบอกได้ว่า สมัยของท่าน
มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ราษฎรคนไหนมีทุกข์
ร้อนอะไรมาก็ให้ทหารตีระฆัง ปกติก็จะมีทหาร ฝ้า
หอรระฆังนี้ แล้วมีเรื่องอะไรท่านก็ออกมาตัดสินความ

ให้ หอระฆังเป็นรูปร่างที่ดิฉันไม่เคยเห็นมาก่อนเลย และ
 ในรูปเขียนที่เขียนมาก็มีรูปองค์ท่านเต็มพระองค์ แล้วก็
 ทำรูปหอระฆังเป็นแบ็คกราวด์ไว้ที่รูปเขียน คือถ้าเผื่อว่า
 คุณที่มาที่นี้ที่เคยติดตามผลงานของอาจารย์ก็อาจจะเคย
 เห็นบ้างแล้ว

รูปอนุสาวรีย์อันนั้น พอดิฉันสังเกตเสร็จก็เอาไปให้
 ท่านนายกดูแบบที่อาจารย์เล่าเมื่อตะกี้นี้ นายก็ทำ
 เป็นไม่สนใจ และทุกวันนี้รูปสเก็ตรูปอนุสาวรีย์นั้นก็ยังมี
 อยู่ แต่ว่าคงจะไม่มีโอกาสได้ใช้ทำอนุสาวรีย์จริง ๆ และ
 เหตุผลต่าง ๆ อย่างวิธีการที่ท่านบอกว่า ถ้ารูปปั้นสูง
 เท่าไรฐานควรจะสูงเท่านั้นเท่านี้ ลักษณะรูปปั้นควรจะ
 เป็นอย่างไร ถ้าปั้นรูปท่าน ท่านบอกว่า ควรจะปั้นให้
 อายุมาก ๆ หน่อย เพื่อที่ลักษณะของโครงหน้าลักษณะ
 ของกระดูกจะได้สวย ซึ่งอันนี้ดิฉันเชื่อเหลือเกินว่าคุณ
 ศรีเพ็ญไม่มีความรู้ทางด้านนี้แน่ ๆ เลย นี่ไม่ใช่ดูถูกคุณ
 ศรีเพ็ญหรอกนะคะ เพราะว่าคุณศรีเพ็ญเป็นเด็กผู้หญิง
 ที่ไม่ได้ศึกษาทางด้านศิลปะอะไร และก็โดยทั่ว ๆ ไป

คนเราก็มักจะพอใจที่จะเขียน หรือปั้นรูปตอนที่อยู่
วัยหนุ่มมากกว่า แต่ท่านแนะนำว่าไม่ควร ไม่ควรจะ
ปั้นตอนเป็นหนุ่มมากนัก และสำหรับรูปเขียนที่เขียน
ก็เป็นตอนที่ท่านอายุ ๓๕ และท่านก็ให้เหตุผล ดิฉัน
ก็ถามท่านว่า ทำไมจะต้องเขียนตอนอายุ ๓๕ ท่านก็
ให้เหตุผลว่า คนเราโดยปกติแล้วจะเจริญสูงสุดทั้งรูป
ร่างกายตาและสติปัญญาตอนอายุ ๓๕ แล้ว อันนี้
เป็นเรื่องเกร็ดอะไรนิด ๆ หน่อย ๆ ให้ฟังนะคะ ตอนที่
เขียนรูปท่านเสร็จพอดี ปรากฏว่าลอตเตอ์หรือออกเบอร์
๓๕ พอดีเลย งวดนั้นดิฉันก็เลยรวยนิดหน่อย คือไม่ได้
ตั้งใจอะไร แต่ก็คิดว่าเราทำอะไร โดยปกติดิฉันก็ชอบ
ซื้อลอตเตอ์ที่ง ๆ ว่างวดละสักใบสองใบเสียงโชคเล่น
คล้าย ๆ กับว่าท่านจะให้รางวัลที่ช่วยเขียนรูปท่านให้ แต่
แล้วในที่สุดก็พับไปโดยที่รูปนี้ก็ไม่ได้ผลอะไร ทาง
รัฐบาลก็ไม่ได้สนใจ ท่านนายกก็ไม่ได้อินใจทั้งที่ท่าน
เป็นคนให้เขียนเอง และหลังจากนั้นดิฉันก็ไม่ค่อยได้
ติดต่อกับอาจารย์เท่าไร นาน ๆ ดิฉันจึงจะไปทีหนึ่ง จน
กระทั่งมาปี ๒๕๑๔ อาจารย์ก็มาบอกว่า นี่อาจารย์

ลาวัณย์เราจะเขียนรูปกันอีกแล้วนะ คราวนี้เขียนให้เยอะ
เลย เขียนรูปพระมหากษัตริย์ที่เป็นพวกมหाराชทั้งหลาย
แหละ เขียนให้หมดเลย อย่างน้อยเราก็จะได้รูปพระมหา
กษัตริย์เก็บไว้เป็นผลงานทางด้านประวัติศาสตร์ ก็เริ่มต้น
เขียนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชก่อน

โดยปกติสมเด็จพระนเรศวร ๆ เวลาที่จะเขียนถาม
อะไรท่าน ท่านไม่ค่อยรับสั่งพูดอะไร รู้สึกว่าท่านจะค่อนข้าง
ขี้ขมกว่าทุกองค์เท่าที่เขียนมาทั้งหมด ก็เขียนโดยวิธี
เดียวกันกับที่เขียนรูปพ่อขุนรามคำแหง เขียนเฉพาะพระ
พักตร์เสร็จแล้วก็เขียนทั้งองค์ แล้วก็มาเขียนรูปพระเจ้า
อู่ทอง แล้วก็พระนารายณ์มหาราช พระเจ้าตากสิน
พ่อขุนเม็งราย แต่ละองค์ที่เขียนดิฉันก็จะต้องให้คุณ
ศรีเพ็ญเข้าไปเรียนถามท่านว่า ท่านชอบสีอะไรเป็น
พิเศษ ดิฉันก็จะทำแบ็คกราวน์ให้ท่านเป็นสีนั้น และ
ถ้าเป็นรูปยืนเต็มตัว ท่านมีพระประสงค์ว่า อยากให้
แบ็คกราวด์ข้างหลังของรูปท่านเป็นภาพอะไรบ้าง ดิฉัน
ก็ทำตามนั้น และการเขียนก็ยุ่งยากที่สุด อย่างที่ดิฉัน

ได้เรียนเมื่อตะกี้นี้ นะคะ คือเฉพาะอย่างยิ่งเขียนรูปทั้งตัว
กว่าจะเขียนกันรู้เรื่อง ดิฉันก็จะให้คุณศรีเพ็ญเล่าเหมือน
กับว่าไปเจออะไรมาแล้วก็มาเล่าให้ฟังว่า รูปร่างหน้าตา
ทั้งหมดเป็นอย่างไร สูงต่ำแคไหน อ้วนผอมล่ำไหม ไหล่
กว้างไหม แคไหนอย่างไร ลักษณะคอแข็งแรงหรือว่าเป็น
อย่างไรบ้าง คุณศรีเพ็ญต้องเล่าหมดทีละอย่าง ๆ

ตอนแรกที่ร่างรูป ดิฉันต้องขอประทานโทษท่าน
ด้วย คือร่างรูปชนิดที่ต้องแก้ผ้าก่อนที่จะใส่เสื้อผ้า คือ
โครงร่างทั้งหมดให้ได้ก่อนว่าประมาณนี้ ๆ ได้ไหม ลำสัน
ขนาดไหน หน้าก็ไม่มีปัญหาแล้ว เพราะเราเขียนเฉพาะ
หน้าไว้แล้ว จึงเขียนรูปเล็ก ๆ รูปเต็มตัว พอได้รูปร่าง
เหมือน เราก็เขียนหน้าได้เลย แล้วเครื่องทรงแต่ละองค์
มีลักษณะแตกต่างกัน ไม่เหมือนกันเลยสักคน ซึ่งดิฉัน
นี่ก็ไม่ถึงเลย แล้วก็เขียนเสร็จออกมาแล้ว อาจารย์ก็
กำลังคิดดำริว่าอยากจะพิมพ์เหมือนกัน แต่ก็คงจะยัง
ไม่ไหว เพราะอะไร ๆ ตอนนี้น้ำมันแพงเหลือเกิน กระดาษ
ก็ไม่มี เฉพาะอย่างยิ่งรูปพ่อขุนเม็งรายแบ็คกราวด์สวย

มาก ข้างหลังเป็นภูเขาซ้อน ๆ กัน แล้วก็มิเนนหินคล้ายกันเป็นพื้นดิน แล้วก็มิหญ้ามีอะไรเป็นธรรมชาติ สวยทีเดียว โดยปกติท่านบอกว่า ท่านไม่ค่อยชอบยืนกลางแจ้งเท่าไร แต่ว่าเพื่อให้ได้บรรยากาศเป็นทางเหนือ เพราะว่าองค์ท่านเองตอนที่สิ้นพระชนม์ถูกฟ้าผ่าตาย อันนี้เป็นความรู้อันใหม่ ซึ่งดิฉันก็ไม่ทราบเหมือนกัน แต่ท่านเป็นคนเล่าเอง

และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปของสมเด็จพระเจ้าตากสิน ดิฉันก็มีความข้องใจอยู่ พอเขียนออกมาแล้ว เฉพาะพระพักตร์ก็รู้สึกเหมือนกับที่เราจะจินตนาการไว้บ้าง เขียนออกมาก็เป็นคนจีน ๆ แต่ว่าลักษณะมีบุคลิกพิเศษ ไม่เป็นนักรบทีเดียว คือรู้สึกว่า เป็นคนที่มีความคิดสติปัญญาชั้นเยี่ยม และรูปร่างเล็ก ๆ บาง ๆ สูง และค่อนข้างเกร็ง คือที่ดิฉันคิดว่าจะต้องเป็นคนที่มึรูปร่างสูงใหญ่ เพราะพระเจ้าตากสินเป็นนักรบไซ้ใหม่คะ แต่พอเขียนออกมาจริง ๆ แล้วไม่เป็นอย่างนั้นเลย แล้วก็มิหน้าซ้ำรูปเต็มตัวที่ท่านให้เขียนก็เป็นเสื้อคลุม แบบ

เสื้อคลุมบวชนาค เลยยังไม่เป็นนักรบใหญ่เลย แล้ว
ดิฉันก็ขอให้คุณศรีเพ็ญเรียนถามท่านว่า เท่าที่คนเขาสื่อ
กัน แล้วก็มีในประวัติศาสตร์บันทึกไว้บอกว่า ท่านสติ
วิปลาสอะไรอย่างนี้ที่จริงแล้วเป็นอย่างไร ท่านคงจะไม่
โกรธ เพราะเราให้คุณศรีเพ็ญถาม ท่านได้ย้อนถามคุณ
ศรีเพ็ญบอกว่า เท่าที่คุยกับฉันนี้เท่าที่ดูอยู่รู้สึกว่าคุณ
บ้าหรือเปล่า ท่านก็ถามอย่างนี้ คุณศรีเพ็ญก็ออกมา
เล่า ดิฉันก็ยังไม่รู้จะพูดอย่างไร ดิฉันก็ถามคุณศรีเพ็ญว่า
แล้ว คุณศรีเพ็ญก็รู้สึกว่าคุณบ้าไหม ดิฉันก็ถามอย่าง
นี้ คือถามกันอย่างตรง ๆ ไม่ต้องพูดราชาศัพท์อะไร คุณ
ศรีเพ็ญ ก็บอกว่า ก็ไม่รู้สึกนี่ที่ ท่านก็ธรรมดา ดิฉันก็บอก
ว่า คุณศรีเพ็ญลองเข้าไปถามท่านอีกทีซิว่า ก็ทำไมแล้ว
มี สาเหตุอะไรหรือเปล่า หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง
หรืออะไร ทำไมคนไทยทั่ว ๆ ไปรู้สึกแล้ว ก็บันทึกไว้ใน
ประวัติศาสตร์ว่าท่านมีสติวิปลาสถึงได้ถูกปลงพระชนม์
ด้วยการใส่กระสอบ แล้วก็เอาที่นอนจันทน์หุบ แล้วก่อน
ที่ท่านจะสิ้นก่อนที่ท่านจะตาย ท่านก็รู้สึกเจ็บปวดมาก

ใหม่อะไรอย่างนี้นะคะ คือเราสงสัยเราก็ถาม คล้าย ๆ กับมีโอกาสแล้วก็เรียนถามท่าน ท่านก็บอกว่าสาเหตุที่คนเขาคิดว่าท่านสติไม่ค่อยดีหรือบ้า คงจะเป็นเพราะว่าคือฉันมีจิตได้สำนึก ในความรู้สึกของฉันนี่ว่าเป็นคนบาปคือตั้งแต่รุ่นหนุ่มขึ้นมา ก็ต้องไปรบทัพจับศึกรบราฆ่าฟันฆ่าคนตายไม่รู้เท่าไร ฆ่ากันเป็นร้อย ๆ พัน ๆ ละมังในชีวิตนี้ ท่านก็รู้สึกว่าคุณทำบาปทำกรรมมามากเหลือเกิน แล้วก็ตอนที่ท่านขึ้นครองราชย์ก็หมดแล้ว เพราะบ้านเมืองก็สงบศึกแล้ว แล้วท่านก็คิดว่าท่านไม่อยากจะไปฆ่าใครอีก แล้วท่านก็พยายามหันเข้าหาทางวัดพุทงาย ๆ หันเข้าหาศาสนา เพื่อที่จะให้จิตใจสงบแล้วก็เพื่อที่จะเป็นการล้างบาปไปบ้าง แต่ของเราไม่มีกรล้างบาป แบบศาสนาคริสต์เขาแบบนั้น ท่านก็พยายามหันเข้าหาทางด้านธรรมะ ท่านก็ฝึกสมาธิวิปัสสนาพยายามที่จะปลื้กตัว คือใครขอพบท่าน ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ ท่านก็ไม่พบใคร ท่านอยู่เงียบ ๆ คนเดียวและนั่งสมาธิท่านบอกว่า อาจจะเป็นอย่างนี้ก็ได้ คือฉันไม่อยากจะพบใคร ใครพูดด้วย ฉันเห็นไม่เข้าเรื่อง ฉันก็ไม่พูด

ด้วย ฉันก็พยายามปลื้กตัวอยู่คนเดียวเงียบ ๆ เพื่อจะทำใจให้สงบ แล้วก็ฝึกสมาธิ อันนี้ละมังคงจะทำให้คนทั้งหลายหาว่าฉันบ้า อันนี้เป็นความรู้สึกของตัวเอง อันนี้ดิฉันพูดตามที่ท่านเล่าให้ฟัง คือท่านบอกว่า ท่านรู้สึกอย่างนี้ แล้วคงจะเป็นปัญหานี้ละมังที่ใคร ๆ เขาคิดว่าท่านเป็นบ้า เพราะว่าท่านหันมานั่งสมาธิวิปัสสนา อะไรอย่างนี้ หรือจะอย่างไรฉันก็ไม่รู้นะ ฉันไม่ได้รู้ ความคิดของคนอื่น ครั้นแล้วดิฉันก็บอกคุณศรีเพ็ญว่า ลองถามท่านอีกทีซิเรื่องตอนที่ท่านจะสิ้น ท่านเจ็บปวดมากไหม ท่านก็บอกว่าท่านก็รู้แล้วว่าท่านต้องตายโดยวิธีนี้ ท่านก็ฝึกสมาธิได้ขั้นสูงทีเดียว คือสามารถที่จะเข้าสมาธิไปเลย พอรู้ว่าท่านจะต้องตายโดยวิธีนี้ถูกจับ ใส่กระสอบ ท่านก็เข้าสมาธิเข้าไปตอนที่ท่านตายก็ไม่รู้สึกเจ็บปวดอะไรทั้งสิ้น อันนี้ก็คงจะเป็นบารมีอันหนึ่งของท่าน เพราะว่าท่านมาฝึกสมาธิท่านบอกว่าท่านไม่รู้พอร่างกายมันตายมันก็ตายไป แต่ท่านไม่รู้สึกเจ็บปวดใด ๆ ทั้งสิ้นเลย คือความรู้สึกของดิฉันก็คือว่าท่านคงจะถอดจิตออกไปแล้วจากร่าง อันนี้เป็นความเข้าใจแบบ

ชาวบ้านของดิฉันอย่างนี้นะคะ ถ้าจะอย่างไรประเดี๋ยว
อาจารย์พรจะอธิบายได้ ดิฉันก็ไม่ค่อยสนใจอะไรนัก
หรอก ฝึกสมาธิก็ไม่เคยฝึกได้สักที เมื่อตะกี้ที่เข้ามานั่ง
ดิฉันก็นิ่งลืมหูลืมตาดูว่าใครเขานั่งอย่างไรกันบ้าง ลูกก็มา
นั่งส่งเสียงแจ้ว ๆ อยู่ตรงนี้

หลังจากที่เขียนรูปเสร็จหมดแล้วนะคะ ก็มีรูปพระนาง
จามเทวีอีกรูปหนึ่งที่เป็นผู้หญิง แล้วรูปเจ้าหญิงแสนหวี ซึ่ง
เป็นนอกราชการที่ได้ตั้งไว้ มีใครก็ไม่ทราบมาหาอาจารย์
เขาจะทำพิธีงานประจำปี ดิฉันก็ไม่ค่อยได้สนใจหรอก
นะคะ คือจะทำอะไรก็ทำเถอะ จะทำอะไรก็ติดต่อกับ
กับอาจารย์พรให้ทำก็แล้วกัน เพราะดิฉันก็ได้ตั้งใจกับ
อาจารย์ไว้ คือรับปากกับอาจารย์ไว้ ดิฉันจะให้เวลา
อาจารย์หนึ่งปีเต็ม ๆ ในการที่จะเขียนรูปให้อาจารย์
นอกเหนือจากหนึ่งปีแล้ว ดิฉันก็จะทำงานของดิฉัน
บ้าง โดยปกติ ช่างเขียนนี้นะคะ ก็อยากจะทำงานตาม
ความรู้สึกของตัวเองบ้าง ไม่ใช่หลับหูหลับตา บ้าเขียนรูป
อะไรที่ฟังคนบอกอยู่ตลอดเวลา ดิฉันก็ให้เวลาอาจารย์

ปีหนึ่งเริ่มเขียนรูปสมเด็จพะระนเรศวร ๗ ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน แล้วก็เขียนกันมาเรื่อยๆทุกวัน ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน มานี้ก็ปีกว่าแล้วนะคะ แต่ปรากฏว่ายังไม่เสร็จ ไหน ๆ ในเมื่อต้องตกกระไดพลอยโจน ดิฉันก็เลยเขียนกับอาจารย์ต่อไป เขียนทุกวัน แต่คุณศรีเพ็ญไปเขียนกับดิฉันตอนบ่าย ประมาณบ่ายสองโมงถึงสี่ โมง หรือสี่โมงครึ่งทุกวัน และก็ถ้ามีอะไรคุณศรีเพ็ญ ก็บอก ๆ ว่างนอกเวลา เมื่อดิฉันมีเวลว่างก็เขียน เรียกว่าเขียนกันตลอดเวลา ยกเว้นวันเสาร์วันอาทิตย์เท่านั้น แล้ววันไหนที่ดิฉันมีชั่วโมงสอนในมหาวิทยาลัย ดิฉันก็ไปสอน แต่ว่าชั่วโมงสอนก็ไม่มากนัก อาทิตย์ละเพียง ๒ ชั่วโมง เท่านั้นเอง นอกนั้นดิฉันก็ทำงานให้อาจารย์

และสำหรับรูปนี้ สำหรับรูปพระนเรศวร ๗ นี้ นะคะ ที่จริงก็เขียนกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่เฉพาะรูปนี้ เนื่องจากว่ามีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ที่เกิดวุ่นวาย จนเกิดมีการอภิปรายโต้เถียงกัน เรื่องสถานที่ที่ทำการยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวร ๗ อาจารย์ก็ติดตาม

เรื่องราว ขนาดเดินทางไปเพื่อพิสูจน์ด้วย แล้วก็ปรากฏ
ว่าท่านเป็นคนนำทางไป สมเด็จพระนเรศวร ฯ พาไปดู
สถานที่ต่าง ๆ แล้วอาจารย์ก็เลยเก็บหลักฐานได้กระดิ่ง
ข้าง ได้อะไรต่ออะไรมาหลายอย่างเท่าที่เดินทางไป แล้ว
ท่านก็มีรับสั่งบอกว่า ให้เขียนรูปท่านอีกรูปหนึ่ง รูปนี้
เป็นเครื่องทรงชุดออกศึก แล้วเราก็ลงมือเขียนกัน เขียน
มานับจนกระทั่งมาถึงตอนนี้ก็ ๕ เดือนกว่าแล้ว คือ
เขียนมาสองเดือนกว่า อาจารย์เดินทางไปต่างจังหวัด
เสียบ้าง เดินทางไปสำรวจอะไรแล้วค้างกันมา และดิฉัน
ก็ไปคลอดลูกเสีย นี่ก็เพิ่งจะสองเดือนวันนี้พอดีเลยคะ
ครบสองเดือน คือดิฉันหยุดไป ๔๕ วัน แล้วก็มา เขียน
รูปนี้ต่อเมื่ออาทิตย์ที่แล้วนี้ ตอนที่ดิฉันจะไปคลอดลูก
ดิฉันกับออกคุณศรีเพ็ญว่าเขียนให้เสร็จก่อนดีกว่า อย่า
ให้ค้างคาเลย เพราะว่าต้องค้างกันอีกเป็นเดือน ๆ จะ
เขียนให้เสร็จเลย ดิฉันเขียนแล้วบอกว่าเสร็จแล้วนะ ถ้าม
ท่านว่า พระพักตร์ท่านพอพระทัยหรือยัง อะไรต่ออะไร
พอพระทัยหรือยัง ท่านก็ยังไม่พูดอะไรท่านบอกว่ายังไม่

เสร็จก็ยังไม่ดี ระหว่างนั้นอาจารย์ก็ชักจะออกต่าง
จังหวัด บ่อย ๆ ก็เลยไม่ค่อยได้เขียน ดิฉันก็บอกคุณศรี
เพ็ญว่าเสร็จแล้ว พอปรากฏว่าเมื่อดิฉันหยุดไปตลอด
ลูก คุณศรีเพ็ญก็ไปถามท่านบอกว่า ท่านว่าอย่างไรบ้าง
จะมีรับสั่งดิชมว่าอย่างไร ท่านบอกว่าที่เขียนไปนี่เสร็จ
เพียง ๕๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ดิฉันแทบช็อค เขียนมา
ตั้งสามเดือน ไม่ได้ทำอะไรเลย นั่งเขียนแกะเครื่องทรง
แกะเครื่อง ประดับอะไรต่ออะไรของท่าน ท่านบอกว่า
เสร็จไปเพียง ๕๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วมีต้องเขียนอีกตั้ง ๒
เดือน หรือกว่าจะเสร็จ ดิฉันบอกอย่างนั้น คือดิฉันชัก
ท้อแล้ว ออกจะเกินไปหน่อยแล้วเขียนไปตั้ง ๓ เดือน
แล้วเพิ่งเสร็จไป ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ปรากฏว่าท่านบอกว่า
ความรู้สึกของท่าน ท่านต้องการให้มีบรรยากาศให้รู้สึก
ว่าในปัจจุบันนี้บ้านเมืองกำลังเข้าขั้นวิกฤต และปรากฏ
ว่ารูปนี้เป็นค่ายของพม่ากำลังถูกไฟไหม้ แล้วก็บรรยากาศ
ก็มิพายุพัดมีลมหมุน ซึ่งเป็นเหตุการณ์บ้านเมือง
ปัจจุบันนี้ ในเมืองไทยว่ามันไม่สงบสุขเลย แล้วท่าน

ก็เตรียมพร้อมเสมอ ที่จะออกไปยืนชักราบอยู่หน้าค่าย เพื่อคอยป้องกันประเทศชาติ อันนี้เป็นความรู้สึกที่ท่านบรรยาย แล้วก็ต้องมาให้เขียนออกมาให้มีความรู้สึกอย่างนั้น ดิฉันอยากทราบว่า คุณ ๆ ที่นั่งอยู่ที่นี้แล้วจะรู้สึกอย่างนั้นบ้างสัก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ไหม คือว่ารูปนี้ยังไม่เสร็จ ท่านบอกว่ารูปที่เสร็จตอนที่เอามานี้เสร็จ ๖๕ เปอร์เซ็นต์ ยังเหลืออีก ๓๕ เปอร์เซ็นต์ ยังไม่ทราบว่าท่านจะให้ทำอะไร คือดิฉันไม่มีความสามารถที่จะทำอะไรได้ด้วยตัวเองเลย นอกจากทำตามที่คุณศรีเพ็ญบอก ตามที่ท่านรับสั่งให้ทำเท่านั้น

สำหรับเสื้อผ้าครั้งแรกพอเขียนออกมา ดิฉันก็บอกว่า มันตลกมันเหมือนลิเกก็ไม่เชิง มันเหมือนละครก็ไม่ใช่ อะไรออกศึกกันแต่งตัวขนาดนี้ต้องตายแน่ แต่งตัวอย่างนี้แต่งกันเท่าไรจึงจะเสร็จ ออกศึกมันมรุงรังพันเกไปหมดหรือ แล้วจะไปรบกับใครเขาได้แต่งประเภทนี้ ท่านก็หัวเราะ ๆ แล้ว ท่านก็ไม่ยกตอบคะ ท่านไม่ตอบ สมเด็จพระนเรศวรเป็นคนที่พูดน้อยที่สุด บางครั้ง

ถามอะไรท่าน ท่านก็เฉย ๆ ยิ้ม ๆ เฉย ๆ บางครั้งก็
เฉยเลยไม่พูด ดิฉันก็ขยาดไม่กล้าให้คุณศรีเพ็ญเรียน
ถามอะไรท่านแล้ว ผ่าคลุมข้างนอกนี้ท่านรับสั่งบอก
ว่าเป็นคล้าย ๆ เงิน เป็นดินเงิน ทอดด้วยดินเงินทั้งหมด
เลย แล้วก็เวลาถูกแสงแดดมันจะวาบเข้าตาเข้าศึก อันนี้
ก็เป็นทริคอันหนึ่งในการที่จะทำให้เข้าศึกเวลารบกันแล้ว
ก็ทำให้เขาเวลาแสงเข้าตามันก็ลำบากหน่อย ในการที่
จะต่อสู้กันแล้วก็หมวกของท่าน ดูแล้วจะบอกว่าจะเซย
ก็ไม่เชิง แต่ก็แปลกดีนะคะ คือนี้ก็ไม่ออกเลยเหมือนกัน
ว่าจะออกมามีลักษณะอย่างนี้ แต่ท่านบอกว่า ท่านใส่
อย่างนี้ละ เวลาทรงกระทำยุทธหัตถี ดิฉันยังสงสัยเลย
คะ ขึ้นทรงอย่างนี้เจ็ดวันไม่ต้องถอดไม่ต้องอาบน้ำกัน
แน่ ๆ เลย แล้วเมืองไทยไม่ใช่อากาศหนาว ๆ คงแย่พิลึก
เลย ท่านยังไม่รับสั่งว่าอะไรทั้งสิ้นว่า ต้องแต่งตัวกันมาก
ขนาดนี้ แต่เครื่องทรงนี้ก็มีเหตุผลหลายอย่าง สีนํ้าตาล
ที่อยู่ข้างในเสื้อกั๊กนั้นเป็นโลหะทำด้วยโลหะสามชนิด
เป็นทองสามกษัตริย์ใส่เป็นคล้าย ๆ แบบเกาะใส่ข้างใน

แล้วก็มีลงยันต์ ตอนแรกนะคะดิฉันเขียนละเอียดยิบเลย
ละเอียดหมดทุกอย่างเลยเหมือนที่คุณศรีเพ็ญบอก แต่
ว่าพอเมื่อเวลาสองวันนี้ ท่านรับสั่งว่าให้เห็นชัดอย่างนี้
ไม่ได้ ท่านบอกว่าต้องการให้มองดูแล้วรู้สึกทะมึนมืด ๆ
ดิฉันเสียดาบแทบน้ำตาตกจนลงนะคะ คืออุตสาหกรรมแกะ
จนละเอียดยิบไปหมด แล้วท่านยังให้ลบหมดเลย ให้ทำ
ซอบ ๆ (soft) หมดไม่ให้เห็นชัดทั้งที่เราแกะทำจนให้
เห็นชัด ทำฝ่ายกว่าจะเขียนได้ต้องไปหาลักษณะผ้าเอา
มาดู ต้องเขียนอย่างไร รูปนี้ไม่เห็นเลยอย่างที่เรียนแล้ว
คือไม่สามารถจะเห็นอะไรเลยสักนิดเดียว คือพยายาม
ดูจากรูปถ่ายบ้างที่มีลักษณะแบบนี้ แล้วก็หาผ้าหรือหา
ของจริง ๆ มา พยายามเขียนให้ได้ใกล้เคียงที่สุดเลย คุณ
ศรีเพ็ญก็บอกว่าได้แล้วละพี่ สวยดีแล้วอะไรอย่างนี้ พอ
เขียนเสร็จท่านกลับบอกว่าไม่ได้ เขียนชัดอย่างนี้ไม่ได้
เพราะมองแล้วต้องให้รู้สึกว่าตัวท่านทะมึนหมด ข้าง
หน้าค่อนข้างมืดแล้ว จะเห็นทุกอย่างชัดไม่ได้ ตามหลัก
วิชาสำหรับการเขียนรูป ดิฉันเลยต้องใช้สีดำสีหนัก ๆ

สีม่วง สีบลู อะไรอย่างนี้เบรคลงไป ด้วยความเสียหาย
มากที่จุดสำหรับนั่งแกะเสียแทบแย่ เครื่องทรงทั้งหมด ท่าน
ก็มีเหตุผลหลายอย่างจะเป็นแบบเสื้อกั๊กก็ไม่ใช่ เป็น
สีน้ำเงินเกือบดำนั้นเป็นหนังแล้วเสื้อข้างนอกก็เป็นหนัง
เครื่องทรงวิจิตรพิศดารอะไรต่อมิอะไรซ้อนกันเยอะเยอะ
ไปหมด กว่าจะเขียนเสร็จดิฉันก็คงจะเบื่อแล้วเห็นจะ
ต้องขอลาอาจารย์ไปก่อน พักนาน ๆ หน่อย อาจารย์จะ
ให้เขียนอะไรคะ ให้เขียนอะไรต่ออีกเท่านี้คะ เท่าที่เขียน
มาก็มีเท่านี้ คุณที่นั่งอยู่สงสัยอะไร บางทีดิฉัน อาจจะมี
พูดไปบ้าง ถ้าหากถามมา ดิฉันก็อาจจะตอบได้เท่าที่มี
ประสบการณ์

สวัสดิ์ค่ะ

คำปรารภถึงความรู้สึก ของผู้เขียนพระรูปของอดีต พระมหากษัตริย์

*พระรูปของพระมหากษัตริย์ต่าง ๆ ในอดีตของไทย ดังที่ปรากฏอยู่ในหน้ากลางของหนังสือวิญญานฉบับนี้ ได้เขียนขึ้นมาโดยวิธีการติดต่อทางสมาธิ ผู้ที่เขียนก็คือ **อาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ (ดาวราย)** ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้าพเจ้าเคยแถลงให้ทราบมาบ้างแล้ว ในหัวข้อถ้อยแถลงของหนังสือวิญญานฉบับก่อน ๆ แต่อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะมีผู้อ่านเป็นจำนวนไม่น้อยสงสัยว่า **เขียนขึ้นมาได้อย่างไร ?** เพราะผู้เขียนคืออาจารย์ลาวัณย์ไม่ได้เห็นเอง ส่วนผู้บอกให้เขียนคือ **คุณศรีเพ็ญ จัตูหะศรี** ก็เขียนรูปไม่เป็น และ **คุณศรีเพ็ญ** เห็นท่านได้อย่างไร ? ท่านเหล่านี้ทำไมจึง

ยังไม่ไปเกิด? ทำไมจึงมาปรากฏให้เห็นได้? ปัญหาต่าง ๆ ในทำนองนี้มีผู้ถามข้าพเจ้าอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงขอโอกาสชี้แจงให้ทราบเสียเลยในที่นี้แต่โดยสังเขป เพราะรายละเอียดของการเขียน ท่านจะทราบได้จากถ้อยแถลงของอาจารย์ลาวัณย์เอง ส่วนวิธีการติดต่อว่าเป็นไปได้อย่างไร มีรายละเอียดมากไม่อาจจะนำเขียนไว้ในที่นี่ได้ ผู้ที่สนใจขอให้ไปอ่านหนังสือเรื่อง **วิธีฝึกสมาธิเพื่อติดต่อกับโอปปาติกะ*** ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้เขียนเอาไว้มานานแล้ว หนังสือเล่มนี้สั่งซื้อได้จาก สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ ราคาเล่มละ ๕ บาท

วิธีเขียน ก็คือ ทุกครั้งก่อนที่จะลงมือเขียน จะต้องติดต่ออัญเชิญท่านไว้ก่อน ซึ่งหน้าที่ในการติดต่อนั้นเป็นของพ่อฤๅษี ต่อเมื่อท่านทรงอนุญาตและนัดเวลากันไว้ก่อนแล้ว จึงจะทำการเขียนได้ และเมื่อถึงเวลาตามนัด คุณศรีเพ็ญจะเข้าสมาธิไปดูท่านก่อน ซึ่งใช้เวลาในการเข้าไม่เกิน ๑ นาที เมื่อจำรูปร่างลักษณะส่วนที่จะเขียน

---

* ปัจจุบันพิมพ์เป็นครั้งที่ ๔/๒๕๓๓ ราคา ๒๐ บาท

ได้แล้ว ก็จะออกมาบอกให้อาจารย์ลาวัณย์เขียน ครั้งแรกอาจารย์ลาวัณย์ ก็จะเขียนให้ดูก่อนตามคำบอก เมื่อไม่เหมือนก็ต้องลบแล้วเขียนใหม่จนกว่าจะเหมือน และบ่อยครั้งที่สุดท้ายจะต้องเข้าไปดูแล้วดูอีก เพื่อให้แน่ใจว่าเหมือนจริงหรือไม่ เพราะฉะนั้นกว่าจะเขียนสำเร็จขึ้นมาได้แต่ละรูป จึงต้องใช้เวลานานนับเป็นอาทิตย์ เพราะเป็นงานที่ไม่ใช่ง่ายเลย และบางที่ผู้บอกกับผู้เขียนก็เกือบจะทะเลาะกัน เพราะบอกตั้งหลายครั้งหลายหนแล้วว่าอย่างนั้นอย่างนี้ แต่แล้วก็เขียนไม่เหมือน ซึ่งท่านจะทราบจากความรู้สึกของอาจารย์ลาวัณย์เอง ดังต่อไปนี้ :-

พร รัตนสุวรรณ

ความรู้สึกของอาจารย์ลาวัณย์ผู้เขียน

เมื่อ ๕ ปีที่แล้ว ผู้เขียนได้เคยเขียนรูปพ่อขุนรามคำแหง จำได้ว่ากว่าจะเสร็จก็เล่นเอาเกือบเบื่อไปทีเดียว และก็ได้เขียนความรู้สึกในการเขียนรูปครั้งนั้นไปแล้ว จนชักจะจำไม่ได้แล้วด้วยซ้ำว่ารู้สึกยังไง จนกระทั่งมาปี ๒๕๑๔ ในเดือนพฤศจิกายน อาจารย์พร ก็นัดแนบกับคุณศรีเพ็ญบอกกับผู้เขียนว่า จะเริ่มต้นเขียนรูปพระมหากษัตริย์กันอีกที คราวนี้เขียนหลายองค์ด้วยกัน ในครั้งแรกจะเริ่มต้นเขียนรูปของ **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช** ก่อนองค์อื่น ๆ และได้ขอให้พ่อฤๅษีช่วยกรุณาติดต่อกับท่านไว้แล้ว ก่อนจะลงมือเขียนผู้เขียนได้คุยกับนายตำรวจท่านหนึ่ง โดยอาชีพเป็นสถาปนิก และเป็นผู้สนใจในวิชาการนั่งสมาธิ และการติดต่อทางวิญญาณว่า จะเขียนรูปสมเด็จพระนเรศวร ๆ ท่านผู้นั้นได้ทักท้วงด้วยความหวังดีว่า ไม่ควรจะเขียนเพราะจะเป็นผลร้ายกับตัว เพราะท่าน (พระนเรศวร ๆ) ไม่ชอบผู้หญิง..... เมื่อตกลงแน่นอนว่าจะเขียนรูปพระนเรศวร ๆ จึงได้นำ

เรื่องข้องใจเรื่องนี้มาถามอาจารย์พร และคุณศรีเพ็ญ บอตรง ๆ ว่าถ้าหากจะเป็นอะไรละก็ไม่อยากเสี่ยง เพราะเท่าที่เขียนให้ก็ยังไม่รู้ว่าจะได้ผลอะไรสักแค่ไหน อาจจะไม่ได้รับความสนใจเลย หรืออาจจะมีคนเชื่อถือบ้างแต่ก็เท่านั้นเอง นอกจากจะได้รูปพระมหากษัตริย์ ขึ้นมา และเชื่อกันอยู่ในคนไม่กี่คนก็อาจไม่ได้อะไรมากกว่านั้น เพราะยังพิสูจน์อะไรไม่ได้เต็มที่ แม้แต่ผู้เขียนเองก็ต้องยอมรับว่า เชื่อเพียง ๘๐ % เท่านั้น เพราะจะให้เชื่อ ๑๐๐ % เต็มนั้นเป็นไปได้ ด้วยเหตุที่ผู้เขียนไม่สามารถจะเห็นได้ด้วยตาตัวเอง แต่ที่เชื่อ ก็เพราะเห็นได้จากตัวคุณศรีเพ็ญว่าคุณศรีเพ็ญไม่ได้โกหกแน่ ๆ

อาจารย์พร และ คุณศรีเพ็ญ ตอบข้อข้องใจ โดยถาม **พ่อฤๅษี** ๆ ว่าไม่มีปัญหาอะไร เพราะพระองค์ท่านเองก็ทรงยินดีที่จะให้เขียนพระรูปของท่านเอง จึงไม่ต้องห่วงอะไร

ในวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ทางสำนัก

อาจารย์พร ก็ทำพิธีบวงสรวง ที่สำนักคันคว่ำทางวิญญาน และผู้เขียนก็ไปเขียนที่นั่นด้วย แต่วันนั้นการเขียนรูปไม่ค่อยจะได้ผลเท่าใดนัก ร่างเฉพาะที่พระพักตร์ด้วยดินสอดำธรรมดา วันรุ่งขึ้นต้องขอย้ายที่เขียนรูปใหม่มาที่ทำงานใน studio เพราะจะได้สะดวกเรื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับทำงาน การเขียนรูปโดยที่ไม่สามารถจะเห็นผู้ที่เป็นแบบเลยนี้ ค่อนข้างยากมากทีเดียว ผู้บอกคือคุณศรีเพ็ญ ก็พยายามพูดอย่างชนิดจะให้ง่าย แต่ก็ไม่ง่ายอย่างคิดเลย กว่าจะเข้าใจภาษากันได้ก็เล่นเอาเกือบ ๆ จะเกิดโมโหกันหลายครั้ง อย่างเช่นบรรยายรูปหน้าว่าลักษณะเป็นยังไง กว่าจะรู้เรื่องก็เห็งอดกแล้ว ยังจะรายละเอียด คิ้ว ตา จมูก ปาก คาง ลักษณะ หน้าผาก ทรงผม ขอให้คุณศรีเพ็ญร่าง หรือเขียนให้ดูเป็นเลา ๆ บ้าง คุณศรีเพ็ญก็ไม่ยอมเขียนเอาเสียเลย ผู้เขียนต้องพยายามหลับตานึกวาดภาพตามคำบอกเล่า ในที่สุดก็พอจะเหมือน แล้วพยายามเขียนแก้ไขไปจนกระทั่งผู้บอก ๆ ว่าเหมือนแล้ว ยังต้องขอให้พ่อฤๅษีช่วยดูให้อีกทีจนพอใจแล้วจึงพอ เมื่อเขียนเสร็จเฉพาะพระพักตร์

แล้ว ก็เริ่มเขียนใหม่อีก ๑ รูป เป็นรูปเต็มพระองค์ การเขียนรูปเต็มพระองค์ก็ในทำนองเดียวกัน ต้องอธิบายรูปร่างว่า สูงต่ำประมาณ ใครที่เรารู้จักบ้าง ล่ำ ลักษณะไหล่กว้าง แคบ ลาด หรือตั้ง ยังไง ลักษณะท่าทางต่างๆ ของพระองค์เป็นไปตามที่ท่านมีพระประสงค์ แต่ไม่งดงามเท่าที่ควร เพราะเป็นไปตามหลักวิชาเท่าที่ผู้เขียนจะสามารถทำได้ ไม่เหมือนกับรูปที่มีแบบและเขียนจากแบบจริงๆ ที่สามารถมองเห็นด้วยตาของเราเอง แสงเงาต่าง ๆ ก็ต้องทำเงาตามทฤษฎีภาพที่ออกมาค่อนข้างแข็งไปบ้าง

พระรูปทั้งหมดที่เขียนคราวนี้มี ๗ องค์ด้วยกัน ตอนแรกจะเขียนเพียง ๖ พระองค์ แต่ได้เพิ่มรูปเจ้าหญิงแสนหวี ซึ่งเป็นรายพิเศษขึ้นมาอีก ๑ องค์ ในตอนแรกเขียนเฉพาะพระพักตร์ด้วยดินสอดำ และแลเงาพอเหมือน แล้วก็เขียนเต็มองค์ด้วยสีน้ำบนโปสเตอร์ขนาดใหญ่ จนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ย้อนกลับมาเขียนด้วยสีน้ำมันอีกทีหนึ่ง เฉพาะพระพักตร์ตามที่เขียนไว้

แล้วด้วยดินสอ การเขียนด้วยสีนี้ก็เขียนสีตามที่แต่ละองค์บอก เช่น **พระนางจามเทวี** ไปรดสีดำ ก็ลงแบ็คกราวด์ด้วยสีดำ **พระนารายณ์** ไปรดสีแดง ก็ใช้สีแดงเป็นแบ็คกราวด์ เสื้อผ้าเครื่องประดับเป็นไปตามที่คุณศรีเพ็ญ เห็นและบอกอย่างละเอียดทั้งสิ้น ไม่มีการแต่งเติมเสริมต่อใดๆ เลย

พระรูปทั้งหมดก็มี **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช** **พระเจ้าตากสินมหาราช** **พระนารายณ์มหาราช** **พ่อขุนเม็งรายมหาราช** **พระเจ้าอู่ทอง** **พระนางจามเทวี** และ **เจ้าหญิงแสนหวี** เมื่อเขียนเสร็จแล้ว ลองเอารูปมาตั้งดูพร้อมๆ กันก็แปลกดี เพราะแต่ละองค์ก็มีลักษณะของพระองค์ไม่ซ้ำกันเลย บุคลิกลักษณะเป็นส่วนพระองค์จริงๆ แม้แต่สีของเสื้อผ้าเครื่องทรงมีที่คล้ายกันเกือบทุกพระองค์ที่คอเสื้อเป็นแบบตั้งเหมือนกัน การเขียนรูปทั้งหมดนี้ใช้เวลาเกือบปีเต็มๆ เว้นเฉพาะวันเสาร์วันอาทิตย์เท่านั้น รายละเอียดในการเขียนแต่ละพระองค์มีมาก ถ้าหากจะเขียนก็ได้หนังสือเป็นเล่มแน่ ผู้เขียนเป็นโรคช้ำก็เลยเขียนหนังสือ จึงงดการเขียนราย

ละเอียดไว้มาก่อน นอกจากเขียนถึงความลำบากใจในการเขียนภาพว่า เป็นการเขียนที่อดอัดใจที่สุด เท่าที่เคยเขียนรูปมาในชีวิตการทำงานทางด้านนี้เกือบ ๒๐ ปีแล้ว ต้องเขียนตามคนบอก พุดง่าย ๆ คือตามที่สั่งให้เขียน ไม่สามารถทำตามความพอใจ หรือตามความรู้สึกฟรี ๆ ได้เลย ดังที่บอกไว้แล้วตอนแรก ๆ ว่า ภาพเหล่านี้ ไม่เป็นผลงานที่ดีเท่าที่ควร แต่ผู้เขียนก็ได้พยายามจนสุด ความสามารถแล้ว ก็ออกมาได้เท่าที่เห็นกันอยู่นี้ ในอนาคต ถ้าเป็นไปได้พระรูปเต็มพระองค์ของทุกพระองค์ อาจจะเขียนเป็นสีน้ำมันไว้ให้หมด ถ้าหากว่าได้รับความสนใจพอสมควร เพราะการเขียนรูปนอกจากจะต้องใช้เวลาแล้วยังต้องการกำลังใจ และกำลังทรัพย์ในการลงทุนซื้ออุปกรณ์ซึ่งราคาแพงขึ้นจนจืดเกือบจะไม่ติดอยู่แล้ว เพราะรัฐบาลท่านตีราคาเป็นของฟุ่มเฟือยไปเสียแล้ว

ลาวัณย์ อุปอินทร์

๒๖ กันยายน ๒๕๑๕

ความรู้สึกของอาจารย์ลาวัณย์ เมื่อคราวเขียน พระรูปพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ครั้งแรกที่ข้าพเจ้าได้ฟังคำบอกเล่าจากอาจารย์พร
ว่าให้ช่วยเขียน รูปพ่อขุนรามคำแหงที่ โดยเขียน
จากคำบอกของคุณศรีเพ็ญที่จะเข้าสมาธิไปดู
ข้าพเจ้าก็บอกตกลงทันที เพราะรู้สึกว่ามันเป็น
เรื่องแปลกดี ข้าพเจ้าไม่ได้แปลกใจนัก เพราะพอ
จะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ บ้างจากการอ่านหนังสือ
โลกทิพย์ แต่ก็หนักใจว่าจะเขียนได้ยังไงคงจะยุ่งหรือ
ลำบากมาก เพราะไม่สามารถจะมองเห็นผู้ที่จะเป็น
แบบได้เลย พยายามทำใจไม่คิดอะไร นอกจากจะ
เขียนตามที่ได้ฟังคำบอกเล่าเท่านั้น คือจะเป็นเพียง
มือคุณศรีเพ็ญเป็นตาให้ พอลงมือเขียนตอนแรกต้อง
ร่างด้วยดินสอก่อน โดยเขียนจากโครงหน้าว่าเป็นรูป
แบบไหน แล้วก็ต้องดูกันไปทีละอย่างตั้งแต่ คิ้ว ตา

จุมูก ปาก เขียนกันจนกระดาษเลอะเทอะกว่าจะสำเร็จ
ออกมาแต่ละอย่าง คุณศรีเพ็ญพยายามที่จะเขียนให้ดู
เท่าที่จะทำได้ แต่ก็ลำบาก เพราะคุณศรีเพ็ญไม่ค่อย
ถนัดในทางเขียนภาพเลย เขียนภาพใบหน้าเสร็จแล้วทั้ง
แบบทั้งผู้บอกก็ยังไม่บอก ว่า ที่ตายังไม่เหมือน ตกลงชั้น
ใหม่ด้วยสีน้ำมัน พยายามทำที่ตาจนเหมือน ตกเข้าไป
ตั้ง ๒๐ วัน พอเริ่มเหมือนพวกเรา หมายถึงอาจารย์
พร คุณศรีเพ็ญ คุณสมโภชน์ และข้าพเจ้าลงความ
เห็นว่า ท่านรูปหล่อมาก ดูจะเกินจากคนธรรมดาไป
ท่านยังได้เล่าเรื่องขำๆ ให้ฟัง รู้สึกว่าท่านออกจะดีใจ
มาก และไม่เคยมิโหเลย เราเขียนรูปกันอย่างสนุก
ไม่ค่อยกลัว รู้สึกว่าท่านก็เหมือนมนุษย์ธรรมดา ที่มี
ความรู้สึกนึกคิดที่สูงส่งและรอบรู้ในแทบทุกอย่าง

ในระหว่างที่เขียนรูปนี้ข้าพเจ้ายอมรับว่า ไม่ค่อย
เชื่อนักว่าภาพพ่อขุนที่เขียนขึ้นนี้ จะเป็นรูปท่านจริง ๆ
เพราะบางทีก็มีความรู้สึกขัดแย้งว่า คุณศรีเพ็ญอาจจะ
เห็นจากอุปาทานหรืออะไรสักอย่าง แต่ในที่สุดก็ยอมรับ

ว่าคงจะเป็นท่านจริง ๆ เพราะลักษณะการพูดจาก
ภาษาที่ท่านใช้เป็นภาษาของช่าง เรื่องนี้มีใช้การ
ดูถูกคุณศรีเพ็ญแต่ประการใด คือคุณศรีเพ็ญเป็นเพียง
เด็กผู้หญิงเล็ก ๆ คนหนึ่งไม่ค่อยมีความรู้ในทางศิลปะ
เท่าใดนัก แต่คำพูดที่ใช้ออกมาเป็นภาษาของช่างที่ใช้
กัน บางทีก็ยังมี การ ออกความคิดเห็นที่ฟังแล้วฟังมาก
ยังมีเรื่องแปลกอีกเรื่อง หนึ่งคือเรื่องสายสร้อย ข้าพเจ้า
ให้คุณศรีเพ็ญดูแล้วดูอีกอธิบายจนปากแทบจะฉีกก็
ยังไม่มีทางจะเขียนได้ ก็เขียนเพียงเค้าโครงไว้ก่อนยัง
ไม่มีรายละเอียด ตอนกลางคืนของวันนั้นข้าพเจ้า
ก็ฝันเห็นสายสร้อยถนัดชัดเจน หหมดทุกอย่างส่อง
แสงวูบวาบไปหมด แม้แต่เหรียญที่เป็นตราห้อย
อยู่ก็เห็นถนัด ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะเป็นเพราะจิตใจ
เรานึกถึงจึงทำให้ฝันเห็น รุ่งขึ้นข้าพเจ้าเล่าให้คุณศรี
เพ็ญฟัง คุณศรีเพ็ญเข้าสมาธิไปถามท่าน ท่านบอกว่า
พยายามที่จะปรากฏให้เห็นในฝัน เพื่อที่จะได้สะดวก
ในการเขียน แต่ข้าพเจ้าสมาธิยังไม่ถึง แม้แต่เพียงใน
ฝันก็ยังเห็นท่านไม่ได้ จึงเห็นแต่เพียงสายสร้อย แต่

จะอย่างไรก็ตาม การที่ข้าพเจ้าได้เห็นสายสร้อยก็นับว่าทำให้การเขียนรูปครั้งนี้สะดวกขึ้นมาก บัดนี้ ข้าพเจ้าก็ทำงานชิ้นนี้สำเร็จไปแล้ว แต่ยังคงแปลกใจอยู่ไม่ได้

ลาวัลย์ ดาราย

๒๘ มกราคม ๒๕๑๑

ข้าพเจ้าได้นำความรู้สึกของอาจารย์ลาวัลย์ เมื่อคราวเขียน **พระรูปของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช** มาลงไว้ในที่นี้ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้อ่านได้เปรียบเทียบกับเมื่อ ๕ ปีมาแล้วกับเดี๋ยวนี้ ผู้เขียนมีความรู้สึกอย่างไรมีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง พระรูปของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเริ่มลงมือเขียนเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๐ เสร็จเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๐ แต่อาจารย์ลาวัลย์ มาเขียนบรรยายความรู้สึกในการเขียนเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๑

อันที่จริงคนที่จะได้รู้อย่างแน่นอนว่า รูปที่เขียน

ออกมาโดยวิธีติดต่อทางสมาธินี้ เป็นรูปจินตนาการของ
คุณศรีเพ็ญเอง หรือเป็นรูปตัวจริงของอดีตพระมหา
กษัตริย์ที่คุณศรีเพ็ญเห็นอย่างนั้นจริง ๆ ไม่ใช่รูปที่ได้
เสแสร้งแต่งขึ้นมาเองนั้น ก็คืออาจารย์ลาวัณย์เป็นผู้
เขียน เพราะมันเหมือนกับถ้าเรามีความรู้เชี่ยวชาญ
ภาษาอังกฤษอย่างดี เมื่อเห็นและได้ยินใครเขาพูดภาษา
อังกฤษ เราก็จะวัดความรู้ของผู้นั้นได้ว่าเขามีความ
รู้แค่ไหน ยิ่งเป็นคนที่พูดไม่ค่อยเป็นด้วยแล้ว ก็ยิ่งวัดได้
ง่ายขึ้น อาจารย์ลาวัณย์รู้อยู่แก่ใจว่า คุณศรีเพ็ญเขียน
รูปไม่เป็นเลย แต่สามารถบอกให้เขียนออกมาได้อย่าง
สวยงามถูกต้องลักษณะ และแต่ละองค์ก็มีบุคลิกลักษณะ
ไม่เหมือน กันและทั้งการบอกก็ใช้เวลาหลายวันติดต่อกัน
ไม่ได้ บอกให้เขียนเสร็จในวันเดียวเช่นนี้ ก็ยิ่งรู้ได้ชัด
ขึ้นว่าผู้บอกเห็นอย่างไร ก็บอกออกมาอย่างนั้น ไม่ใช่
ภาพจินตนาการแน่นอน และยิ่งกว่านั้นในระหว่างการ
เขียนยังได้สนทนากับท่านอีก ซึ่งเรื่องราวที่สนทนากัน
นั้น อาจารย์ลาวัณย์ย่อมทราบดีว่า มีเหตุผลควรเชื่อได้
หรือไม่ และการเขียนครั้งนี้ ต้องใช้เวลาตลอดทั้งปีโดยที่

อาจารย์ลาวัณย์ไม่ได้ค่าเขียนแต่อย่างใดเลย มิหนำใน
บางครั้งค่าใช้จ่ายยังควักกระเป๋าตัวเองเสียอีก ซึ่งแสดง
ให้เห็นถึงว่า **อาจารย์ลาวัณย์ทำงานนี้ด้วยศรัทธาจริง ๆ**
เพียงเท่านั้น ท่านผู้อ่าน พอจะเชื่อได้หรือยังว่า **พระรูป**
ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพระรูปที่แท้จริงของอดีตพระ
มหากษัตริย์ของไทย แต่อย่างไรก็ดี ขอได้โปรดทราบ
ไว้ก่อนว่า การพิสูจน์ยังมีได้กระทำเลย เพราะฉะนั้น ถ้า
ท่านผู้ใดจะไม่เชื่อก็เป็นการสมควรแล้ว แต่ก็มีข้อที่น่า
คิดอยู่อย่างหนึ่งคือ :-

การเป็นคนทีเชื่ออะไรง่าย ๆ จะต้องพิสูจน์เสียก่อน
จึงจะเชื่อนั้น ในบางกรณีเมื่อไม่มีโอกาสได้เห็นข้อพิสูจน์
หรือเห็นแล้วแต่ก็ไม่เชื่อ เพราะไม่เข้าใจเหตุผลเนื่องจาก
พื้นความรู้มีไม่พอนั้น ก็อาจจะเกิดความเสียหายได้อย่าง
มากเหมือนกัน ในเมื่อเรื่องที่เขาบอกนั้นเป็นเรื่องจริง

พร รัตนสุวรรณ

*****

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์วิญญูญาณ ๔๗/๒ ถนนสามเสน

บางลำพู กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร.๐๒-๒๘๒ - ๒๐๒๕

นางสาวศรีเพ็ญ จัตูทะศรี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๓๙

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)
(หนังสือ อ.พร รัตนสุวรรณ)

๑.	ห้างทองเทพนำชัย (เตาปูน) โดย คุณแหลม-คุณชลิกา ไรจนโกศล และครอบครัว	๘,๐๐๐ บาท
๒.	ห้างทองเทพนำชัย (นนทบุรี) โดย คุณชาญวิทย์ ถนัถรรวมกุล	๖,๐๐๐ บาท
๓.	คุณอวยชัย-คุณศมานันท์ ถนัถรรวมกุล และครอบครัว	๑๔,๐๐๐ บาท
๔.	ดร.นันทพล-คุณอโนทัย-คุณวันปิยะ ไรจนโกศล	๓,๐๐๐ บาท
๕.	คุณพจน์-คุณกาญจน์ลภิน-คุณกฤษณ์พีระ รัตนธรรมศรี	๓,๐๐๐ บาท
๖.	คุณทศพล-คุณภคมน-ด.ญ.สุภัทสร- ด.ญ.วรัปสร ถนัถรรวมกุล	๑๖,๐๐๐ บาท
๗.	โรงงานทองเทพนำชัย	๑๕,๐๐๐ บาท
๘.	คุณอภินันท์ ถนัถรรวมกุล	๓,๐๐๐ บาท
๙.	คุณธงชัย-คุณนฤมล-คุณวรัญญา จึงประพฤติ และครอบครัว	๖,๐๐๐ บาท
๑๐.	ครอบครัวศรีสุธัญลักษณ์	๙,๐๐๐ บาท
๑๑.	คุณฮั่ว-คุณพรมา หอมศิริวรรณ, คุณสิทธิชัย-คุณปาริชาติ ด.ช.วณฤทธิ์-ด.ญ.อุสา หอมศิริวรรณ และ บริษัท สำนักกฎหมาย สิทธิชัยแอนด์แอสโซซิเอตส์ จำกัด	๑๕,๐๐๐ บาท
๑๒.	คุณศักดิ์-คุณรัชนี วงศ์วีสกุล และครอบครัว	๑๕,๐๐๐ บาท
๑๓.	คุณพ่อเม้งซี่ แซ่โอ้ว-คุณแม่อาบ้วย แซ่ตั้ง	๓,๐๐๐ บาท
๑๔.	คุณพ่อเล็ก-คุณแม่ลิณี ถนัถรรวมกุล	๓,๐๐๐ บาท
๑๕.	คุณพ่อใจเกียง แซ่แต้-คุณแม่แจ็กเกียว แซ่เลี้ยว	๓,๐๐๐ บาท
๑๖.	คุณอรพรรณ-คุณรักษ์พงษ์ ถนัถรรวมกุล	๓,๐๐๐ บาท
๑๗.	ห้างทองไทยศิลป์ ๑ โดยคุณวิศรุต-คุณรัชนี บุญบรรเจิดสุข	๕,๐๐๐ บาท

๑๘. ห้างทองไทยศิลป์ ๒

โดย คุณสุวรรณ-คุณลภัก บุญบรรเจิดสุข และครอบครัว ๖,๐๐๐ บาท

๑๙. ห้างทองไทยศิลป์ ๓

โดย คุณสุรชาติ-คุณกิตติมา บุญบรรเจิดสุข และครอบครัว ๖,๐๐๐ บาท

๒๐. คุณพ่อประเสริฐ-คุณแม่อาลัย บุญบรรเจิดสุข ๓,๐๐๐ บาท

๒๑. คุณจิระชัย-คุณทัศนีย์ ไกรกังวาล และครอบครัว ๖,๐๐๐ บาท

๒๒. คุณกิตติ-คุณวันทนี รัตนศรีวิจิตร และครอบครัว ๖,๐๐๐ บาท

๒๓. คุณตาเซียง แซ่จิว-คุณยายโซว แซ่ลิ้ม ๓,๐๐๐ บาท

๒๔. คุณเอี้ยงฮวง บุญบรรเจิดสุข ๖,๐๐๐ บาท

๒๕. คุณทวี-คุณนัยนา ลีลาเวชบุตร ๓,๕๐๐ บาท

๒๖. คุณศุภกฤต ลีลาเวชบุตร และครอบครัว ๓,๐๐๐ บาท

๒๗. คุณปริญญา-คุณลานี ลีลาเวชบุตร ๓,๐๐๐ บาท

๒๘. คุณภิญญาดา ลีลาเวชบุตร ๓,๐๐๐ บาท

๒๙. ครอบครัวอมรสิทธิ์ ๘,๐๐๐ บาท

๓๐. คุณชัยชัย จันท์ศุภฤกษ์ ๓,๐๐๐ บาท

๓๑. บริษัท ปารมิตา สตูดิโอ จำกัด ๓,๐๐๐ บาท

๓๒. ครอบครัวหงส์เงิน ๕,๐๐๐ บาท

๓๓. คุณณัฐพล-คุณศุภาวดี ศรีสุธัญลักษณ์ ๓,๐๐๐ บาท

๓๔. คุณนริศ เรขียงแสน-คุณแม่บุญมี คำเอี่ยม ๓,๐๐๐ บาท

๓๕. คุณสุวัชรวิ เล็กศรีสกุล และครอบครัว ๓,๐๐๐ บาท

ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

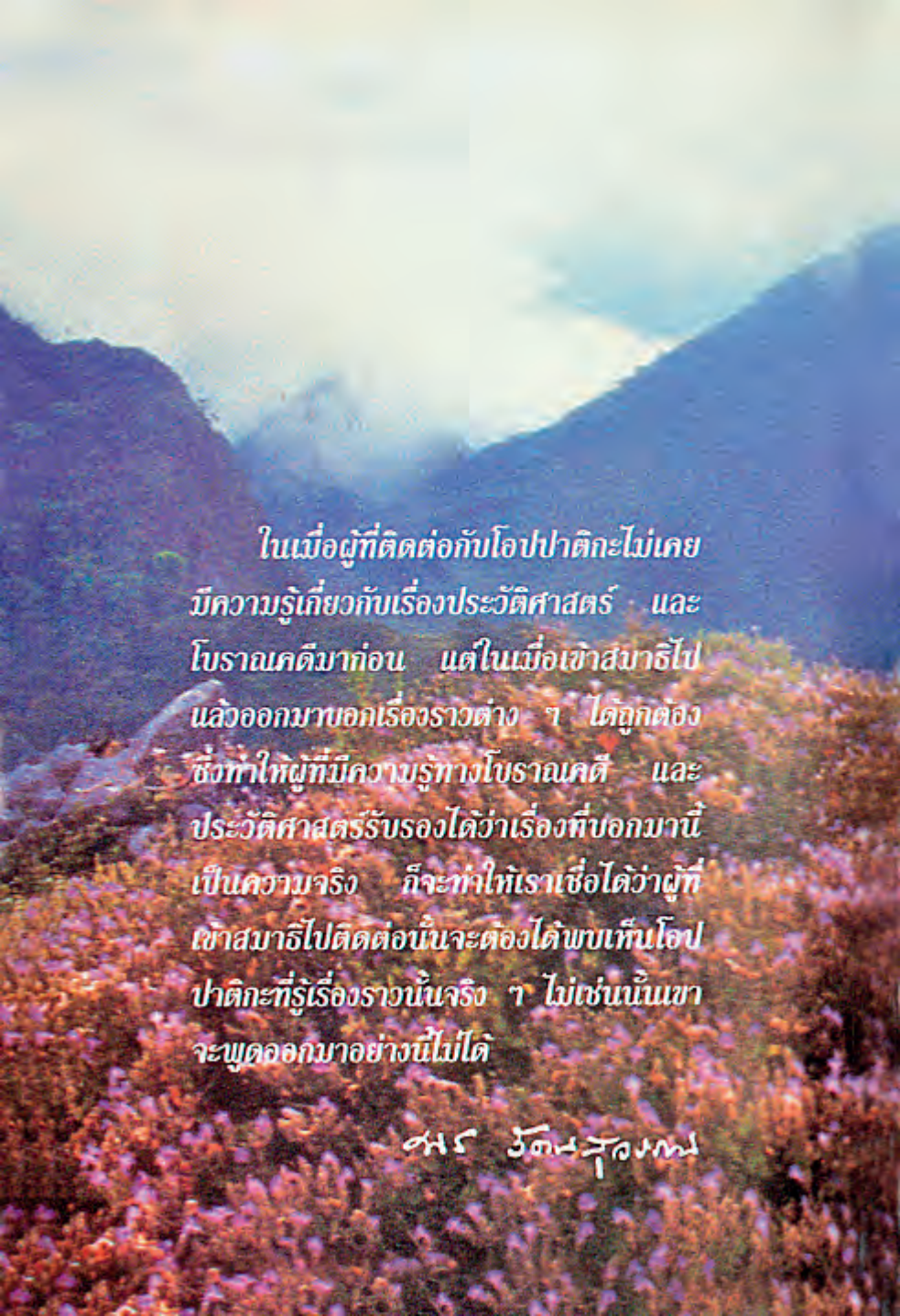

แว่วเสียงสวรรค์ เล่ม ๕

- เมืองศรีสัตนาลัย
- เรื่องการเขียนพระรูป ของอดีตพระมหากษัตริย์ไทย โดยอาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์
- ความรู้สึก ของอาจารย์ลาวัณย์ อุปอินทร์ เมื่อคราวเขียนพระรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช ฯลฯ

A scenic landscape featuring a valley with mountains in the background and a field of purple flowers in the foreground. The sky is overcast with soft, grey clouds. The text is centered in the middle of the image.

ในเมื่อผู้ที่ติดต่อกับโอฟปาติกะไม์เคย
มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์ และ
โบราณคดีมาก่อน แต่ในเมื่อเขาสามารถไป
แล้วออกมาบอกเรื่องราวต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
ซึ่งทำให้ผู้ที่มีความรู้ทางโบราณคดี และ
ประวัติศาสตร์รับรองได้ว่าเรื่องที่บอกมานี้
เป็นความจริง ก็จะทำให้เราเชื่อได้ว่าผู้ที่
เขาสามารถไปติดต่อนั้นจะต้องได้พบเห็นโอฟ
ปาติกะที่รู้เรื่องราวนั้นจริง ๆ ไม่เช่นนั้นเขา
จะพูดออกมาอย่างนี้ไม่ได้

ดร. วิเศษ กุศลกุล